

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"לֶחֶם עֲנִי (=הַמְצָה) – שְׁעוֹנֵי עָלְיוֹ דְּבָרִים הַרְבֵּה"

אחת מן המצות החשובות ביותר שאנו מקיימים בליל הסדר, היא מצות סיפור יציאת מצרים, כפי שצוה אותנו הקב"ה: "והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים". מצוה זו צריך לקיימה דוקא בליל הסדר, כפי שדורש המגיד בהגדה של פסח: "בעבור זה, לא אמרתי, אלא בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך". ראוי להתבונן מה שבחר התנא הקדוש, בעל ההגדה של פסח, להתחיל את סיפור יציאת מצרים במאמר: "הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים" (=זה לחם העוני שאכלו אבותינו בארץ מצרים). תחילה, נקדים לבאר מה שכתוב בתורה (דברים טו, ג): "שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני", ודרשו חז"ל בגמרא (פסחים לו'): "לחם עני (=המצה) – שעוני עליו דברים הרבה". ופרש רש"י: "שגומרים עליו את ההלל, ואומרים עליו הגדה".

לכן פתח בעל ההגדה את סיפור יציאת מצרים במשפט "הא לחמא עניא..." – שהיא המצה – כדי לרמוז שאנו מקיימים בכך את מצות התורה "לחם עני" (=היא המצה), שעליה אמרו חז"ל: "לחם שעוני עליו דברים הרבה" (=גומרים עליו את ההלל, ואומרים עליו הגדה).

על-פי האמור, הבה נתבונן ברעיון נשגב של ה"שפת אמת" (תרס"ג, "לחם עני"), המבאר את הטעם שצוה הקב"ה לקיים את מצות סיפור יציאת מצרים דוקא על המצות. שכן, לכאורה יש לנו לשאול איך אנו מעיזים, עם אותו פה, אשר בעונותינו הרבים, טמאנו עם דיבורים של **לשון הרע ודברים בטלים** (חס ושלום), להשתמש בו לאכול את **המצה**, שיש בה קדושה עליונה, ורמוזים בה שמות קדש, כמבואר בכתבי האריז"ל.

(על קדושת המצה מבואר בגמרא (קידושין לח), ש"עגות (=מצות) שהוציאו (ישראל) ממצרים, טעמו בהם טעם מן"). וידוע שהמן הוא לחם של המלאכים, כמו שמבארת הגמרא (יומא עה'): "(המן) לחם אבירים... לחם שמלאכי השרת אוכלין אותו".

אך הביאור על-כך הוא, שמתעם זה נתן לנו הקב"ה את מצות סיפור יציאת מצרים עם ה' (=5) מוצאות הפה. שכן, על-ידי סיפור יציאת מצרים אנו מקדשים את הפה, שיהיה נקי מכל סיג ופגם, ועל-ידי כך אנו יכולים אחר-כך להשתמש עם הפה כדי לאכול את המצה הקדושה. וזהו שדרשו חז"ל: "לחם עני (=המצה) – שעוני עליו דברים הרבה" – שאומרים עליו הלל והגדה של פסח, כדי לקדש את הפה להיות מוכן ומזומן לקיים בו את מצות אכילת המצה הקדושה.

רעיון נשגב זה מתקשר להפליא עם מה שכתב ה"שפת אמת" (שנת תרל"ט, 'כל המרבה'), על הפתוח בהגדה "וכל המרבה לספר ביציאת מצרים – הרי זה משובח". שכן, ידוע שיציאת מצרים לא היתה רק בגשמיות, אלא בעיקר היתה ברוחניות. שהרי הקב"ה הוציא את ישראל מ-מ"ט שערי טומאה, והעלה אותם לקדושה עליונה. והנה, שנינו במשנה (פסחים קטז'): "בכל דור ודור תיב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים". והכונה היא, שבכל אחד ואחד יש את ה"מצרים" (=החטאים והעונות) הפרטיים שלו, כפי שאמר החכם מכל אדם (קהלת ו, כ): "כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא".

ולכן, כאשר אנו מספרים על הנסים של יציאת מצרים, שהוא יתברך הוציא את אבותינו מעבדות לחרות, יש בזה סגולה נפלאה שהקב"ה יוציא כל יהודי מה"מצרים" שלו, בגשמיות וברוחניות.

על-כן, אומר בעל ההגדה: "וכל המרבה לספר ביציאת מצרים – הרי זה משובח". כלומר, כאשר איש ישראל מספר ביציאת מצרים, הוא עצמו נעשה "משובח". שכן, על-ידי הסיפור של יציאת מצרים, הוא זוכה לצאת מה"מצרים" הפרטית שלו, להשתבח ולהתעלות בגופו ובנפשו.

לפי המבואר, הרי זה מתקשר היטב לדברי ה"שפת אמת", שכתב, שעל-ידי הסיפור של יציאת מצרים אנו

3
מְקֻדְשִׁים וּמְזַכְּכִים אֶת הַפֶּה, וְעַל-יְדֵי כֶּךָ נַעֲשֶׂה הַפֶּה מְשׁוּבָּח יוֹתֵר, לְהִיּוֹת מוֹכֵן וּמְזוּמָן לְאָכּוֹל בּוֹ אֶת הַמְצוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת.

נִפְלֵא לְצַרֵּף כָּאֵן מָה שְׁכַתְבַּת הַ"תְּפָאֶרֶת שְׁלֹמֹה" (שִׁבְת הַגְּדוֹל), עַל הַכְּתוּב (וַיִּקְרָא ו', ט'): "מְצוֹת תֹּאכַל בְּמָקוֹם קָדֹשׁ". דְּהִינּוּ, שְׁצַרִּיף לְקַדֵּשׁ אֶת הַפֶּה וְכָל הָאֵיבָרִים הַפְּנִימִיִּים, שֶׁהַמְצָה עוֹבֶרֶת וְנִכְנָסֶת לָשׁ, כְּדֵי שֶׁהַמְצָה תֹּאכַל בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ.

וּכְפִי דְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים: "מְצוֹת תֹּאכַל בְּמָקוֹם קָדֹשׁ", נִרְאֶה לְרִמּוֹ בְּזֶה גְדֹל מַעֲלַת אֲכִילַת מְצָה, שֶׁהוּא דוּמָה לְאֲכִילַת קוֹדְשִׁים, כִּי הִנֵּה כָּל הַמְצוֹת הֵם נַעֲשִׂים בְּגוּפוֹ שֶׁל הָאָדָם מִבְּחוּץ, אֲךָ מְצוֹת אֲכִילַת מְצָה וְאֲכִילַת קוֹדְשִׁים הֵן נִכְנָסוֹת בְּגוּפוֹ שֶׁל הָאָדָם בְּפָנִים, לְכֵן נִקְרְאוּ 'קוֹרְבָנוֹת', שֶׁמִּקְרִבּוֹת אֶת הָאָדָם בְּרְפוּאֵת הַנֶּפֶשׁ בְּפְנִימִיּוֹת, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (וַיִּקְרָא א', יג'): 'וְהִקְרַב וְהִפְרָעִים יִרְחֹץ בְּמִים'... כִּי נִכְנָס בְּכָל הָאֵיבָרִים הַפְּנִימִיִּים לְקָדֹשׁ וּלְטָהָר אוֹתָם. (וְכַף) גַּם עֲנִין אֲכִילַת הַמְצָה, הוּא נִקְרָא בְּזֶהֱר הַקְּדוֹשׁ (פֶּרֶשֶׁת תְּצוּהָ קִפְג') "מִיכָלָא דְאַסוּתָא" (=מֵאֲכָל הַרְפוּאָה). כִּי הוּא רְפוּאֵת הַנֶּפֶשׁ בְּפָנִים, וְהוּא גַם כֵּן תוֹעֵלֶת לְאָדָם, עַל-יְדֵי שֶׁמִּכִּין אֶת עֲצָמוֹ בְּהַכְנֶה רַבָּה, בְּתִשׁוּבָה וּבְמַעֲשִׂים טוֹבִים, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה הַגּוּף טָהוֹר, וּמוֹכֵן לְהַכְנִיס הַקְּדוּשָׁה בְּתוֹכוֹ עַל-יְדֵי אֲכִילַת מְצָה. וְזֶהוּ שְׁכָתוּב: 'מְצוֹת תֹּאכַל בְּמָקוֹם קָדֹשׁ' - בְּהַכְנֶה הָרְאוּיָה - אֲזִי 'בְּחֶצֶר אֶהֱל מוֹעֵד יֹאכְלוּהָ' - כְּמוֹ אֲכִילַת קוֹדְשִׁים בְּחֶצֶר אֶהֱל מוֹעֵד". (עַל פִּי "אוֹרֵה שֶׁל תוֹרָה" לְהַרְהַ"ק פִּינְחָס פְּרִידְמָן)

הַמְצָה "מֵאֲכָלָא דְאַסוּתָא" (=מֵאֲכָל רְפוּאָה)

בְּתַקוּפָה שְׁלִפְנֵי מְלַחְמַת הָעוֹלָם הַשְּׁנִיָּה, הַתְּגוּרָר בְּרוּמְנִיָּה הִגְה"צ רַבִּי צְבִי קִינְסְטְלִיכֵר זצ"ל אב"ד הַרְמְנִשְׁטַאט-סֶבֶן. לְאַחַר הַמְּלַחְמָה עָלָה לִירוּשָׁלַיִם, וְהָיָה מְקוֹרֵב לַגְּרִי"מ דוּשִׁינְסְקִי.

בְּמִכְתָּב שְׁכַתְבַּת הוּא מְגוֹלֵל, כִּי־צַד זָכָה לְהַתְּרָפָא עַל-יְדֵי אֲכִילַת פְּזִית מְצָה. וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה - כֶּף הָיָה: שָׁנָה אַחַת בְּחֹדֶשׁ נִסָּן, מִסְפָּר יָמִים לְפָנֵי חַג הַפֶּסַח, חָשׁ בְּיִיסוּרִים נוֹרָאִים בְּקִיבְתוֹ, מֵאַחַר שֶׁהַפְּאִיִּים הִחְזָקִים לֹא עֲזָבוּהוּ, נֶאֱלָץ לְנִסּוֹעַ לְעִיר קְלוּזִינְבוּרְג, כְּדֵי לְדְרוֹשׁ אֶצֶל רוֹפְאִים מוֹמַחִים, שֶׁיִּבְדְּקוּ בְּמָה חָלָה, וְיִמְצְאוּ מְזוּר לְמַחֲלָתוֹ. אוּלַם, לְאַחַר בְּדִיקוֹת חוֹזְרוֹת וְנִשְׁנוֹת הוֹדִיעָיו לוֹ, שֶׁמַּחֲלָה קָשָׁה בְּמַעֲיו, וְאֵין מְנוֹס מְלַנְתַּחוּ בְּאוֹפֵן מִיָּדִי, וְלָכֵן חָיְבִים לַעֲשׂוֹת זֹאת בְּלִי שׁוּם דִּיחוּי, כְּדֵי לְרַפָּא אֶת מַחֲלָתוֹ.

כְּשֶׁשָּׁמַע אֶת בְּשׁוֹרַת הָאֵיּוֹב, הִבִּין שֶׁמִּשְׁמַעוֹת הַדְּבָר לְשָׁהוֹת בְּבִית - הַרְפוּאָה בְּמַהֲלָךְ חַג הַפֶּסַח וּבִימֵי חוּה"מ, לָכֵן הִחְלִיט לְדַחֹת אֶת מוֹעֵד הַנִּיתוּחַ. הַרוֹפְאִים הִתְרוּ בּוֹ שׁוֹב וְשׁוֹב, וְאָמְרוּ, כִּי הַחֲלָטָה עָלוּלָה לְהִיּוֹת הֶרֶת אֶסוֹן - אֲךָ הוּא הָיָה נְחוּשׁ בְּדַעְתּוֹ. הַרוֹפְאִים הִסְפִּימוּ בְּלִית בְּרִירָה לְדַחֹת אֶת הַנִּיתוּחַ, אֲךָ הִתְרוּ וְהוֹזִירוּ אוֹתוֹ רַבּוֹת, לְבָל יַעֲזוּ לְאָכּוֹל שׁוּם מֵאֲכָל, וּבּוֹדָאִי לֹא לָחֵם... אֲלֵא רַק חֵלֵב, בִּיצִים וּמִיץ תְּפוּזִים.

אָף-עַל-פִּי-כֵן, לֹא שָׁמַע לָהֶם, וּבְחַג הַפֶּסַח עָשָׂה כְּנֶגֶד הוֹרְאֵת הַרוֹפְאִים, וְאָכַל בְּשָׁנֵי לַיְלוֹת הַחַג פְּזִית מְצָה שְׁרוּיָה בְּחֵלֵב חֵם, כְּדֵי שֶׁהַמַּעֲיִים יוֹכְלוּ לְסוּבְּלָם, וְכַף חָגַג אֶת לַיִל הַסֹּדֵר, יַחַד עִם מִשְׁפַּחְתּוֹ. בְּלִילָה הַשְּׁנִי אַחַר הַסֹּדֵר, סָרוּ הַיִּיסוּרִים לְגַמְרִי, וּכְאִילוֹ לֹא הָיוּ, וְלֹא הִרְגִישׁ שׁוּם כְּאֵב בְּרוּךְ הַשֵּׁם.

בְּשַׁבַּת לְאַחַר הַפֶּסַח עָלָה לְבִימָה, וְהוֹדִיעַ לְרַבִּים, כִּי עָלָיו לַעֲבוֹר נִיתוּחַ מְסוּכָן, וּבִקֵּשׁ בְּכָל לְשׁוֹן שֶׁל תַּחֲנִינָה, כִּי יִתְפָּלְלוּ בְּעֵדוֹ, וְיִבְקְשׁוּ עָלָיו רַחֲמִים, וּמִסֵּר לְפָנֵיהֶם דְּבָרֵי פְּרִידָה בְּדַמְעוֹת שְׁלִישׁ, שֶׁמָּא לֹא יִזְכֶּה חֲלִילָה לְקוֹם מִמִּיתַת חוּלָיו, כִּי מִי יוֹדֵעַ מָה יִגְזוֹר עָלָיו הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ...

לְאַחַר כְּמָה יָמִים נָסַע שׁוֹב לְקְלוּזִינְבוּרְג אֶל הַרוֹפֵא, שֶׁבִּדַּק אוֹתוֹ שׁוֹב טָרָם הַנִּיתוּחַ, וּמָה גְבֻרָה תְּדַהֲמָתוֹ, בְּרִאוּתוֹ, שֶׁהַמַּחֲלָה נַעֲלָמָה כְּלִיל, וְלֹא מְצָא שׁוּם חִיסְרוֹן בְּקִיבָה.

וְהָיָה בְּטוֹחַ בְּדַעְתּוֹ, שֶׁיִּבְיָנְתִים בְּקָר אֶצֶל רוֹפֵא מוֹמַחָה, שֶׁהַצְּלִיחַ לְרַפָּא אֶת מַחֲלָתוֹ, וּמְרוֹב הַתְּפַעֲלוֹת בְּקֵשׁ, שֶׁיִּגְלֶה לוֹ מִי הוּא אוֹתוֹ הַרוֹפֵא. וְהַשִּׁיב ר' צְבִי, שֶׁלֹּא הָיָה אֶצֶל שׁוּם רוֹפֵא, רַק אֲכָל בְּלִיל הַסֹּדֵר אֶת הַפְּזִית מְצָה, וְהַסְּבִיר, כִּי לְדַבְּרֵי הַזֶּהֱר הַקְּדוֹשׁ נִקְרָא 'מֵאֲכָלָא דְאַסוּתָא' (=מֵאֲכָל רְפוּאָה), וְעַל-יְדֵי כֶּךָ זָכָה לְרְפוּאָה שְׁלֹמָה.

הַרוֹפֵא הִשְׁתוּמַם וְאָמַר, שֶׁנֶּסֶם גְּדוֹל נַעֲשָׂה כָּאֵן. שָׁכֵן, אֲכִילַת מְצָה בְּדֶרֶךְ הַטָּבַע הִיָּתָה צְרִיכָה לְהִרְעוֹת אֶת מְצָבוֹ, וְהוֹדָה, שֶׁיִּדְעֵת וְחוֹכְמַת הַרוֹפְאִים הִיא כְּאֵין וְכַפֶּסֶס נֶגֶד רְצוֹן הַבוֹרָא יִתְבָּרֵךְ שֶׁמוֹ לַעֲד וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים. בְּסִיּוּם הַמִּכְתָּב מְבַקֵּשׁ הוּא: "נָא לְמִסוֹר תּוֹכֵן הַמִּכְתָּב לְבִנֵי שִׁיחִי, שֶׁיִּדְעוּ גַם הוּא לְהוֹדוֹת וּלְהִלָּל לְשִׁמּוֹ יִתְבָּרֵךְ עַל כָּל הַחֶסֶד אֲשֶׁר גְּמָלָנִי, וְיִבְרַךְ בְּרַכַּת "שֶׁעָשָׂה נִסִּים לְאַבוֹתֵינוּ" (הַמִּכְתָּב נִדְפָּס בְּמְלוֹאוּ ב' בְּאָר צְבִי"). הַעֲרָה חֲשׁוּבָה: אֵין בְּסִיפּוֹר זֶה כְּדֵי לְלַמֵּד עַל הַכְּלָל, אוֹ לְהַתְּעַלֵּם מִדְּבָרֵי הַרוֹפְאִים, חֲלִילָה.

חג שמח לכל המתפללים! נא לשמור על קדושת הגיליון!

בס"ד "ענויים, ענויים, הגיע זמן גאולתכם...ראו באורי שורח עליכם" (פסיקתא רבתי לוי)

פְּרִשְׁת הַשְּׁבוּעַ: שְׁבִיעֵי שֶׁל פֶּסַח

©

כְּנִיסַת הַחֵג: 18:32

יְצִיאַת הַשַּׁבָּת: 19:42 ר"ת 20:21

bnei-zion.com

עֲרַשׁ"ק כ' נִסָּן תשע"ח (5.4.18)

הַפְּטָרָה: "וידבר דוד לה" (לקבלת העלון בדוא"ל שלח הודעה ל moshe45@bezeqint.net) (לפי העיר חיפה)

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"הבוחר בשירי זמרה"

כ"ק האדמו"ר מֶרֶן מהרי"ד מְבַעֲלָא זִיע"א מְבִיא יְסוּד גָּדוֹל וְנִשְׁגָב בְּעֵינַי הַתְּפִילָה (על-פי הרב הקדוש הַשֶּׁרֶף רַבִּי אורי מסטרעליסק זיע"א, בתוספת ביאור).

הנה, אומר האדמו"ר מֶרֶן מהרי"ד מְבַעֲלָא, בכל יום ויום בתפילת שחרית, בברכת "ישתבח" אנו אומרים "הבוחר בשירי זמרה", ומתכוננים אנו לאותם שירי זמרה שאמרנו לפני-כן בתפילה (תהילים, "ויברך דוד" ושירת הים). אולם צריך לדעת שיש עוד כונה בפתוב "הבוחר בשירי זמרה". שכן, איש ישראל הירא את ה', לאחר שהוא מתפלל לבורא עולם, ואומר לפניו שירות ותשבחות, הוא יושב וחושב לעצמו: "בודאי שלא התפללתי כראוי ובכונת הלב הראויה". ולכן, הוא משתוקק עתה בכל לבו, וחושב "הלואי ויכולתי להתפלל שוב, ולומר לפני ה' יתברך שירות ותשבחות באופן יותר מושלם".

וצריכים לדעת, אומר האדמו"ר מְבַעֲלָא, שהשתוקקות וגעגועים אלו, שיוצאים מלב נשבר ונדכפה של איש ישראל לאחר התפילה, חשובים מאד בעיני הקב"ה – אפילו יותר מעצם אמירת השירות והתשבחות בפועל. ומחשבה טובה – הרי הקב"ה מצרפה למעשה. ולכן נחשב לאתו אדם, כאילו אמר שוב שירות ותשבחות בתכלית השלימות, כפי השתוקקותו.

וזהו פירוש "הבוחר בשירי זמרה": כלומר, הקב"ה בוחר דוקא "בשירי זמרה" – ב"שירי" אותה הזמרה – באותה ההשתוקקות שנשתירה ונותרה בלב האדם, לשוב ולהתפלל לפני ה' יתברך, ולומר שירות ותשבחות באופן יותר מושלם.

מעתה, יאיר לנו להבין את מנהגם של החסידים הראשונים, שהיו שוהים שעה אחת גם לאחר התפילה. שכן, בשעה הזאת התבוננו החסידים על תפילתם, שהתפללו זה עתה, כדי למצוא בה את כל המקומות שלא התפללו בכונה הראויה. ועל-ידי כך, נשבר לבם בקרבם בהשתוקקות, שהלואי והיו יכולים להתפלל ביתר שלימות לפניו יתברך. ועל-ידי חשבון-הנפש וההשתוקקות של החסידים, החשיב להם הקב"ה כאילו התפללו לפניו שוב תפילה בתכלית השלימות, כפי השתוקקותם.

וראוי לנו לדעת, שיסוד זה ("הבוחר בשירי זמרה"), שלמדנו ממשנתו הטהורה של כ"ק מֶרֶן יהושע מבעלזא זיע"א, הוא לא רק בעבודת התפילה – אלא בכל המצות שיש לאיש ישראל.

שכן, כאשר איש ישראל מקים את מצות ה', ולאחריו עושה חשבון-נפש, ולבו נשבר בקרבו, על שלא קים את המצוה כראוי, ומשתוקק הוא מאד בכל לבו, כאומר: "הלואי שהייתי מקים את המצוה ביתר שלימות" – הנה, על-ידי כך מחשיב לו הקב"ה, כאילו קים הוא את המצוה בפועל, בשנית – והפעם בתכלית השלימות.

על-פי האמור באר לנו כ"ק מֶרֶן רַבִּי יששכר דב מבעלזא זיע"א מה שמצינו בסידור הארז"ל, בהגדה של פסח, שבסימן האחרון, "נרצה", צריך לומר "לשם יחוד". (קדש. ורחץ. כרפס. יחץ. מגיד. רחצה. מוציא. מצה. מרור. כורך. שלחן עורך. צפון. ברוך. הלל. נרצה)

לכאורה, תמוה הדבר מאד. שכן, אנהנו כבר בסוף ה"סדר"! ולאחר שאנו אומרים "נרצה", אין אנו עושים מאומה, או בשביל מה צריך "לשם יחוד"?

ובאר מֶרֶן בדברי קודשו, ואמר, שבגליל הסדר אנו מקימים כמה מצות דאורייתא (אכילת מצה, סיפור יציאת מצרים). וכן כמה מצות דרבנן – אכילת כרפס, מרור, אפיקומן, ואמירת ההלל.

לכן, בגמר ה"סדר", כאשר איש ישראל הירא את דבר ה', מתבונן איך קים את כל המצות הקדושות הללו, הרי לבו נשבר בקרבו ומתמרמר על שהיה יכול לקיים ביתר קדושה וביתר טהרה.

וְצָרִיךְ לְדַעַת, שְׂמִחָשְׁבָה טוֹבָה זוֹ לְפָנֵי הַקֵּב"ה – מְצַרְפָּה הַקֵּב"ה לְמַעֲשֵׂה, וְנִחְשָׁב לְאָדָם זֶה כְּאִילוֹ קִים שׁוֹב אֶת כָּל הַ"סֹדֵר" – אֶת כָּל מִצְוֹת דְּאוֹרֵי־תָא וּרְבִנָן בְּתַכְלִית הַשְּׁלִימוֹת מִמֶּשׁ.

לְכֵן, מִטַּעַם זֶה תִּקַּן הָאֲרִיז"ל לִזְמַר בְּסוּף הַ"סֹדֵר", "לְשֵׁם יְחֻד", כִּדִּי לְרִמּוֹז שְׁבִסוּף הַסֹּדֵר עֲדִין אֶפְשֵׁר לְקִים שׁוֹב אֶת כָּל מִצְוֹת הַלֵּילָה הַזֶּה, בְּתַכְלִית הַשְּׁלִימוֹת. (עַל פִּי "אוֹרֵה שֶׁל תוֹרָה" לְהַרְה"ק פִּינְחָס פְּרִידְמָן)

חַג הַפֶּסַח כְּנֶגֶד אַבְרָהָם אָבִינוּ

יְדוּעַ שְׂאֲבָרְהֶם אָבִינוּ עֲבַד אֶת ה' בְּמִידַת הַחֶסֶד. שְׁכֵן, כָּל יְמֵי חַיָּיו עָסַק בְּמִצְוֹת הַכְּנָסַת אוֹרְחִים, וְלִכֵּן חַג הַפֶּסַח, שָׁבוּ יִצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בְּמִידַת הַחֶסֶד וְהַרְחָמִים, הוּא כְּנֶגֶד אַבְרָהָם אָבִינוּ, בְּעַל הַחֶסֶד הַגָּדוֹל, אֲשֶׁר בְּזִכְרוֹתוֹ יִצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם.

וַיֵּשׁ לִזְמַר, שְׂמִטַּעַם זֶה בְּחָרוּ הַתְּנָאִים הַקְּדוּשִׁים, מְסֻדְרֵי הַהֲגָדָה שֶׁל פֶּסַח, לְפִתּוּחַ אֶת מִצְוֹת סִיפּוֹר יִצְיָאת מִצְרַיִם דּוֹקָא בְּדִיבּוֹר שֶׁל "הָא לְחֵמָא עֲנִיא" (=זֶה לְחֵם עוֹנִי (=הַמִּצְוָה)), שָׁבוּ אָנוּ מִזְמִינִים אוֹרְחִים לְהַשְׁתַּתֵּף עִמָּנוּ בְּסֹדֵר: "כָּל דְּכַפִּין יִיתִי וַיִּיכּוֹל..." (=כָּל אֶחָד יִכְנֵס וַיֹּאכֵל). שְׁכֵן, הַיּוֹת וְחַג הַפֶּסַח הוּא, כְּאֹמֹר, כְּנֶגֶד אַבְרָהָם אָבִינוּ, עֲמוּד הַחֶסֶד, שְׁקִים אֶת מִצְוֹת הַכְּנָסַת הָאוֹרְחִים בְּשְׁלִימוֹת, וְהַזְמִין כָּל דְּכַפִּין (=כָּל מִי שְׂרוּצָה לְאָכּוֹל) לְבוֹא לְבֵיתוֹ, וְלִסְעוּד אֶת לְבוֹ – לְכֵן, כִּדִּי לְעוֹרֵר זְכוּתוֹ, אָנוּ מְכַרְיִזִים שְׁאָנוּ הוֹלְכִים בְּדַרְכּוֹ, וְלִכֵּן – "כָּל דְּכַפִּין יִיתִי וַיִּיכּוֹל..." (=כָּל אֶחָד יִכְנֵס וַיֹּאכֵל) – גַּם אֶצְלָנוּ.

"מַה תִּצְעַק אֵלַי דְּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּסְעוּ"

וְכִי אֵל מִי יִזְעָקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִם לֹא אֶל אָבִיהֶם שְׂבִשְׂמִים?
בְּאֵר הַרְבֵּי רַבֵּי בּוֹנֵם מִפְּשִׁיסְחָא: כְּשֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל שְׂפַת הַיָּם, מְקַפִּים מִכָּל עֵבֶר בְּסַפְנוֹת, הִחְלוּ לְזַעַק אֵל ה', כְּשֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶם הִתְפַּלֵּל עַל אַפֵּן שׁוֹנָה שְׂבָאִמְצָעוֹתוֹ סִבַּר שְׂיִוְכַל לְהַנְצִיל, הָאֶחָד בְּקִשׁ שְׂיִתֵּן ה' בְּלֵב פְּרַעַה לְשׁוֹב לְמִצְרַיִם, מִשְׁנָהוּ בְּקִשׁ שְׂיִמִּית ה' אֶת הַמִּצְרַיִם בְּמַגְפָּה, וְכֵן כִּיּוֹצֵא בְּזֶה (רְאֵה רַמְבַּ"ן)
אָמַר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמַשְׁחָה: "מַה תִּצְעַק אֵלַי?" וְכִי אֵלַי צְרִיכִים אַתֶּם לִזְמַר בְּאִיזָה אַפֵּן לְהַצִּילְכֶם?" דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּסְעוּ! עֲלִיכֶם לְצַעַד אֵל הַיָּם, וַיִּשְׁוַעְתְּכֶם תְּבֵא בְּדַרְךָ פְּלִאִית, כְּזוֹ שֶׁעַל אוֹדוּתֵיהֶם אִישׁ מִכֶּם לֹא הִרְהַר.

"וַיִּקַּח שֵׁשׁ מְאוֹת רֶכֶב בַּחוּר"

שׁוֹאֲלִים חו"ל: שֶׁל מִי הָיוּ הַבְּהֵמוֹת(=הַסּוּסִים), שְׁהָיוּ מוֹשְׁכִים אֶת הַמְּרַכְבוֹת שֶׁל הַמִּצְרַיִם, הַרוֹדְפִים אַחֲרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל? אִם תֹּאמְרוּ: שֶׁל מִצְרַיִם הָיוּ – וְהֵלֵא כְּבָר נֶאֱמָר: "וַיִּמַּת כָּל מִקְנֵה מִצְרַיִם" (בְּמַכַּת בְּרַד). וְאִם תֹּאמְרוּ: שֶׁל יִשְׂרָאֵל הָיוּ – וְהֵלֵא כְּבָר נֶאֱמָר: "וְגַם מִקְנֵנוּ(=בְּהֵמַתְנוּ) יָלַךְ עִמָּנוּ, לֹא תִשָּׂאֵר פְּרִסָּהוּ" אִם כֵּן, שֶׁל מִי הָיוּ אוֹתָם סוּסִים?

אֲלֵא, מְשִׁיבִים חו"ל, הַסּוּסִים הָיוּ שֶׁל הַמִּצְרַיִם "הַכְּשָׁרִים", שְׂבֵהֵמוֹתֵיהֶם לֹא נִפְגְּעוּ בְּמַכַּת בְּרַד, שְׁכֵן נֶאֱמָר שֶׁם (שְׁמוֹת ט', כ'): "הִירָא אֶת דְּבַר ה' מִעֲבָדֵי פְּרַעַה, הַנִּיס אֶת עֲבָדָיו וְאֶת מִקְנֵהוּ אֶל הַבְּתִים".
מִכָּאֵן אָנוּ לְמַדִּים שֶׁהַמִּקְנֵה שֶׁל "הִירָא אֶת דְּבַר ה' מִעֲבָדֵי פְּרַעַה" – הֵם הָיוּ הַתְּקֵלָה(=הַמְּכָשׁוֹל) לְיִשְׂרָאֵל בְּרוֹדְפֵם אַחֲרֵיהֶם כְּשִׁיצְאוּ מִמִּצְרַיִם. מִכָּאֵן הָיָה רַבֵּי שְׂמַעוֹן אוֹמֵר: (ה)טוֹב שְׂבַנְחָשִׁים – רִצִּץ אֶת מוֹחּוֹ!

שִׁירַת הַיָּם – נִצְחוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל עַל הַמְּלָאכִים

בוֹאוּ וְרֵאוּ מָה שֶׁגָּלוּ לָנוּ חו"ל, שְׂבִשְׂעָה שְׂאֲמָרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת שִׁירַת הַיָּם, הוֹדוּ הַמְּלָאכִים שִׁיִּשְׂרָאֵל נִעְלִים מִעֲלֵיהֶם. שְׁהָרִי, מְצִינּוּ (תּוֹסַפְתָּא סוּטָה פ"ו), שְׂבִשְׂעָה שִׁיִּשְׂרָאֵל אָמְרוּ שִׁירָה, הִצִּיצוּ מְלָאכֵי הַשְּׂרַת, שְׂקַטְרָגוּ בְּבְרִיאת הָאָדָם הַרְאִשׁוֹן, וְאָמְרוּ אֹז: "מָה אָנוּשׁ כִּי תִזְכְּרֵנוּ" (תְּהִילִים ח', ה'). אָמַר לָהֶם הַקֵּב"ה: בוֹאוּ וְרֵאוּ שִׁירָה שְׂבַנְי אוֹמְרִים לְפָנָי. כִּיּוֹן שְׂרָאוּ כָךְ מְלָאכֵי הַשְּׂרַת, מִיָּד אָמְרוּ אֵף הֵם שִׁירָה. וְמָה שִׁירָה אָמְרוּ? – "ה' אֲדוֹנָנוּ, מָה אֲדִיר שְׂמִךְ בְּכָל הָאָרֶץ"(=שְׂמִךְ אֲדִיר וְמַהוֹלֵל מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, הָאוֹמְרִים שִׁירָה בְּאָרֶץ).

מִפּוֹרֵשׁ מִכָּאֵן, כִּי אוֹתָהּ מְסִירוֹת-נֶפֶשׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שְׂנַתְגַּלְתָּה בְּשַׁעַת קְרִיעַת יָם סוּף, כְּאֲשֶׁר קִפֵּץ נִחְשׁוֹן בֵּן עֲמִינַדָּב לְתוֹךְ הַיָּם, הִיא שְׂגָרְמָה לְכָךְ שְׂאֵף מְלָאכֵי הַשְּׂרַת, שְׂקַטְרָגוּ עַל בְּרִיאת הָאָדָם, הוֹדוּ בְּצַדִּקַּת בְּרִיאתוֹ, וּבְכָךְ שִׁיִּשְׂרָאֵל נִעְלִים מִעֲלֵיהֶם.

חַג שְׂמִחַ לְכָל הַמְּתַפְּלִים! נָא לְשִׁמּוֹר עַל קְדוּשַׁת הַגִּילְיוֹן!

בס"ד "עֲנוּיִם, עֲנוּיִם, הַגִּיעַ זְמַן גְּאוּלְתְּכֶם... רְאוּ בְּאוּרֵי שְׁזֵרַח עֲלֵיכֶם" (פסיקתא רבתי לוי)

פְּרִשְׁתֵּי הַשְּׁבוּעַ: שְׁבִיעֵי שֶׁל פֶּסַח

כְּנִיסַת הַחֹג: 18:32

© bnei-zion.com

עֲרַשׁ"ק כ' נִסָּן תשע"ח (5.4.18)

יְצִיאַת הַשְּׁבִיט: 19:42 ר"ת 20:21

הַפְּטָרָה: "וַיְדַבֵּר דָּוִד לֵאמֹר" (לקבלת העלון בדוא"ל שלח הודעה ל moshe45@bezeqint.net) (לפי העיר חיפה)

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"וְאֵלוֹ יִרְקוּת שְׂאָדָם יוֹצֵא בְּהֶן יָדֵי חוֹבְתוֹ (בְּמָרוֹר)..."

בְּמִשְׁנֵה (פְּסָחִים) מוֹזְכָּרִים חֲמֵשׁ מִיָּנִים שֶׁל מָרוֹר, שְׂאֲפָשֶׁר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם בְּלֵיל הַסֵּדֶר בְּפֶסַח, וְאֵלוֹ הֵם: חֲזָרַת, עוֹלָשִׁין, תְּמָכָא, חֲרַבִּינָא וּמָרוֹר (=חֶסֶה).

וּכְפִי שֶׁכְּתַב הַרְמַב"ם (פְּסָחִים ב', ו'): "וְאֵלוֹ יִרְקוּת שְׂאָדָם יוֹצֵא בְּהֶן יָדֵי חוֹבְתוֹ (בְּמָרוֹר)... כְּמוֹ שְׂאֲכִילַת מִצָּה בְּלֵיל פֶּסַח - מִצּוֹת 'עֲשֵׂה' (הִיא), כִּד אֲכִילַת מָרוֹר מִצּוֹת 'עֲשֵׂה' (הִיא)... (וְאֵלוֹ הֵן): חֲזָרַת, חֶסֶה (=מָרוֹר), עוֹלָשִׁין... תְּמָכָא... חֲרַבִּינָה".

וְיֵשׁ לוֹמֵר, שֶׁכָּל אֵלוֹ רוֹמְזִים לְחֵמֶשׁ הַגְּלוּיּוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵיוּ לָהֶם בְּבַחֲנֵינָת "מָרוֹר".

הֵנָּה, "מָרוֹר" הוּא כְּנֶגֶד גְּלוּת מִצְרַיִם, שְׁעֵלְיָה נֶאֱמַר: "וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בְּעַבְדָּה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבְלִבָּנִים".

"חֲרַבִּינָא", הוּא כְּנֶגֶד גְּלוּת בָּבֶל, שֶׁבָּאָה עֲלֵינוּ בְּחֹרֵב, וְהַחֲרִיבָה אֶת בַּיִת מִקְדָּשֵׁנוּ.

"תְּמָכָא", כְּנֶגֶד גְּלוּת פָּרַס, שֶׁלְּבִסוּף תְּמָכָה בְּהַקְמַת בַּיִת הַמִּקְדָּשׁ.

"עוֹלָשִׁין", כְּנֶגֶד גְּלוּת יוֹן, שֶׁנִּתְּנָה עוֹלָה עֲלֵינוּ, וְאֶסְרָה עֲלֵינוּ לְשָׁנָה אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה.

"חֲזָרַת", כְּנֶגֶד גְּלוּת אֲדוּם (=הַגְּלוּת הַנוֹכַחִית), הַמְּשׁוּלָּה לְחַזִּיר, שֶׁהִיא הַחֲרִיפָה מִכָּל, וּמִמֶּנָּה עֲתִיד

הַקַּב"ה לְהַחֲזִירֵנוּ לְאַרְצֵנוּ, וְלִבְנוֹת אֶת בַּיִת מִקְדָּשֵׁנוּ, אַכִּי"ר. (ע"פ "יגדיל תורה ויאדיר")

"מִכְּנַף הָאָרֶץ... לְצַדִּיק"

עַל הַכְּתוּב (שְׁמוֹת יב', מ'), "וּמוֹשֵׁב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָשְׁבוּ בְּמִצְרַיִם שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע מְאוֹת שָׁנָה",

מְגַלֶּה לָנוּ הָאֲרִיז"ל בְּ"שַׁעַר הַפְּסוּקִים" ("בֵּא"י), שֶׁהַסִּיבָה שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ צָרִיכִים לְהִיּוֹת בְּמִצְרַיִם דּוֹקָא

430 שָׁנָה, הָיָה כְּדֵי לְהַמְתִּיק חֲמֵשׁ פְּעָמִים שֵׁם "אֱלֹהִים" (=86), שְׁעוֹלָה לְגַמְטָרְיָה 430 (86 x 5 = 430).

(כְּדוּעַ שֵׁם "אֱלֹהִים" הוּא שֵׁם מִידַת מִדּוּן, וְצָרִיךְ לְהַמְתִּיק חֲמֵשׁ פְּעָמִים שֵׁם "אֱלֹהִים", כְּנֶגֶד חֲמֵשׁ

אוֹתִיּוֹת מְנַצֵּף, שֶׁהֵן הָאוֹתִיּוֹת הַסּוֹפִיּוֹת שֶׁל הֶ-א"ב. כְּדוּעַ יֵשׁ עֲשָׂרִים וְשֶׁבַע אוֹתִיּוֹת בַּתּוֹרָה - עֲשָׂרִים

וְשֶׁתִּים אוֹתִיּוֹת רְגִילוֹת, וְעוֹד חֲמֵשׁ אוֹתִיּוֹת מְנַצֵּף (=אוֹתִיּוֹת סוֹפִיּוֹת: סוֹן צָד).

אוֹמְרִים חֲז"ל, שֶׁלְּפָנֵי חֲטָא הָאָדָם בְּעַץ הַדַּעַת הָיוּ רַק עֲשָׂרִים וְשֶׁתִּים אוֹתִיּוֹת בַּתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה. אוֹלָם,

לְאַחַר שֶׁחֲטָא הָאָדָם וְאָכַל מִעֵץ הַדַּעַת, וּפָגַם כְּאֲמוֹר בְּחֻמְשַׁת הַחוּשִׁים, עַל-כֵּן הִתְוַסְּפוּ עוֹד חֲמֵשׁ אוֹתִיּוֹת

סוֹפִיּוֹת לַתּוֹרָה, הַנִּקְרָאוֹת אוֹתִיּוֹת מְנַצֵּף (=אוֹתִיּוֹת סוֹפִיּוֹת: סוֹן צָד).

וְיֵשׁ לוֹמֵר, שֶׁכָּל חֲמֵשׁ הַגְּלוּיּוֹת (=מִצְרַיִם, בָּבֶל, אֲדוּם, יוֹן, מִדְיָה) הֵן כְּנֶגֶד אוֹתִיּוֹת מְנַצֵּף צָד. אַרְבַּע גְּלוּיּוֹת

כְּבָר עֲבָרְנוּ, וְעַל-כֵּן רֹמְזוּ הַנְּבִיא (יְשַׁעְיָה כד', טז'): "מִכְּנַף הָאָרֶץ זְמַרְתָּ שְׁמַעְנוּ צְבִי לְצַדִּיק". "מִכְּנַף",

אוֹתִיּוֹת מְנַצֵּף צָד (מְנַצֵּף צָד לֵאלֹהֵי צִי), שֶׁאֵלוֹ הֵם הַגְּלוּיּוֹת אֲשֶׁר כְּבָר עֲבָרְנוּ, וְ"צְבִי לְצַדִּיק" רֹמְזוּ לְאוֹת צִי

(מְאוֹתִיּוֹת מְנַצֵּף צָד), שֶׁהִיא כְּנֶגֶד הַגְּלוּת הַחֲמִישִׁית וְהָאַחֲרוֹנָה, שְׂאֵז יָבוֹא מְשִׁיחַ צְדָקָנוּ, כְּמוֹ שְׂאֵנוּ

מִתְפַּלְלִים: "וְאֵת צֶמַח דָּוִד עֲבַדְדָּךְ מְהֵרָה תַצְמִיחַ". בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן! (ע"פ "יגדיל תורה ויאדיר")

"כָּל הַמַּחְלָה אֲשֶׁר שָׁמַתִּי בְּמִצְרַיִם לֹא אֲשִׁים עֲלֶיךָ כִּי אֲנִי ה' רַפְּאֵךְ"

רְבוֹת כְּבָר נִכְתַּב וְנֶאֱמַר עַל סִגְלַתָּה הַמִּיחַדֶּת שֶׁל בְּרַכַּת 'אֲשֶׁר יֵצֵר' לְרִפּוּאָה וְלִישׁוּעָה, סִגְלָה שֶׁהוּבָאָה בְּשֵׁם בַּעַל 'סֵדֶר

הַיּוֹם' וְאֵף רַבִּים מְגִדוּלֵי עוֹלָם הַמְּלִיצוֹ עֲלֶיהָ. הַסְּפּוֹר הַמְּפֹלָא שֶׁלְּפָנֵינוּ, שֶׁסְּפָר מִכָּלֵי רֵאשׁוֹן מִפִּי בַּעַל הַמַּעֲשֵׂה, יוֹכַל

לְשַׁמֵּשׁ דְּגָמָה חֲיָה לִיעִילוּתָהּ שֶׁל סִגְלָה זוּ. "קוֹלִיטִיס", מְלָה שֶׁלְּרַבְּנוּ אֵינָה מְפָרַת, אֵד בַּעֲבוּר לֹא מַעֲט אֲנָשִׁים הִיא

מְסַמְלֶת סִיּוֹט אֵיּוֹם וְנוֹרָא. מַחְלָה שֶׁהַרּוֹפְאִים נִלְאוּ מִלְּמַצּוֹא לָהּ תְּרוּפָה, וְאֵף לֹא אֶתְרוּ, נִכוֹן לְעַכְשָׁיו, מִמְּצָא שֶׁיִּסְבִּיר

אֶת הַגּוֹרֵם לְהוֹפְעָתָהּ.

אִם כָּל בְּעִיַת מַעֲיִם יְדוּעָה כְּגוֹרְמַת לְסַבֵּל רַב, לְאֵלוֹ הַמְּכִירִים אֶת הַסִּימְפֻטוּמִים שֶׁל מַחְלַת הַקּוֹלִיטִיס וּמוֹדְעִים

לְכַאֲבִים וְלִישׁוּרִים תְּבָאִים בְּעַקְבוֹתֶיהָ, הַזְּכָרַת שְׁמָה בְּלִבְד גּוֹרְמַת לְצַמְרָמַת.

מַחְלַת הַקּוֹלִיטִיס הֵנָּה דְּלֶקַת הַנְּגַרְמַת דּוֹקָא מִמַּעַרְכַּת הַחֲסוֹן, הָאֲמוּרָה בְּדָרְךָ כָּלֵל לְהִגּוֹן עַל גּוֹפְנוּ. דְּלֶקַת זוּ פּוֹגַעַת

בְּרַקְמוֹת הַמַּעֲי הַגָּס, וְגוֹרְמַת לְהַתְקַפֵּי כְּאֲבִים עֲזִים, הַמְּלוּים בְּתוֹפְעוֹת לוֹאֵי קִשׁוֹת בִּיּוֹתֵר, הַפּוֹגְעוֹת בְּאִפְן מְשַׁמְעוּתִי

בְּתַפְקוּד הַיּוֹם יוֹמֵי שֶׁל הַחוֹלִים. בְּמַקְרִים רַבִּים עֲלוּלָה הַתְּפָרְצוֹת הַמַּחְלָה לְהוֹבִיל לְאֲשַׁפוּז מְמוּשָׁד, וְלַעֲתִים אֵף

מִצְרִיכָה נְתוּחַ קִשָּׁה שֶׁל כְּרִיתַת הַמַּעֲי הַגָּס.

כְּאֲשֶׁר הַתְּעוֹרְרוֹ אֲצֵל נְשׂוֹא סִיפּוֹרְנוּ, אֲבָרְךָ תִּלְמִיד חֶכֶם וּמְרַבֵּץ תּוֹרָה לְרַבִּים, בְּעִיּוֹת קִשׁוֹת בְּמַעֲי, הוּא חֲשֵׁב כִּי

מְדַבֵּר בְּתוֹפְעָה חוֹלְפֶת. מְשַׁנֵּקֵנו הַיָּמִים, וּבְמַצְבו לֹא חָל שְׁפוּר, פְּנֵה הָאֲבָרָךְ לְרוּפָא. לְאַחַר סִדְרַת בְּדִיקוֹת מְקִיפּוֹת הַכְרִיעַ הַרוּפָא: "חֲלִית בְּקוֹלִיטִיס".

"בְּדָרְךְ הַטָּבַע" - הַסְּבִיר לֹו הַרוּפָא - "אֵין דָּרְךְ לְהִירְפָא בְּאִפְנוּ מוֹחֲלֵט מִמַּחֲלָה זוּ. וְעַל מִי שְׁחָלָה בָּהּ לְהִתְכַוֵּן לְהִתְמוֹדְדוֹת הַצְּפוּיָה לֹו לְאָרְךְ כָּל יָמֵי חַיָּו".

אֲלֹא שְׁלֵמִיּוּדָעֵנו, שְׁנִיחֵן בְּמִידָה רַבָּה וּמְפֻלְגָת שֶׁל אֲמוּנָה וְיִרְאַת שָׁמַיִם, לֹא הִיָּה בְּקִבְיָעָה נְחָרְצָת זוּ כְּדִי לְעָרַעַר אֶת אֲמוּנָתוֹ. לְרַגַע הוּא לֹא הִתְכַוֵּן לְקַבֵּל אֶת תַּחֲזִיּוֹתֵיהֶם הַשְּׁחוּרוֹת שֶׁל הַרוּפָאִים, וְלִהְיֶנָּע לְתַכְתִּיבֵי הַטָּבַע.

"הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא הַרוּפָא הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר", הִרְחַר הָאֲבָרָךְ בְּלָבוּ, "וְהִתְרוּפָה לְכָל מַחֲלָה נְתוּנָה בְּיָדוֹ. עָלֵי מוּטָל רַק לְתַקֵּן אֶת הַטָּעוֹן תִּיקוּן, וְלִהְתַּחֲזֵק בְּדַבָּרִים הַטָּעוּנִים חִיזוּק, וּבִטּוּחַ אָנִי, שְׁאִם אֶעֱשֶׂה זֹאת, יִשְׁלַח לִי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת עֲזָרוֹ מִמַּעַל וְיִרְפָּאֵנִי בְּרְפוּאָה שְׁלֵמָה".

מוּבָן מְאֹלָיו, שֶׁהָאֲבָרָךְ קִבֵּל אֶת הַמְּלֻצוֹתֵיהֶם שֶׁל הַרוּפָאִים, לְאַמְצָ מַעֲתָה הַרְגָלִי חַיִּים חֲדָשִׁים, הַפּוֹלָלִים תִּפְרִיט טָבְעוּנִי, וְשִׁנּוּי מַהוּתִי שֶׁל הַרְגָלִי הַתְּזוּנָה. אוּלָם, יַחַד עִם זֹאת, הוּא הוֹגִיעַ אֶת מוֹחוֹ, וְתֵר אַחַר דָּבָר מִשְׁמַעוֹתֵי רוּחָנִי, שְׁבוּ יוֹכַל לְהִתְחַזֵּק. לְאַחַר הַתִּיעָצוּת עִם רַבּוֹתָיו, הַחֲלִיט לְאַמְצָ אֶת סָגְלָתוֹ שֶׁל בַּעַל 'סִדְרַת הַיּוֹם': לְהִתְחַזֵּק בְּהוֹדְיָה לְהַ' בְּבִרְכַת 'אֲשֶׁר יִצַר', בְּאַמְצָעוֹת אֲמִירְתָּה בְּכוּנָה יִתְרָה וּמְתוּדָה הַכֶּתֵב. גַּם כְּשֶׁנִּכְשַׁל פְּעַם אוּ פְּעַמִּים, הוּא לֹא נִכְנַע, אֲלֹא הַמְּשִׁיךְ לְאַחֲזוֹ בְּקִבְלָתוֹ לֹלֵא רַפְיוֹן, וּמִיּוֹם לְיוֹם חָשׁ כִּי־צַד הוּא מְגַלֵּה רַב־דִּים נוֹסְפִים בְּעִמְקָה שֶׁל בְּרָכָה נְפֻלָּאָה זוּ, וְכִי רְגִישוֹת הַתְּוֹדָה לְקָדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא גּוֹאִים בְּקָרְבוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר. תִּקּוּפַת מַה חֲלָפָה, וּמִיּוּדָעֵנו נִגַּשׁ לְרוּפָא, לְבִיּוֹעַ בְּדִיקוֹת שְׁגָרְתִּיּוֹת. מִשְׁהִגִּיעוֹ הַתּוֹצָאוֹת, פִּלַּט הָלָה קְרִיאַת הַפְּתָעָה. סוּף סוּף, לְאַחַר תִּקּוּפָה אֲרָכָה שֶׁל הַחֲמָרָה, הַתִּגְלוֹ סִימָנִים מְעוֹדָדִים שֶׁל הַטָּבַע בְּמַצְבּוֹ! מִיּוֹם זֶה וְאֵילָךְ, הַחַל הוּא לְחוּשׁ הַקָּלָה. אֵט אֵט הַחֲלוּ הַכְּאָבִים וְהַסִּימְפֻטוּמִים הַקְּשִׁים לְהַרְפוֹת מִגּוּפוֹ, וְכַעֲבַר כְּמָה חוֹדְשִׁים פִּסְקוֹ לְחִלוּטִין. אָמְנָם, הַבְּדִיקוֹת שְׁעָרָךְ לְאַחַר מְכּוֹן הַצְּבִיעוֹ, כִּי הַמַּחֲלָה עֲדוֹן מְקַנְנַת בְּגוּפוֹ, אֵדְ כִּיּוֹן שְׁתּוֹפְעוֹתֶיהָ פִּסְקוֹ מִמֵּנּוּ לְחִלוּטִין, לֹא הִטְרִידָה אוֹתוֹ עוֹבְדָה זוּ יִתֵּר עַל הַמְּדָה. הוּא שָׁב לְתַפְקֵד כְּאֶחָד הָאָדָם, וְאֵט אֵט הִלְךְ זָכְרוֹן הַמַּחֲלָה וְנִשְׁכַּח מִמֵּנוּ.

שֶׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה הַשָּׁנִים שֶׁחָלְפוּ מַעַת חוֹלָיו, הִצְלִיחוּ לְהַקְהוֹת מִמֵּנּוּ בְּמַעַט אֶת אוֹתָהּ קִבְלָה שֶׁקִּבֵּל בְּיָמֵי מַחֲלָתוֹ. שׁוּב מְצָא עַצְמוֹ מְבֻרָךְ אֶת בְּרַכַּת 'אֲשֶׁר יִצַר' בְּחַפְזוֹן, כְּמוֹ רַבִּים אַחֲרָיו, וְהַתְּזַפְרָת עַל-כֵּן - לֹא אַחֲרָה מְלָבוּא. הַמַּחֲלָה שָׁבָה וְתַקְפָה אוֹתוֹ בְּמִלּוּא עוֹצְמָתָה, וְיַחַד עִמָּה שְׁבוּ הַיִּסּוּרִים וְהַכְּאָבִים הָאִיוּמִים. הַפְּעַם הַחֲלִיט לִפְנוֹת לְמַמְחָה הַגָּדוֹל בְּאָרְץ, הַמְּשַׁמֵּשׂ כְּמִנְהַל מַחֲלָקָה בְּאֶחָד מִבְּתֵי הַחוּלָים הַנְּחָשְׁבִים. אֲלֹא, שֶׁהַרְבֵּה מְדִי לֹא הִיָּה לְאוֹתוֹ מוּמַחָה לְחֲדָשׁ. אֵף הוּא, כְּקוֹדָמוֹ, הוֹדִיעַ לְאֲבָרָךְ כִּי אֵין כָּל תְּרוּפָה לְמַחֲלָתוֹ, וְשִׁנְתָּן לְהַקֵּל בְּמִידַת מַה עַל הַכְּאָבִים, אֵדְ לֹא לְמִנּוּעַ מֵהֶם לְשׁוּב וְלְהוֹפִיעַ. לְתַזְפֶּרֶת חֲזָקָה מְזוּ הוּא לֹא הִיָּה זָקוּק. גַּם הַפְּעַם הַחֲלִיט לֹא לְהִיכְנַע לְתַכְתִּיבֵי הַרוּפָאִים, כִּי אִם לְשׁוּב וְלְהִתְחַזֵּק שְׁנִית בְּבִרְכַת 'אֲשֶׁר יִצַר', וּבְנוֹסֵף גַּם בְּבִרְכַת 'רְפָאנוּ'. הוּא לֹא הוֹפְתַע, כְּאֲשֶׁר זְמוֹן מַה לְאַחַר מְכּוֹן נִעֲלָמוֹ הַסִּימְפֻטוּמִים כְּלֹא הָיוּ. בְּבִדִיקָה הַחוּזְרָת, שֶׁבְצַע בְּעַבּוּרוֹ אוֹתוֹ רוּפָא בְּכִיר, הוֹפְתָעוּ שְׁנִיָּהֶם לְגַלוֹת, כִּי הַמַּעֲיָם הַתְּרָפָאוֹ לְחִלוּטִין. הַמַּחֲלָה פָּרְחָה וְנִעֲלָמָה מִגּוּפוֹ בְּדָרְךְ בְּלִתֵּי מוּסְבֶּרֶת, דָּבָר שְׂאָף בְּכִירֵי הַרוּפָאִים הַסִּפְיָמוֹ, כִּי הוּא מְגַדֵּר כִּי "נֵס שֶׁל מֶשֶׁשׁ". "הִנֵּה כִּי כֹן", סָפַם הָאֲבָרָךְ אֶת סִיפּוּרוֹ, "נוֹכַחְתִּי לְרְאוֹת כִּי הַכַּח הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר לְרִיפּוּי מְכָאוּבָיו שֶׁל הָאָדָם, נְתוּן בְּיָדֵי הָאָדָם עַצְמוֹ. אִם רַק יִקַּבֵּל עַל עַצְמוֹ לְהִתְחַזֵּק וּלְתַקֵּן אֶת הַטָּעוֹן תִּיקוּן, הִרִי שִׁישׁוּעַתוֹ מוּבְטַחַת לֹו מִן הַשָּׁמַיִם, מִיָּדוֹ שֶׁל רוּפָא כָּל בְּשָׂר וּמִפְּלִיא לַעֲשׂוֹת...".

הַזֶּהר הַקָּדוֹשׁ אוֹמֵר, שֶׁהַמְּצָה הַיָּא 'מִיכָלָא דְאַסּוֹתְאֵי (=מְאָכַל הַרְפוּאָה), וְעַל-יָדֵי שִׁישְׁרָאֵל אוֹכְלִים אֶת הַמְּצָה בְּפִסְחָה, הֵם נִיצוֹלִים כָּל הַשָּׁנָה מִכָּל הַחוּלָאִים שֶׁמְבִיא הַחֲמֵץ, וְשׁוּם דָּבָר לֹא יִזִּיק לָהֶם. וּכְפִי שְׁגַם כּוֹתֵב הַ"פְּרִי צְדִיק", שֶׁהַמְּצָה הַיָּא רְפוּאָה לְאָדָם לְכָל הַשָּׁנָה. וְהַבּוּרָא יִתְבָּרַךְ קָבַע שְׁאֲכִילַת מְצָה שְׁבַעַה יָמִים בְּפִסְחָה הַיָּא הַ"מִּיּוּנוֹן" הַנִּכּוּן, הַמְּחָסוֹן אֶת הָאָדָם לְכָל הַשָּׁנָה מִמַּחֲלוֹת וּמַחוּלָאִים רָעִים. ("זִרְיַקַת חִיסוּן" לַגּוֹף מִכָּל הַחוּלָאִים הַרָעִים).

וּכְפִי דְבָרָיו הַקָּדוֹשִׁים: "וְמַצָּה נִקְרָא 'מִיכָלָא דְאַסּוֹתְאֵי (=מְאָכַל הַרְפוּאָה), וְדֹאֵי הַיָּא רְפוּאָה לְמַכְתּוֹ שֶׁל עוֹלָם... אַכִּילַת הַמְּצָה הַיָּא רְפוּאָה לְכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא תִזִּיק כָּל הַשָּׁנָה אַכִּילַת הַחֲמֵץ לְנַפְשׁוֹ. וְזֹאת שְׁעָרָה (=קִבְעָה) חֲכָמָתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שְׁאֲכִילַת מְצָה כָּל שְׁבַעַה (הַיָּמִים שֶׁל חַג הַפִּסְחָה) הִיָּה דִי לְכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל לְהִגֵּן עָלָיו, שֶׁלֹּא יַחֲלָה חוּלֵי הַנְּפֵשׁ, מַחֲמַת אַכִּילַת הַחֲמֵץ כָּל הַשָּׁנָה".

(הִנֵּה, יֵשׁ לָנוּ "תְּעוּדַת בִּיטּוּחַ" מַחז"ל, שְׁעַל-יָדֵי זֶהִירוֹת מַחֲמֵץ בְּפִסְחָה, וְאַכִּילַת מְצוֹת, מוּבְטַח לָנוּ שֶׁלֹּא נַחֲלָה בְּחוּלָאִים קָשִׁים וְרָעִים כָּל הַשָּׁנָה, וּכְפִי שְׂאוּמֵר דּוֹד הַמְּלָךְ (תַּהֲיִלִּים נד', ט'): "כִּי מִכָּל צָרָה הַצִּילָנִי" - רָאשֵׁי תִיבּוֹת "מְצָה", בְּזָכוֹת אַכִּילַת הַמְּצָה, הַקַּב"ה מְצִילָנוּ מִכָּל צָרָה וּמַחֲלָה.

וְרִאוּ לְהוֹסִיף אֶת הַסְּגוּלוֹת שֶׁל יוֹם שְׁבִיעִי שֶׁל פִּסְחָה, שְׁבוּ נִבְקַע יָם סוּף לְפָנֵי יִשְׂרָאֵל. שְׁכּוֹן, יוֹם זֶה הוּא מְסוּגָל לְבִקְיַעַת שְׁעָרֵי שָׁמַיִם, שְׁהָיוּ נְעוֹלָים כָּל הַשָּׁנָה, וּבְמִיּוּחַד שְׁעָרֵי פְרָנְסָה וְשְׁעָרֵי זִיווּג.

וּכְפִי שְׁמִבִּיא הַרְה"ק צְבִי הִירַשׁ מְזִידִיטְשׁוּב זִיע"א: הִנֵּה, לְמַדְנוּ בְּגִמְרָא (פִּסְחִים קיח'): "קִשְׁיֵן מְזוּנוֹתֵיו שֶׁל הָאָדָם כְּקָרִיעַת יָם סוּף". וְכֹן לְמַדְנוּ בְּגִמְרָא (סוֹטָה ב'): "אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: וְקִשְׁיֵן (=וְקָשָׁה) לְזוּגָו (=אֶת הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה) כְּקָרִיעַת יָם סוּף". וְזֹאת, כִּיּוֹן שֶׁהַמְּקָטְרָגִים מְתָאמְצִים בְּכָל כּוּחָם, בְּכָל מִיּוֹן תַּחֲבוּלוֹת, לְבִטֵּל אֶת זִיווּגוֹ וְאֶת פְּרָנְסָתוֹ שֶׁל הָאָדָם. וְהִנֵּה, מֵאַחַר וּבָיוֹם זֶה, יוֹם שְׁבִיעִי שֶׁל פִּסְחָה, נִבְקַע הַיָּם לְפָנֵי יִשְׂרָאֵל, נִמְצָא, שְׁיּוֹם זֶה מְסוּגָל לְהַמְּשִׁיךְ פְּרָנְסָה וְזִיווּג לְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל. שְׁכּוֹן, כְּמוֹ שְׁנִבְקַע הַיָּם לְיִשְׂרָאֵל (לְמָרוֹת הַמְּקָטְרָגִים) - כֵּן מְסוּגָל שְׁבִיעִי שֶׁל פִּסְחָה לְבִקְוַע שְׁעָרֵי פְרָנְסָה וְזִיווּג הַגּוֹן לְכָל הַנִּצְרָכִים לְכָךְ. וּכְמוֹ שְׂאוּמֵר מִשָּׁה רַבְּנּוֹ לְיִשְׂרָאֵל, לְפָנֵי שְׁנִקְרַע הַיָּם: "הַתִּיצְבוּ וְרִאוּ אֶת יְשׁוּעַת ה'... ה' יִלְחַם לָכֶם". "הַתִּיצְבוּ" (=513) גִּמְטְרִיָּה "חַתָּן כְּלָה" (=513), לּוֹמֵר, שְׁבִיוֹם שְׁבִיעִי שֶׁל פִּסְחָה "ה' יִלְחַם לָכֶם" כְּנִגּוֹד כָּל תְּמַקְטְרָגִים, כְּדִי לְבִקְוַע לָכֶם שְׁעָרֵי זִיווּג, פְּרָנְסָה וְכָל הַיְשׁוּעוֹת כְּלָו...".

בס"ד "עֲנוּיִם, עֲנוּיִם, הַגִּיעַ זְמַן גְּאוּלְתְּכֶם... רְאוּ בְּאוּרֵי שְׁזִרְחָ עֲלֵיכֶם" (פסיקתא רבתי לוי)

פְּרֻשַׁת הַשְּׁבוּעַ: שְׁבִיעֵי שֶׁל פֶּסַח

פְּנִי־סֵת הַחֶג: 18:32

© bnei-zion.com

עֲרַשׁ"ק כ' נִיסָן תשע"ח (5.4.18)

יְצִיאַת הַשְּׁבַת: 19:42 ר"ת 20:21

הַפְּטָרָה: "וַיְדַבֵּר דָּוִד לֵאמֹר" (לקבלת העלון בדוא"ל שלח הודעה ל moshe45@bezeqint.net) (לפי העיר חיפה)

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"וַתִּקַּח מְרִים... אֶת הַתֶּף בְּיָדָהּ... וַתִּצְאָן כָּל הַנָּשִׁים אַחֲרֶיהָ... וַתַּעַן לָהֶם מְרִים שִׁירוּ לָהּ כִּי גָאָה גָאָה, סוּס וּרְכָבוֹ רָמָה בָּיִם" (טו' כ')

ה"חֲתָם סוֹפֵר" מְקַשֶּׁה עַל הַפְּתוּב "וַתַּעַן לָהֶם מְרִים", וְשׂוֹאֵל: מְדוּעַ פְּתוּב "לָהֶם"? שֶׁהָרִי הַמְּלָה "לָהֶם" הִיא בְּלִשׁוֹן זָכָר, וְלִכְאוּרָה הִיא צָרִיךְ לֹאמֹר: "וַתַּעַן לָהֶן מְרִים", בְּלִשׁוֹן נְקֻבָּה, שֶׁכֵּן מְרִים עֲנָתָה לְכָל הַנָּשִׁים שֶׁיֵּצְאוּ אַחֲרֶיהָ! וּמִתְרַץ זֶאת ה"חֲתָם סוֹפֵר" עַל-פִּי הַמְּדַרְשׁ וְאוֹמֵר: מְלֶאכִי הַשְּׂרָת אָמְרוּ לְפָנָי הַקַּב"ה: בְּשִׁלְמָא (=נִיחָא) שֶׁשִּׁירַת יִשְׂרָאֵל קְדָמָה לְשִׁירְתָּנוּ, שֶׁהָרִי הַתּוֹרָה נִתְּנָה לְיִשְׂרָאֵל, וְלֹא לָנוּ, הַמְּלֶאכִים. וְעַל כֵּן, בְּזִכּוֹת מִצְוֹת לִימוּד תּוֹרָה שֶׁיֵּשׁ לְיִשְׂרָאֵל רְאוּי שֶׁשִּׁירְתָּם תּוֹקְדָם לְפָנָי שִׁירַת הַמְּלֶאכִים. אוּלַּם מְדוּעַ קְדָמָה שִׁירַת הַנָּשִׁים לְשִׁירְתָּנוּ? הֲלֹא הַנָּשִׁים פְּטוּרוֹת מִלִּימוּד הַתּוֹרָה...

וְעַל זֶה "וַתַּעַן לָהֶם (=לְמֶלְאכִים) מְרִים: שִׁירוּ לָהּ כִּי גָאָה גָאָה, סוּס וּרְכָבוֹ רָמָה בָּיִם". וַתְּמַהוּ עַל כֶּף כָּל הַמְּפָרְשִׁים, אֵיךְ מִתְּשׁוּבַת מְרִים לְמֶלְאכִים מִתּוֹרַצַת קוֹשִׁיָתָם, מְדוּעַ קְדָמָה שִׁירַת הַנָּשִׁים לְשִׁירְתָּם? וּמַשִּׁיב ה"חֲתָם סוֹפֵר" בְּדַבְּרֵי קוֹדְשׁוֹ וְאוֹמֵר, דּוֹקָא מִתְּשׁוּבַת מְרִים לְמֶלְאכִים – "סוּס וּרְכָבוֹ רָמָה בָּיִם" – מוֹכַח, שְׁגָם לְנָשִׁים הִיא רְאוּי שֶׁתִּקְדָּם שִׁירְתָּן לְשִׁירַת הַמְּלֶאכִים. וְזֹאת כִּי צָד?

וַיֵּשׁ לֹאמֹר עַל-פִּי הַגְּמָרָא (בְּרִכּוֹת יז'): אָמַר לִיה רַב לְרַבִּי חִיָּא: נָשִׁים, בְּמַאי זְכִיין? (=בְּמָה זִכּוֹת הַנָּשִׁים לְעוֹלָם הַבָּא?) – עֲנָה לּוֹ רַבִּי חִיָּא "בְּאִקְרוּיִי בְּנִייהוּ לְבִי כְּנִישְׁתָּא, וּבְאַתְנֻויִי גְּבַרְיֵיהוּ בִּי רַבְנָן (=הֵן זִכּוֹת בְּזִכּוֹת זֶה שֶׁהֵן שׁוֹלְחֹת אֶת בְּנֵיהֶן לְלִמּוּד תּוֹרָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְכֵן, שֶׁמֵּאֲפָשְׁרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן לְלִמּוּד תּוֹרָה בְּבֵית הַמְּדַרְשׁ, וּמִחֲכוֹת לָהֶם עַד שׁוֹבָם).

מִפְּאֵן מְבוֹאֵר, שֶׁכָּל זְכוּתָן שֶׁל הַנָּשִׁים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא הִיא רַק בְּגִלְל שֶׁהֵן מֵאֲפָשְׁרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן וּלְבִנֵיהֶן לְעִסּוֹק בְּתוֹרָה, וְנִחְשָׁב לָהֶן הַדְּבָר כְּאִילוֹ הֵן בְּעֶצְמָן עֹסְקוּ בְּתוֹרָה, שֶׁכֵּן הֵן מְסִיעוֹת לְדַבֵּר מִצְוָה. וְדַבֵּר זֶה אֲנִי לּוֹמְדִים מְקַרִיעַת יָם סוּף, שֶׁהָרִי הַסּוּס עִם הָרוֹכֵב טָבְעוּ בָּיִם, וְלִכְאוּרָה קִשָּׁה הַדְּבָר: מְדוּעַ נִעְנַשׁ הַסּוּס? הֲלֹא הָרוֹכֵב הַמְּצָרִי נִעְנַשׁ כְּשֶׁטָבַע בָּיִם, מִשׁוּם שֶׁרָדַף אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל, אוּלַּם מָה אֵשֶׁם הַסּוּס, שֶׁלֹּא הוּא יוֹם אֶת הַרְדִּיפָה אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל? אֲלֹא, בְּגִלְל שֶׁהַסּוּס גָּרַם וְסִיעַ לְחֲטָא שֶׁל הָרוֹכֵב שֶׁעַל גִּבּוֹ – נִחְשָׁב לּוֹ הַדְּבָר, כְּאִילוֹ חֲטָא בְּעֶצְמוֹ, שֶׁכֵּן הוּא סִיעַ לְדַבֵּר עֲבִירָה. וְאֵם כֶּף הַדְּבָר, שֶׁהַמְּסִיעַ לְדַבֵּר עֲבִירָה – נִחְשָׁב לּוֹ כְּאִילוֹ חֲטָא בְּעֶצְמוֹ, הַגּוֹרֵם וּמְסִיעַ לְדַבֵּר מִצְוָה – וְדָאֵי שֶׁמְקַבֵּל שְׂכָר כְּאִילוֹ עָשָׂה אֶת הַמִּצְוָה, שֶׁהָרִי מְרוּבָה מִיָּדָה טוֹבָה מִמִּידָה רָעָה.

לְפִי זֶה מְבוֹאֵר הֵיטֵב מָה שֶׁכָּתוּב "וַתַּעַן לָהֶם מְרִים" – אֲמָרָה מְרִים לְמֶלְאכִים: דּוֹקָא אֲנַחְנוּ, הַנָּשִׁים, שֶׁפְּטוּרוֹת מִלִּימוּד הַתּוֹרָה, וְעִיקָר הַמִּצְוָה שֶׁלָּנוּ הוּא לְסִיעַ לְבַעַל וּלְבָנִים לְלִמּוּד תּוֹרָה, רְאוּי לָנוּ לְשִׁיר לְפָנֵינוּ, שֶׁהָרִי הַקַּב"ה הַעֲנִישׁ לֹא רַק אֶת הָרוֹכֵב שֶׁרָדַף אַחֲרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֲלֹא גַם אֶת הַסּוּס, מִשׁוּם שֶׁהַסּוּס סִיעַ לְדַבֵּר עֲבִירָה. אֵם כֶּף, עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה שֶׁרְאוּי לְתַת שְׂכָר לְנָשִׁים, שֶׁמְסִיעוֹת לְדַבֵּר מִצְוָה, וּמֵאֲפָשְׁרוֹת לְבַעַל וּלְבָנִים לְעִסּוֹק בְּתוֹרָה, וּמְקַבְלוֹת שְׂכָר כְּאִילוֹ הֵן עֶצְמָן עוֹסְקוֹת בְּתוֹרָה. וּמִטְעָם זֶה רְאוּי שְׁגָם שִׁירְתָּן תּוֹקְדָם לְשִׁירַת הַמְּלֶאכִים. (עַל פִּי "אוּרָה שֶׁל תּוֹרָה" לְהַר"ק פִּינְחָס פְּרִדְמָן)

"לְכוּ וּשְׁמַעוּ סִפּוּר הַשְּׁבַח שְׁלִי, שֶׁמְסַפְּרִים בְּנֵי, וּשְׁמַחִים בְּגְאוּלְתִּי" (הַזֹּהָר הַקְּדוּשׁ)

בְּזֹהַר הַקְּדוּשׁ מְבוֹאֵר (בְּרַעֲיָא מֵהִימְנָא), שֶׁבְּלִיל הַסֵּדֶר מְכַנֵּס הַקַּב"ה אֶת כָּל הַפְּמִלְיָא שֶׁל מַעֲלָה – מְלֶאכִים, שְׂרָפִים, חַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ וְהָאוּפָנִים – וּמְבַקֵּשׁ מֵהֶם לְרַדֵּת לְעוֹלָם הַזֶּה, כְּדִי לְשִׁמּוֹעַ אֵיךְ בְּנֵי הַחֲבִיבִים מְסַפְּרִים בְּשִׁבְחוֹ בִּיצִיאַת מִצְרַיִם. וּכְפִי דְבַרֵּי הַזֹּהָר הַקְּדוּשׁ (בֵּא מ', מִתּוֹרָגָם): "בְּאוֹתָהּ שָׁעָה מְכַנֵּס הַקַּב"ה לְכָל הַפְּמִלְיָא שְׁלוֹ, וְאוֹמֵר לָהֶם: לְכוּ וּשְׁמַעוּ סִפּוּר הַשְּׁבַח שְׁלִי, שֶׁמְסַפְּרִים בְּנֵי, וּשְׁמַחִים בְּגְאוּלְתִּי. אֲזַי מִתְּכַנְסִים כְּלָם, וּבָאִים וּמִתְחַפְּרִים עִם יִשְׂרָאֵל, וּשׁוֹמְעִים סִפּוּר הַשְּׁבַח, וּשְׁמַחִים בְּשִׁמְחַת גְּאוּלְתִּי הַקַּב"ה (אֶת עִם יִשְׂרָאֵל). וְאֲזַי הֵם בָּאִים וּמוֹדִים לְהַקַּב"ה

על כל הנסים והגבורות, ומודים להקב"ה על עם קדוש(=ישראל) שיש בארץ, ששמחים בשמחת הגאולה של ישראל". ומה נהדר הוא המחזה הנפלא, כיצד כל מלאכי מעלה יורדים ומתכנסים בבתיהם של ישראל, לשמוע איך בעל הבית מספר לכל צאצאיו, הקטנים והגדולים, את הנסים והנפלאות שעשה הקב"ה עמנו ביציאת מצרים. ולאחר מכן, המלאכים עולים למעלה לשמים, מלאי התפעלות, ומודים ומהללים את הקב"ה על עם קדוש ונפלא שיש לו בארץ.

והנה, ידוע שהמלאכים לובשים לבן, כמו שכתב הרמ"א (או"ח סימן תרי"ו, סעיף ד'): "יש שכתבו שנהגו ללבוש בגדים לבנים נקיים ביום הכיפורים, דוגמת מלאכי השרת, וכן נוהגין ללבוש הקיטל, שהוא לבן ונקי". ומקור המנהג בגמרא (קידושין עב'): "תלמידי חכמים שבבבל, אמר ליה, דומים למלאכי השרת". ופרש רש"י: "לבושים לבנים, ועטופים כמלאכי השרת...".

לפי זה, מובן הטעם של מנהג ישראל, שבלייל פסח, בשעת עריכת הסדר, נוהגים ללבוש "קיטל" (=בגד לבן) (הט"ז או"ח סימן תעב')

מעשה יש לומר, שמכיון שהמלאכה של מעלה, המלאכים הקדושים, באים לבתינו, לראות כיצד אנו עורכים את הסדר, הנה לכבודם אנו לובשים בגד לבן, בגדי מלאכים, כדי להשתוות אל המלאכים הקדושים הבאים לבקרנו. והנה, כאמור, מבואר בזהר הקדוש, שהמלאכים חוזרים אל הקב"ה מלאי התפעלות, כדי לספר בשבחם של ישראל, המקימים את מצות סיפור יציאת מצרים.

ויש לומר, שהרי ברור הוא (וכלל גדול בידינו), שמכל מצוה ומצוה שאנו מקימים, נברא מלאך סגור, הממליץ טוב בעדינו, כפי ששינינו במשנה (אבות ד', יא'): "רבי אליעזר בן יעקב אומר: העושה מצוה אחת, קונה לו פרקליט אחד. והעוֹבֵר עברה אחת, קונה לו קטגור אחד". ופרש רבנו עובדיה מברטנורא: "פרקליט – מלאך מליץ טוב. קטגור – מליץ רע".

לכן, נמצא לפי זה, שכל המלאכים שנבראו בלייל הסדר מקימים מצות סיפור יציאת מצרים שספרנו, מצטרפים אל אותם מלאכים ששלח הקב"ה לשמוע איך מקימים ישראל בניו את מצות סיפור יציאת מצרים – וכלם עולים לפניו יתברך, כדי להמליץ טוב על ישראל, ולהחיש את הגאולה הפלילית והשלמה.

וצריך להבין ענין זה. שפן, מדוע מתפעלים כל-כך המלאכים מישראל על שהם מקימים את מצות סיפור יציאת מצרים? והלא כך ראוי לנהוג, להודות, להלל ולהכיר טובה למלך המלכים, שהוציא וגאל את ישראל ממצרים בגסים ובנפלאות ובחסדים גדולים. וכפי שתמה גם ה"בני יששכר" (ניסן, מאמר ד'): "והנה מן הראוי להתבונן מה הוא השבח הגדול שמשבחים המלאכים את ישראל על הסיפור הזה (של יציאת מצרים)? הלא בודאי מי שעושים לו טובה, מחויב לספר ולהחזיק טובה למי שעשה לו את (ה)טובה...!".

אלא, משיב ה"בני יששכר", עיקר ההתפעלות של המלאכים היא מכך שישראל משבחים את הקב"ה, שגאלם ממצרים, אפילו שהם נתונים כרגע בגלות המרה, תחת אויבי ישראל, המבקשים להכות, להרוג ולאבד את ישראל, ואף-על-פי-כן, ישראל מספרים בהתלהבות אש קדש על הנסים שעשה הקב"ה עמם, להוציאם מארץ מצרים. (על פי "אורה של תורה" להרה"ק פינקס פרידמן)

"אלו עשר מכות שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים... חשך"

בזהר הקדוש (וילך רפה' ב) מובא שהמזלזל בעניית אמן ידון לעתיד לבוא בחשך ואפלה, ויורד למדור התחתון שבגיהנום. רמז לדבר נוכל ללמד מכך שלאחר מפת חשך נאמר (שמות יא' ח') "צא אתה וכל העם אשר ברגליך צא" בגימטריה "אמן", לרמז שבאמצעות עניית אמן ינצל האדם מחשך ומאפלה. (וכל המאמינים)

"ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים"

באחד מלילות החורף הקשים, ראו כמה יהודים בעיר סלנט, כיצד יהודי אחד עומד עם מעדר בידו, ומישר את הקרקע. התפלאו האנשים, ומשהתקרב אליו, גלו כי לפניו עומד רבם הנערץ, רבי יוסף זונדל מסלנט, כשהוא טורח קשות על מנת לפנות את הדרך, ולסלול מעבר נח.

"מדוע טורח רבנו לפנות את הדרך?", תמהו האנשים, והרב השיב: "בדרך זו עוברת אמי הזקנה בדרך לבית הפנסת. הדרך פעת משופשת ובוצית, ולכן אני טורח לסלול מסילה, הפנויה מבוץ ומלכלוך, כדי להקל על דרכה של אמי לבית הפנסת...". שבת שלום וחג שמח לכל המתפללים! נא לשמור על קדושת הגיליון!

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"וַיְהִי בְשִׁלַּח פְּרַעַה אֶת הָעָם וְלֹא נָחַם אֱלֹהִים" ("אַלְקִים" גְּמַטְרִיה "הַטְּבַע")

עַל הַפְּתוּב, "וְלֹא נָחַם אֱלֹהִים", אוֹמְרִים חו"ל: "וְלֹא נָחַם (=לֹא הִנְהִיג) אֱלֹקִים אֶת יִשְׂרָאֵל כְּמִנְהַג הָעוֹלָם/הַטְּבַע, שֶׁהַשְּׁתִּיָּה מְלַמֶּעֶלָה (=גֶּשֶׁם מְשָׁמִים), וְהַאֲכָל מְלַמֶּטָה (=לֶחֶם מִן הָאָרֶץ). אֲלָא, הַקֵּב"ה הִנְהִיג אֶת יִשְׂרָאֵל הַפּוֹד מִן הַטְּבַע: אֲכָל מְלַמֶּעֶלָה (=הַמֶּן), וְשִׁתִּיָּה מְלַמֶּטָה (=בְּאֶרֶץ שֶׁל מְרִים). עַל-כֵּן אָנוּ אוֹמְרִים בְּהַגְדָּה שֶׁל פֶּסַח: "מָה (=כְּמָה) נִשְׁתַּנָּה הַלֵּילָה הַזֶּה" – שֶׁבְּלֵילָה הַזֶּה כְּשִׁיִּצְאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, הַשְּׁתַנָּה וְהַתְּהַפֵּךְ לָהֶם הַטְּבַע, שֶׁהִלָּחַם יָרַד מְשָׁמִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַקֵּב"ה לְמֹשֶׁה "הִנְנִי מְמַטֵּיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם", וְהַמִּים יִצְאוּ לָהֶם מִהָאָרֶץ. ("מָה נִשְׁתַּנָּה" רֵאשִׁי תִיבּוֹת "מִן") וְהִנֵּה, עַל מָה שֶׁאָמַר הַקֵּב"ה לְמֹשֶׁה, "הִנְנִי מְמַטֵּיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם", פֶּרַשׁ הַזֶּהר הַקְּדוּשׁ (וַיְחִי רְמוֹ, מְתוּרָגִם): "לֶחֶם מְשֻׁנָּה, מָהוּ לֶחֶם מְשֻׁנָּה? אֵלּוּ שְׁתֵּי לֶחֶמִים – לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם וְלֶחֶם מִן הָאָרֶץ". וּבְאֵר עֲנִין זֶה הִרְהִיק פִּינָחַס פְּרִידְמָן וְאָמַר: "שֶׁ"לֶחֶם מִן הָאָרֶץ" רוֹמֵז לְתוֹרַת הַנְּגִלָּה, הַתְּלוּי בְּעֵמֶל וּבִיגִיעָה שֶׁל הָאָדָם בְּאָרֶץ. וְאֵילוּ "לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם" הוּא רְמוֹז עַל תּוֹרַת הַנְּסֻתָּה, אוֹתָהּ מְשַׁפֵּיעַ הַקֵּב"ה לְרְאוּיִים לְכָךְ, כְּפִי שְׁכַתוּב (תְּהִילִים כה, יד): "סוּד ה' לִירְאָיו...".

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַקֵּב"ה לְמֹשֶׁה: "הִנְנִי מְמַטֵּיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם", שֶׁהִיא תּוֹרַת הַסוּד, "וַיִּצָּא הָעָם וְלָקְטוּ דִבְרַי יוֹם בְּיוֹמוֹ לְמַעַן אֲנַסְנוּ הֵילֶךְ בְּתוֹרַתִי אִם לֹא", הִנֵּה כְּתוּב "בְּתוֹרַתִי" דוֹקָא, שֶׁהִיא תּוֹרַת הַנְּסֻתָּה, שֶׁהַקֵּב"ה עוֹסֵק בָּהּ בְּשָׁמַיִם. וְזֹאת, כְּמוֹ שְׁכַתְּבָה מִהֲרַח"ו בְּהַקְּדָמְתוֹ (דף א, טור ג'): "אֲמַנָּם, בְּעוֹלָם הָאֲצִילוֹת... הַקֵּב"ה יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה... (ב) רִזֵּי תוֹרָה, הַנְּקָרָא 'מַעֲשֵׂה מְרַכְבָּה', (ו) הִיא חוֹכְמַת הַקְּבִלָּה".

כְּדִי לְחַזֵּק אֶת דְּבָרָיו, הוּא מְבִיא אֶת הַפְּתוּב בְּזֶהר הַקְּדוּשׁ (בְּשִׁלַּח סא, מְתוּרָגִם): "בְּתַחֲלֵלָה, כְּשִׁיִּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם נִכְנְסוּ לְאֲכֹל לֶחֶם הַנְּקָרָא מִצָּה. וְעַתָּה זְכוּ לְאֲכֹל לֶחֶם אַחֵר, חָשׁוּב יוֹתֵר, מִמָּקוֹם עֲלִיוֹן, כְּמוֹ שְׁכַתְּבוּב: "הִנְנִי מְמַטֵּיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם, מִן הַשָּׁמַיִם וְדָא".

וְרְאוּי לְהוֹסִיף מָה שֶׁמְסוּפֵר בְּזֶהר הַקְּדוּשׁ (וַיְחִי רִזֵּי, מְתוּרָגִם): "יוֹם אֶחָד נִרְדָּם רַבִּי יְהוּדָה תַּחַת עֵץ אֶחָד, וְרָאָה בְּחִלּוּמוֹ אַרְבַּע כְּנָפִים (שֶׁל טַחֲנַת קִמְחָה)... וְעָלָה רַבִּי שְׁמַעוֹן עֲלֵיהֶם וְסִפֵּר תּוֹרָה עִמוֹ, וְלֹא הִשְׁאִיר כָּל סִפְרֵי סוּדוֹת וְאֲגָדוֹת שֶׁלֹּא הָעָלָה אוֹתָם לְרַקִּיעַ... כְּאִשֶּׁר הִתְעוֹרֵר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: וְדָא כְּאִשֶּׁר מֵת רַבִּי שְׁמַעוֹן הִסְתַּלְּקָה הַחֲכָמָה. אוּי לְדוֹר שֶׁאוֹתָהּ אָבֵן טוֹבָה שֶׁהָיוּ רוֹאִין מִמֶּנָּה... נִאֲבָדָה מֵהֶם. בָּא רַבִּי יְהוּדָה אֲצֵל רַבִּי אַבְא, וְסִפֵּר לוֹ עַל חִלּוּמוֹ. הָעָלָה רַבִּי אַבְא יָדָיו עַל רֵאשׁוֹ וּבְכָה, וְאָמַר: רַבִּי שְׁמַעוֹן, רִיחִים שְׁטַחְנוּ מִמֶּנּוּ מִן טוֹב, כָּל יוֹם לוֹקְטִים אוֹתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר "הַמַּמְעִיט אֶסֶף עֲשֶׂרָה חֲמֵרִים". עַכְשָׁיו הִרְיָחִים וְהֵמֵן הִסְתַּלְּקוּ, וְלֹא נִשְׁאָר בְּעוֹלָם זוּלַת מָה שְׁכַתְּבוּב: "קַח צִנְצָנֹת אַחַת וְתֵן שְׁמָה מְלֵא הָעֶמֶר מִן וְהִנֵּחַ אוֹתוֹ לְפָנַי ה' לְמַשְׁמֶרֶת לְדוֹרֵיכֶם...".

הָרִי לָנוּ דְּבָרִים בְּרוּרִים וְנִהְיָרִים שְׁתוֹרַתוֹ שֶׁל רַשְׁבִּי" (תּוֹרַת הַזֶּהר הַקְּדוּשׁ) הִתְּהַבְּחִינַת מִן (=לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם), הַיּוֹרֵד מִן הַשָּׁמַיִם. וְמָה שֶׁנִּשְׁאָר לָנוּ מִתּוֹרַת הַנְּסֻתָּה לְאַחַר פְּטִירָתוֹ, הוּא בְּבַחֲיִנַת "צִנְצָנֹת אַחַת" לְמַשְׁמֶרֶת לְדוֹרוֹת הַבָּאִים.

וְהִנֵּה, מוּבָא בְּזֶהר הַקְּדוּשׁ (שִׁלַּח קסח, מְתוּרָגִם): "וְדָאִי הַקֵּב"ה רוֹצֵה לְהַשְׁתַּבַּח בְּשִׁבְחַת דּוֹר הַמְּדַבֵּר, שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָם כְּדוֹר זֶה, וְלֹא יִהְיֶה עַד שִׁיבּוֹא מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ".

וּבְמָקוֹם אַחֵר כְּתוּב (שִׁלַּח קנט, מְתוּרָגִם): "בָּא וְרָאָה, אֵין רְשׁוּת לְבְנֵי הָעוֹלָם לֹמַר דְּבָרִים סְתוּמִים וּלְפָרֵשׁ אוֹתָם, זוּלַת הַמְּאוֹר הַקְּדוּשׁ רַבִּי שְׁמַעוֹן, שֶׁהָרִי הַקֵּב"ה הַסִּכִּים עַל יָדוֹ. וּמִשׁוּם שֶׁהַדּוֹר שָׁלוֹ מְצוּיָן הוּא לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְלֹא הָיָה דוֹר כְּדוֹר זֶה, שֶׁהוּא שׁוֹרָה בְּתוֹכוֹ, עַד שִׁיבּוֹא מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ".

הִנֵּה, מְבוֹאֵר מְדַבְרֵי הַזֶּהר, הַקְּבִלָּה בֵּין דּוֹר הַמְּדַבֵּר לְדוֹרוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאִי (=רַשְׁבִּי"י), שֶׁלֹּא יִהְיוּ כְּדוֹרוֹת אֵלּוּ עַד בִּיאַת מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ. וְצָרִיךְ לְהַבִּין עֲנִין זֶה. שְׁכֵן, מָה הַקְּשֶׁר בֵּין דּוֹר הַמְּדַבֵּר לְבֵין דּוֹרוֹ שֶׁל רַשְׁבִּי"י.

לפי האמור יש לומר, שתורת הסוד של רשב"י היא בבחינת מן (=לחם מן השמים), היורד מן השמים. וזהו הקשר, כי כמו שדור המדבר זכו לקבל מן, שהוא "לחם מן השמים", ועל-ידי כך נזדככו מאד – כך דורו של רשב"י, שזכו לקבל ממנו את תורת הנסתר, שגם היא בבחינת מן (=לחם מן השמים), נזדככו מאד ממנה. וראוי עוד להוסיף מה שאמרו חז"ל, שהמן במדבר ירד לישראל בזכות משה רבנו, כמו שכתוב בגמרא (מסכת תענית ט, ע"א): "שלשה פרנסים (=מנהיגים) עמדו לישראל, ואלו הם: משה, אהרן ומרים. ושלש מתנות טובות נתנו על-ידם (=בגללם, בזכותם), ואלה הם: הבאר, הענן והמן. הבאר – בזכות מרים. עמוד הענן – בזכות אהרן. והמן – בזכות משה".

וכבר הבאנו, שרשב"י היה ניצוץ של משה רבנו, כפי שמביא האריז"ל (בליקוטי ש"ס, מסכת שבת): "דע כי רשב"י, עליו השלום, היה ניצוץ ממשה רבנו, עליו השלום. וכמו שמשה ברח מפני חרב פרעה, והשיג (את) שלימותו שם במדבר – כך רשב"י ברח מפני הקיסר, והשיג (את) שלימותו שם במערה המדברה בלוד". נפלא כעת לצרף מה שכתב ה"חתם סופר" ב"תורת משה": "ל"ג בעמר" בגמטריה "משה", שהוא עמוד התורה. ולכן נמצא, לפי זה, שכמו שירד לישראל "לחם מן השמים" במדבר בזכות משה רבנו, כך נתגלו סודות התורה, שהם בבחינת "לחם מן השמים" בזכות רשב"י, ניצוץ משה רבנו. והנה, על מה שכתוב "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים" – "שמים" הוא צירוף של **אש** ומים, כפי שפרש רש"י (בראשית א, ח').

וידוע, שהתורה הקדושה נמשלת למים, כמבואר בגמרא (תענית ז): "למה נמשלו דברי תורה למים? דכתיב: 'הוי כל צמא לכו למים' – (כדי) לומר לך: מה מים, מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך – אף דברי תורה אין (=אינם) מתקמין – אלא במי שדעתו שפלה (=ענו, צנוע).

וכן התורה נמשלה גם ל**אש**, כמו שכתוב (ירמיה כג, כט): "הלא כה דברי **כאש** נאם ה'...". על-כן יש לומר, כי "מים" הם רמז לתורת הנגלה, שמניחים מקום גבוה, והולכים למקום נמוך (לכל אחד ואחד מישראל). לעומת זאת, "**אש**", שעולה למעלה, היא רמז לתורת הסוד/הנסתר, שהיא עולה רק לבני עליה הראויים לכך.

לכן משה רבנו, שנתן לישראל את תורה הנגלה, נקרא "משה", כפי שכתוב (שמות ב, י'): "ותקרא שמו משה ותאמר כי מן המים משיתהו" – פיון שהמים הם בבחינת תורת הנגלה.

אבל רשב"י, ניצוץ משה, נקרא בזהר הקדוש אינ-ספור פעמים "בוצינא קדישא" (=המאור הקדוש), בבחינת **אש** שעולה למעלה. שכן, הוא למד את ישראל את תורת הנסתר, שכל כלה בגובהי מרומים.

(ולכן, מנהג ישראל להדליק **אש** ב-ל"ג בעמר, יום הילולת רשב"י, כנגד תורת הנסתר, שהיא בבחינת **אש** של מעלה) (על פי "אורה של תורה" להרה"ק פינחס פרידמן)

"ויסע משה... וילכו שלשת ימים... ולא מצאו מים..."

על הכתוב, "ויסע משה... וילכו שלשת ימים... ולא מצאו מים...", שואלים המפרשים: והלא, כולל ידוע הוא, שאין שום דבר בעולם שהוא מקרה, אלא הכל הוא בהשגחת המשגיח, הוא הבורא יתברך, המסובב כל הסיבות אם כן, מדוע סבב הקב"ה כך, שלא מצאו בני ישראל **מים**? וכי יד ה' תקצר מלספק להם מים בשפע? והלא ה' יתברך יכול היה לתת לישראל מיד את בארה של מרים, שתתן להם מים בשפע, כדי שלא יצמאו "וילכו שלשת ימים" ללא מים.

ויש לומר, הנה על הכתוב, "ויסע משה את ישראל", שואלים חז"ל, מהו "ויסע"?

ופרש רש"י: "הסיעם (=את ישראל) בעל-כורחם, (פיון) שעטרו מצרים את סוסייהם בתכשיטי **זהב ובאבנים טובות**, והיו ישראל מוציאין אותם בים (את התכשיטים והאבנים הטובות). וגדולה היתה ביזת הים מביות מצרים... לפיכך הוצרך (משה) להסיעם (את ישראל) בעל-כורחם".

מעתה יתבאר היטב, מדוע לא נתן הקב"ה לישראל מים שלשה ימים, וגם סבב שלא ימצאו ישראל מים במדבר הנורא. שכן, הקב"ה רצה ללמד דעת את ישראל, ולהראות להם שכסף וזהב לרוב לא שוים כלום. שכן, בלי מים אי-אפשר להתקיים ולחיות, למרות כל כמות הכסף והזהב האדירה שאספו מביות הים.

"וַיֹּאמֶר אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמָע לְקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ וְהִישַׁר בְּעֵינָיו תַּעֲשֶׂה וְהִזְנַתָּ לְמִצְוֹתָיו וְשִׁמְרַתָּ כָּל חֻקָּיו, כָּל הַמַּחְלָה אֲשֶׁר שִׁמְתִי בַּמִּצְרִים לֹא אֲשִׁים עֲלֶיךָ כִּי אֲנִי ה' רַפְּאֵךְ"

על הפתוב, "וַיֹּאמֶר אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמָע לְקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ... כָּל הַמַּחְלָה אֲשֶׁר שִׁמְתִי בַּמִּצְרִים לֹא אֲשִׁים עֲלֶיךָ כִּי אֲנִי ה' רַפְּאֵךְ", שואלים המפרשים, איזו מחלה שם ה' על מצרים? אם הכוונה כאן למכות מצרים, הרי צריך לומר הפתוב: "כָּל הַמִּכּוֹת אֲשֶׁר הִפִּיתִי אֶת מִצְרַיִם...". וגם צריך להבין את הענין של "אֲשֶׁר שִׁמְתִי בַּמִּצְרִים". "שִׁמְתִי בַּמִּצְרִים"? צריך היה לומר "אֲשֶׁר הִפִּיתִי אֶת מִצְרַיִם...".

ולעניות דעתי יש לומר שאין כאן הפתוב מתכוון למכות שהביא הקב"ה על מצרים (שהרי איך אפשר לומר על מפת ברד או על מפת ערוב שהיא מחלה), אלא באמת הכוונה היא על המחלה אשר שם במצרים, כפי שמציין הפתוב בפרוש: "כָּל הַמַּחְלָה אֲשֶׁר שִׁמְתִי בַּמִּצְרִים".

אם כן, צריך להבין באיזו מחלה מדובר?

יש לומר, שהנה, ידוע שהמצרים היו שטופים בעבירות של **וימה ותועבה**, כמו שכתוב בתורה: "כַּמַּעֲשֵׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִשְׁבַּתְּם בָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ... עֲרוֹת אֲבִיךָ וְעֲרוֹת אִמְךָ לֹא תַגִּילָה... וּבְכָל בְּהֵמָה לֹא תִתֵּן שְׂכָבְתְּךָ לְטַמְּאָהּ בָּהּ... כִּי אֵת כָּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵל עָשׂוּ אֲנָשֵׁי הָאָרֶץ".

ועל התועבות המכוערות האלו הביא הקב"ה **מחלות ונגעים רעים** על המצרים, וקבע לחולאים האלו "חֶק וּמִשְׁפָּט", שאין אפשרות להרפא מהם לעולם (לא בדרך רפואה רגילה ולא בדרך הפישופים).

ועל-כך אמר הפתוב "כָּל הַמַּחְלָה אֲשֶׁר שִׁמְתִי". "שִׁמְתִי" דוקא הוא לשון של חק, כמו שכתוב: "שֵׁם שֵׁם לֹו חֶק וּמִשְׁפָּט", שהוא יתברך שם חק ומשפט, שכל העושה את **התועבות** הללו, אין לו רפואה עולמית.

על-פי האמור יאיר לנו להבין מה שאמר הקב"ה לישראל בניו (סוף הפסוק): "כָּל הַמַּחְלָה" הזאת, שאין לה מרפא, "לֹא אֲשִׁים עֲלֶיךָ כִּי אֲנִי ה' רַפְּאֵךְ".

ולכאורה, יש לנו לשאול: אם את "כָּל הַמַּחְלָה אֲשֶׁר שִׁמְתִי בַּמִּצְרִים לֹא אֲשִׁים עֲלֶיךָ (=על ישראל)", מדוע מסים הפתוב "כִּי אֲנִי ה' רַפְּאֵךְ"? שכן, בשביל מה צריך ה' לרפא מחלה שאין הוא מביא ושם אותה על ישראל?

יש לומר, שאמת, שכל המחלה שהקב"ה שם על המצריים – אין לה מרפא עולמית. אבל, אם חלילה, נכשל איש ישראל בתועבות הללו, ובאו עליו, חלילה, אותן **מחלות ונגעים רעים**, שאין להן מרפא עולמית, והוא מתוך היסורים חוזר בתשובה שלמה לפני ה' יתברך – הקב"ה מאהבתו הגדולה לישראל מבטיח לו, ש"אֲנִי ה' (=מידת הרחמים) רַפְּאֵךְ" – ארפא אותך מפל המחלה הנוראה הזאת, למרות שאין לה רפואה עולמית. (ב.צ)

"לֹא תִנְחָשׁוּ וְלֹא תַעֲוִנוּ"

על היצר הרע פתוב בגמרא (ע"ז כ'): "אָמְרוּ עֲלָיו, עַל מְלֶאךָ הַמּוֹת, שִׁכְלוּ מְלֵא עֵינַיִם, (ו)בשעת פטירתו של חולה, עומד (מְלֶאךָ הַמּוֹת) מעל מראשותיו (של החולה), וְחָרְבוּ שְׁלוֹפָה בִּידוֹ, וְטִיפָה שֶׁל מָרָה תְּלוּיָהּ בּוֹ (=על החרב). פִּינָן שֶׁ(ה)חֹלָה רוֹאֶה אוֹתוֹ (=אֵת מְלֶאךָ הַמּוֹת שֶׁהוּא מְלֵא עֵינַיִם), מְזַדְעָזַע וּפּוֹתַח אֶת פִּיו, וְזוֹרְקָה (=זורק מְלֶאךָ הַמּוֹת אֶת הַטִּיפָה הַמָּרָה) לְתוֹךְ פִּיו (שֶׁל הַחֹלָה). מְמַנָּה מֵת (הַחֹלָה), מְמַנָּה מִסְרִיחַ, (ו)מְמַנָּה פָּנָיו מוֹרִיקוֹת". בספר "ילקוט דוד" מובא בשם הזוהר הקדוש, ש"וְלֹא תַעֲוִנוּ" פירושו – לֹא תַעֲשׂוּ וְתִרְבּוּ עֵינַיִם לְמֶלֶךְ הַמּוֹת. הֲאֵי כִּיצַד?

אלא צריך לדעת, שמכל ראייה אסורה שהאדם מסתכל, נוספת עין למלאך המות, ובשעת מיתת האדם, הוא רואה את מלאך המות מלא עינים – אותן עינים שנוצרו מפל הסתכלות שלו על העריות – ומפחד המראה הנורא הנה מזדעזע האדם ופותח את פיו, ומלאך המות זורק לפיו את הטיפה המרה ל"ע".

לכן, כמה חשוב לנו לשמור על שמירת העינים בכל מצב, שהרי מכל ראייה אנו נותנים פח ליצר הרע שמחפה לנו ביום הפקודה, כדי להזיק לנו. ולכן חובה קדושה לאדם, שיזהר ביותר כשהוא מתהלך בחוץ, בדרךכים, שלא להסתכל על הנשים ההולכות בפריצות בדרך. וצריך להשפיל עיניו למטה. ולכך התכוונה התורה הקדושה (בראשית לח, כא): "אִיִּה הַקְּדוּשָׁה הוּא בְּעֵינַיִם עַל הַדֶּרֶךְ" – היכן היא הקדושה של האדם? – "הוּא בְּעֵינַיִם עַל הַדֶּרֶךְ", כאשר שומר הוא את עיניו בדרך...

"כִּי בָּא סוֹס פְּרָעָה בְּרִכְבוֹ וּבִפְרָשָׁיו בֵּימֵי וַיֵּשֶׁב ה' עֲלֵהֶם אֶת מִי הַיָּם"

על הכתוב, "כי בא סוס פרעה ברכבו ובפרשיו בים", מובא סיפור נורא, בזמן הגה"ק מהרי"ל דיסקין זיע"א, כאשר התמנה לרבנות בעיר. (שאז היה עדין צעיר, ולא מלאו לו אפילו שלשים שנה).

היה זה בימיו הראשונים ברבנותו. יום אחד נגש אליו למדן ישיש, וסח לו חידוש שנתחדש לו: באמירת "אז ישיר" בתפילת "השחר" אנו כופלים את הפסוק "ה' ימלך לעלם ועד". וכתב ה"אבודרהם": לפי שהוא סוף השירה. וכן כתב בסדור רב עמרם גאון: סוף השירה "ה' ימלך לעלם ועד".
וכן "בפסיקתא זוטרתא" אמרו, שתקנו שמונה עשרה ברכות בתפילה, כנגד שמונה עשרה פסוקי השירה, עד "ה' ימלך לעלם ועד".

"ולכן" – אמר לו אותו ישיש למהרי"ל – "הפסוק התשע עשרה – 'כי בא סוס פרעה' – אינו מכלל השירה!". ענה לו המהרי"ל: "אכן מצינו דעה כזו. גם ה"מרדכי" כתב כך. וגם הפיטן רבנו שמעון ברבי יצחק, שהיה בזמנו של רש"י, יסד פיוט לשביעי של פסח, על סדר פסוקי השירה, וחתם 'ה' ימלך לעלם ועד', ולא בפסוק 'כי בא סוס פרעה'... וכן דעת הרמב"ן בפרשתנו...".

שמח אותו למדן ישיש לסיוע, והרצה לפני המהרי"ל חידושו, ואמר: "אם כן, אין לכתוב את הפסוק כי בא סוס פרעה", כדרך שכותבים את שירת הים, "אריח על גבי לבנה". (כידוע, צורת כתיבת השורות של "שירת הים" בספר התורה, שונה משאר השורות של התורה. צורה זו נקראת בלשון ההלכתית "אריח על גבי לבנה").

הודעו המהרי"ל לשמע הדברים, ואמר לו: "הסו! וכי מפני שאנו מדמים נעשה מעשה?! הלא ה"מכילתא" מבאר, שפסוק זה הוא בכלל השירה, ובמסכת "סופרים" אמרו שיש לכותבו "אריח על גבי לבנה", וכן כתב הרמב"ם. וכן דעת ה"אבן עזרא" ו"מחזור ויטרי", ו"הפלב"ו" ואברבנאל, שפסוק זה 'כי בא סוס פרעה' הוא מכלל השירה, ומי זה שיעז לשלוח יד ולשנות את ספר התורה?".
העז הלמדן פניו, ואמר: "מסתבר טעמו של ה"אבודרהם" נכון, ולכן יש לעשות מעשה כדבריו!". הזהירו המהרי"ל: "כבודו משחק באש! ספר התורה לא ימחל על עלבוננו!".

התחכם שוב הלמדן בלמדנותו המדומה, ואמר למהרי"ל: "ממה נפשך? אם כדברי הרב, שלא צריכים לתקן, אז הספר פסול הוא, ואין זה ספר תורה כשר, וממילא אין כאן עלבון לספר התורה...".
ענהו המהרי"ל: "עין בדברי המהרש"א (מסכת עירובין י"ג), וראה במפורש שלא כדבריו. מזהירו אני, שיחדל להפיץ את רעיונו, ויקבל שכר על הפרישה".

אך אותו למדן ישיש לא צית לדברי הרב הצעיר (=מהרי"ל דיסקין), והיה הולך ומשכנע את הסופרים הכותבים ספרי תורה, שיכתבו את הפסוק האחרון בשירת הים, שלא כשאר השירה...
והנה, בערב שבת הלך אותו למדן ישיש לטבול במקוה, כדרכו לכבוד שבת. בעודו טובל, אחזו השבץ, ומת במים. והכל ראו בכך שנענש משמים "מידה כנגד מידה": במים חטא, בפסוק "וישב ה' עליהם את מי הים" (שבקש להוציא מהשירה), ועל-כן "שבו עליו המים", ובמים טבע...!

"מלפנים ממצרים גאלתנו ה' אלהינו. ומבית עבדים פדיתנו... ומחלאים רעים ורבים ונאמנים דליתנו"

הגאון רבי פינחס חיים הורוביץ, ראב"ד קאסוב זצ"ל, כותב בספרו "בית פינחס", שפעם דרש מרן מהר"י מפעלזא זי"ע ואמר, שהנה כתוב בגמרא (עבודה זרה נה', א'), שייסורין, בשעה שמשגרים אותן על האדם, משביעים אותן שילכו ביום פלוני, ויצאו ממנו ביום פלוני ובשעה פלונית. וזהו שאמר רב יוחנן: "חולאים רעים ונאמנים" (דברים כח', נט) - "רעים" בשליחותן ו"נאמנים" בשבועתן לצאת בזמן שנקבע להם.

אולם, הוסיף מרן מהר"י, כל זה אמור רק באומות העולם, שאצלם הייסורין נאמנים בשליחותם ובשבועתן, ואינם יוצאים מהם, אלא בזמן שנקבע להם. אבל אצל ישראל אין הדבר כך. שכן, ישראל, על-ידי תפילתם לפני הקב"ה, סרים (=יוצאים) החולאים גם בטרם הגיע הזמן שנקבע להם לצאת מן האדם. וראיה לכך, אומר מרן מהר"י, היא יציאת מצרים. שהרי, בברית בין הבתרים אמר הקב"ה לאברהם (בראשית טו', יג): "ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדים וענו אתם ארבע מאות שנה". ולמרות זאת הוציאם הקב"ה, ברוב רחמיו וחסדיו, לאחר מאתים ועשר שנים.

וזהו שאנו אומרים בתפילת "נשמת כל חי": "מלפנים ממצרים גאלתנו ה' אלהינו. ומבית עבדים פדיתנו... ומחלאים רעים ורבים ונאמנים דליתנו". ריבונו של עולם, כמו שהקדמת להוציאנו ממצרים לפני הזמן שנגזר עלינו (=קודם שעברו ארבע מאות שנה), כך גם "ומחלאים רעים ורבים ונאמנים דליתנו" - אנו מתפללים לפניך שתורפא אותנו אף מן החולאים הרעים, קודם הזמן שנגזר להם. ומסים רבי פינחס: "ושמעתי, שבעת שאמר דברים אלו, המשיך רפואה שלמה לתלמיד חכם גדול". ואילו בנו של מרן מהר"י, כשאמר את דבר התורה הזה, ששמע מפי אביו, המשיך רפואה שלמה לכל החולים שהיו בביתו, וכלם נתרפאו מיד... חג שמח ושבת שלום לכל המתפללים! נא לשמור על קדושת הגיליון!

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"קָשִׁין מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם פְּקָרִיעַת יַם סוּף" (פְּסָחִים קִיח') (על פי "אוֹרֵה שֶׁל תּוֹרָה" להֶרֶה"ק פִּינְחָס פְּרִידְמָן)

בְּעֵינֵי פְּרֻשָׁתוֹ שֶׁל הָאָדָם אוֹמְרִים חוֹ"ל בְּגִמְרָא (פְּסָחִים קִיח'): "אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: קָשִׁין מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם פְּקָרִיעַת יַם סוּף, שֶׁנֶּאֱמָר (תְּהִלִּים קלו'): 'נָתַן לָחֶם לְכָל בֶּשֶׂר', וְסָמִיד לִיהוּ (=בְּסָמוּךְ לְכָךְ כְּתוּב) 'לְגֹזֵר יַם סוּף לְגֹזְרִים'. וּמְצִינּוּ, שְׂגָם זִיווּגוֹ שֶׁל הָאָדָם קָשָׁה פְּקָרִיעַת יַם סוּף, כְּפִי שֶׁכְּתוּב בְּגִמְרָא (סוֹטָה ב'): 'אָמַר רַבֵּה בַר בַּר חֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: וְקָשִׁין (=וְקָשָׁה) לְזוּגָן (=אֵת הָאִישׁ וְאֵת הָאִשָּׁה) פְּקָרִיעַת יַם סוּף, שֶׁנֶּאֱמָר (תְּהִלִּים סח'): 'אֱלֹהִים מוֹשִׁיב יַחֲדָיִם בֵּיתָה, מוֹצִיא אֲסִירִים בְּכוֹשְׁרוֹת'."

וּצְרִיכִים אָנוּ לְהִבִּין עֵינֵי זֶה. שָׁפֵן, מִדּוּעַ קָשָׁה לְזוּגָן (=אֵת הָאִישׁ וְאֵת הָאִשָּׁה)? וְהֲלֹא שְׁנֵינוּ בְּגִמְרָא (סוֹטָה ב'): "אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: אַרְבָּעִים יוֹם קָדָם יִצִּירַת הַוָּלָד, בֵּת-קוֹל יוֹצֵאת וְאוֹמֶרֶת: 'בֵּת פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי'". דְּהֵינּוּ, הַזִּיוּג נִקְבַּע בְּשָׂמִים עוֹד לְפָנֵי יִצִּירַת הַוָּלָד.

וְכֵן גַּם עַל קְרִיעַת יַם סוּף, לְמִדְנּוּ עַל הַכְּתוּב, "וַיֵּשֶׁב הַיָּם לְפָנֹת בַּקָּר לְאִיתָנוּ", וּכְתֹב "בַּעַל הַטּוֹרִים": "לְאִיתָנוּ אוֹתוֹת לְתַנְאוּ, שֶׁהַתְּנָה הַקַּב"ה עִם הַיָּם בְּמַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית שִׁיבְקַע לְפָנֵי יִשְׂרָאֵל". אִם כֵּן, מִדּוּעַ הִיָּתֵה קָשָׁה קְרִיעַת יַם סוּף לְיִשְׂרָאֵל? וְהֲלֹא הַקַּב"ה בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֲצוּמוֹ הַתְּנָה עִם הַיָּם שִׁיבְקַע לְפָנֵי יִשְׂרָאֵל.

וְכֵן, עַל פְּרֻשָׁתוֹ שֶׁל הָאָדָם יֵשׁ לְשִׂאוֹל, מִדּוּעַ "קָשִׁין מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם פְּקָרִיעַת יַם סוּף"? וְהֲלֹא אָמְרוּ חוֹ"ל (בִּיצָה טז'): "כָּל מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם קָצוּבִין לוֹ מִרֵּאשׁ הַשָּׁנָה וְעַד יוֹם הַכִּיפּוּרִים".

אִז מָה הַקּוּשִׁי?

הַסֵּבֵר נִפְלָא מוּבָא בְּסִפְר "אֲדַרְת יוֹסֵף" לְהַגִּיה "צ רַבִּי יוֹסֵף טוּיִסִּיג שְׁלִיט"א, וְכֵן הוּא כּוֹתֵב: מוּבָא בְּמִדְרָשׁ, שְׁכַאֲשֶׁר הַתְּנָה הַקַּב"ה עִם שָׂרוֹ שֶׁל הַיָּם שִׁיבְקַע לְפָנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, טָעַן הַשָּׂר שֶׁל הַיָּם לְפָנֵי הַקַּב"ה: מֵאִין אֲדַע מִי הֵם הָאֲנָשִׁים שֶׁלְּפָנֵיהֶם רְצוֹנָךְ שְׂאֲבָקָע?

הוֹצִיא הַקַּב"ה שְׂשִׁים רְבוּא נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל (מֵאוּצֵר הַנְּשָׁמוֹת שְׂשִׁמוֹ "גוֹף"), וְהִרְאָה לְשָׂר אֵת שְׂשִׁים רְבוּא הַנְּשָׁמוֹת, וְאָמַר לוֹ: לְפָנֵי אֵלוֹ עֲלֶיךָ לְהִיבְקַע.

וְהִנֵּה, כְּאֲשֶׁר הַנְּשָׁמוֹת יָרְדוּ לְתוֹךְ הָעוֹלָם הַזֶּה הַגִּשְׁמִי, נִכְנְסוּ הֵן לְתוֹךְ גּוֹפּוֹת יִשְׂרָאֵל. אֵךְ לְאַחַר שִׁירְדוּ לְמִצְרַיִם וְנִשְׁתַּקְּעוּ שָׁם בְּ-מ"ט שְׁעָרֵי טוּמְאָה, הִנֵּה נִהְפְּכוּ נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל עֲכוּרוֹת מְקוּשֵׁי הַשַּׁעֲבּוּד, וְגוֹפּוֹתֵיהֶם הָיוּ אֲכוּלוֹת מֵאֲבָק הַעֲבוּדָה. וְלָכֵן, סָרַב הַשָּׂר שֶׁל הַיָּם לְהִיבְקַע לְפָנֵיהֶם, כִּיּוֹן שֶׁלֹּא הִפְיָרוּם. "לֹא עַל אֵלוֹ הִיָּה הַתְּנָאֵי עִמּוֹ" טָעַן, "אֵלָּא עַל נְשָׁמוֹת זוֹהָרוֹת וּמֵאִירוֹת כְּשִׁמְשׁ", וְלָכֵן לֹא רָצָה לְהִיבְקַע.

וְהִנֵּה, כְּאֲשֶׁר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רָאוּ אֵת צָרְתָם, שֶׁפָּרְעֵה הִרְוּדָף אַחֲרֵיהֶם הַשִּׁיגָם חוֹנִים עַל שִׁפְתַי הַיָּם, וְאִין מְקוֹם לְנוֹס לְפָנֵיהֶם מִפְּנֵי הַיָּם, וְהֵם דּוֹמִים בְּאוֹתָהּ שְׁעָה לְיוֹנָה שְׂבוּרַחַת מִפְּנֵי הַיָּם, וְנִכְנְסָת לְנִקְיָקִי הַסֶּלַע – וְשָׁם מְחַפֵּה נַחַשׁ הַנוֹשֵׁף בָּהּ.

בְּאוֹתָהּ שְׁעָה אָמַר הַקַּב"ה לְכַנְסֵת יִשְׂרָאֵל: "הִרְאֵנִי אֵת מִרְאִיךָ" – אֵת כְּשֶׁרוֹן פְּעוּלְתֶךָ – לְמִי אֵת פּוֹנָה בְּעַת צָרָה – "הַשְּׂמִיעֵנִי אֵת קוֹלְךָ" (שִׁיר הַשִּׁירִים ב' יד), וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמָר: "וַיִּצְעֲקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל ה'". צִעָקָה שְׂקָטָה מֵעִמְקֵי הַלֵּב שְׂאִין אָדָם יָכוֹל לְשׁוּמְעָה, אֲבָל בְּכוּחָה לְהִגִּיעַ עַד כֶּסֶף הַכְּבוֹד.

וְצִעָקָה כְּזוֹ מְנַעֲרַת אֵת הַנְּשָׁמָה מִכָּל הַלְּכָלוֹךְ, וְהִיא מְתַנְקִית מֵעַפְרָה. וּמִמִּילָא מִיַּד כְּבֵר הַפִּירָה הַשָּׂר שֶׁל הַיָּם, וּמִיַּד נִבְקַע לְפָנֵיהֶם, וְהֵם נִסְעוּ לְתוֹךְ הַיָּם...

כֵּן הוּא הַדְּבָר לְגַבֵּי פְּרֻשָׁה. הִנֵּה, "בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה יִכְתְּבוּן, וּבִיּוֹם צוּם כִּיפּוּר יַחְתְּמוּן", כְּפִי שֶׁהִבְאֵנוּ שֶׁ"כָּל מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם קָצוּבִין לוֹ מִרֵּאשׁ הַשָּׁנָה וְעַד יוֹם הַכִּיפּוּרִים".

אוֹלָם, צְרִיךְ לְדַעַת, שֶׁהַקַּב"ה מִרְאָה לְמִלְאָךְ הַמְּמוֹנָה עַל הַפְּרֻשָׁה אֵת פְּלוֹנִי וְאֵת אֶלְמוֹנִי, וְאוֹמַר לוֹ: לְפְלוֹנִי תֵן סְכוּם פְּזָה, וְלְאֶלְמוֹנֵי תֵן סְכוּם פְּזָה, וְכֵן הִלְאָה.

והנה, כידוע, ישראל הקדושים, בימים הנוראים כלם זכים, נקיים ומנוקים מעון פסלת הנקיה. ורק לאחר מכן, מקשיי היום-יום הם משתנים ומתחילים להתלכלך ולהתאבק.

ולכן, לאחר החג, המלאך הממונה על הפרנסה מסתובב כדי לתת לכל אחד את מה שנקבע ונקצב עבורו, אך דא עקא(=למרבה הצער), מלאך הפרנסה אינו מוציא את האנשים – שכן, כאמור, פניהם נשתנו עד לבלי היכר. אולם, ברגע שהאדם עומד במצב דחוק, ומרגיש שכל השערים ננעלו בפניו, אז נזכר הוא בהקב"ה, שרק הוא בכוחו להושיעו "ושוא תשועת אדם" (תהילים ס', יג). ומיד הוא צועק מקירות לבו אל ה': אָנָּא "עֲזֹרְנִי ה' אֱלֹהֵי, הוֹשִׁיעֵנִי כַחֲסֵדְךָ", "כי אליך עינינו" ומיד, על-ידי צעקה זו מתגלית לה הנשמה בטוהרתה, ומיד מלאך הפרנסה מכירו, ומביא לפניו את מה שנקצב עבורו.

נמצא, שהאדם חושב שהקב"ה אוהב לעזור לו רק ברגע האחרון, ואין הוא מעלה על דעתו שהמלאך מסתובב כבר זמן רב עם כספו, כדי לתת לו את חלקו.

כדמיון הזה ממש מצאנו לגבי ענין השידוכים. ארבעים יום קודם יצירת הולד מכריזין "בת פלוני לפלוני". והמלאך הממונה על הזיווגים מבקש לראות את הנשמות, כדי שיכירן בבוא הזמן, ויוכל לזווגן. אך כאשר הנשמות יורדות לתוך הגוף, והגוף מתאוה לתאות גשמיות ולכלוך, כמובן שקשה למלאך הממונה על הזיווגים להכירן ולזווגן. וזוהי הסיבה שלפעמים קשה למצוא את הזיווג הנכון, כי המלאך אינו מכיר את הנשמות. אולם, כל זאת עד שהאדם רואה את מצבו הקשה, ואז נותן צעקה אדירה ממעמקי לבו, צעקה המגיעה עד כסא הכבוד, ועל-ידי כך מתגלה אור הנשמה, ומיד כאשר המלאך מכירן(=את הנשמות) והענין נגמר בכי טוב.

"וירא ישראל את מצרים מת...אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת" (שמות טו' א')

על הכתוב "אז ישיר משה ובני ישראל...," אומרים חז"ל בגמרא (סנהדרין צא): "אמר רבי מאיר: מנין לתחית המתים מן התורה? שנאמר: 'אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת' – 'שר' לא נאמר, אלא 'ישיר' – מכאן לתחית המתים מן התורה."

הרה"ק, קדוש ה', רבי אהרן מבעלזא זיע"א נתן לדברי חז"ל הנ"ל פירוש נוסף בזמן מצמרה. הנה זה כאשר הגיע לארץ ישראל (ב-ט' בשבט תש"ד), לאחר הצלתו בנסי נסים ממלתעות החיה הנאצית. השמחה הגדולה על ההצלה הנסית היתה מהולה בצער. שכן, שבור ורצוץ היה הוא מתלאות הנדודים ומאובדן עם ישראל, בתוכם מרבית חסידיו ובני משפחתו הקדושה, שעלו על המוקד במלחמה הנוראה! בשבת הראשונה לבואו, שבת רבי אהרן מבעלזא בחיפה. היתה זו שבת שירה, פרשת "בשלח", כשעלה לומר דברי תורה, פתח ואמר: אמרו חז"ל ש"אז ישיר משה" רמז לתחית המתים מן התורה. וצריך להבין ענין זה. שכן, מהי פונת חז"ל שיש כאן רמז לתחית המתים?

אלא, ענה רבי אהרן מבעלזא, ואמר: הנה קשה למשה רבנו לפתוח בשירה על ההצלה של ישראל מן המצרים שטבעו בים, כיון שמרבית מן העם לא זכו לכך ומתו במצרים. שכן, על הכתוב "וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים", מפרש רש"י על-פי הפשט: "אין חמושים", אלא מזוינים" (=מצוידים בכלי נשק). ואולם, מוסף רש"י פירוש נוסף לפי הדרש: "חמושים" – מחומשים. אחד מחמישה(=20%) יצאו (ישראל) ממצרים, וארבעה חלקים (80% מישראל) מתו בשלשת ימי (ה)אפלה". (ויש מחז"ל שאומרים שאחד מחמש מאות נצלו, והיתר מתו בשלשת ימי מכת חשך).

אם כך אמר רבי אהרן מבעלזא, איך יתכן לשיר ולשמוח במצב כזה? אלא "מכאן רמז לתחית המתים", על-ידי שזוכרים ומאמינים בתחית המתים, ששום נפש מישראל לא תאבד, וסופם לקום לתחיה, הנה על-ידי כך אפשר לומר את השירה "אז ישיר".

"עברין שבמעי אמן אמרו שירה" (סוטה ו')

על השירה ששרו ישראל לאחר שעלו מן הים (לאחר טביעת המצרים), מובא בגמרא (סוטה ו'): "תנו רבנן, דרש רבי יוסי הגלילי: בשעה שעלו ישראל מן הים, נתנו עיניהם לומר שירה, וכיצד אמרו שירה? עולל מטל על ברכי אמו, ותינוק יונק משדי אמו. כיון שראו את השכינה, עולל הגביה צוארו, ותינוק שמיט דד (אמו) מפיו, ואמרו 'זה אלי ואנוהו'. שנאמר (תהילים ח'): 'מפי עוללים ויונקים יסדת עז'... רבי מאיר אומר, מנין שאפלו עברין שבמעי אמן אמרו שירה? שנאמר: 'במקהלות ברכו אלהים, אדני ממקור ישראל' (ואין 'מקור' אלא רחם). והא לא

חזו? (=ואיך ראו?) אמר רבי תנחום: כרס נעשה להם כאספקלריא המאירה (=שקופה), וראו (העוברים) ”.

וצריכים להבין ענין זה. שכן, על מה ולמה אמרו העוברים שירה?

ויש לומר, שהנה, לפני שקרע ה' את הים (וכדי להטעות את המצרים, שיחשבו שבקיעת המים היא דבר טבעי), הוליד ה' רוח קדים, כפי שכתוב: "ויולך ה' את הים ברוח קדים עזה כל הלילה וישם את הים לחרבה ויבקעו המים”.

אולם, למדנו בגמרא (גיטין לא), שברוח קדים אשה מפלת, וכפי שמובא שם: "רוח קדים) אמר רבה, הכי אמר רב: אשה מפלת בו”.

ולכן, מאחר וה' הוליד רוח קדים כל הלילה, היו אמורות כל המעוברים להפיל, חלילה, את עובריהן! אלא, שהקב"ה, ברוב רחמיו וחסדיו, עשה נס, ואף עובר לא נפל באותו לילה.

ולכן, על נס זה, שהעוברים לא נפלו באותו לילה, אמרו כל העוברים שירה, כדברי הגמרא: "עברין שבמעי אמן אמרו שירה”.

האדמו"ר מגור (ה"אמרי אמת") מוסיף ואומר, שעל-כך כתוב: "ותקח מרים... את התף בידה... ותצאן כל הנשים אחריה... ותען להם מרים שירו לה...”.

ולכאורה היה צריך לומר: "ותען להן מרים", בלשון נקבה, שכן מרים ענתה לכל הנשים שיצאו אחריה! ומדוע כתוב "להם"? והרי המלה "להם" היא בלשון זכר...

אלא, אומר האדמו"ר, שמרים פנתה לעוברים שבמעי אמן, שאמרו שירה על הצלתם, ולכן כתוב: "ותען להם מרים שירו לה", על שנצלתם ולא נפלתם ממעי אמהם. (ע"פ הרב ברוך רוזבלום)

"ויאמר משה בתת ה' לכם בערב בשר לאכל ולחם בבקר לשבע בשמע ה' את תלנתיכם אשר אתם מלינם עלי ונחנו מה...”

אמרו חז"ל: "גדול מה שנאמר במשה מאברהם אבינו. אברהם אבינו אמר 'ואנכי עפר ואפר', אבל משה רבנו אמר: 'ונחנו מה'". (חולין ט').

מסופר על הג"ר יונתן אייבשיץ זצ"ל, בעל "יערות דבש", שהיה תמיד נוהג להתפלל ב"ימים הנוראים" ליד יהודי, שהתפלל בלב שבור ונדכה. באחת השנים, חפש ר' יונתן בזמן תפילת מנחה של ערב יום הכיפורים אחר יהודי, שלידו יעמוד בתפילת היום הקדוש. תוך כדי חיפוש אורו עיניו. הוא ראה יהודי פשוט וזקן ששפך דמעות כמים, עד כי הרטיבו דמעותיו את דפי המחזור שלפניו. בסיום תפילת שמונה עשרה, שמע הרב כיצד אותו יהודי אומר לעצמו: "עפר אני בחיי, קל וחמר (=על אחת כמה וכמה) במיתתי", והיה חוזר ומתרגם זאת לעצמו: "בחיי עפר, במיתתי לא כל שכן?".

"זהו יהודי נאמן וחרדו!" – הרהר לעצמו רבי יונתן – "הוא מתפלל באמת בלב שבור ונדכה!", ומיד נחפו לסעוד את ה"סעודה המפסקת", כדי להקדים לתפילת "כל נדרי", ולקבוע לו מקום ליד אותו יהודי.

ואכן, בליל יום הכיפורים ולמחרתו, אותו יהודי, שהפליג בתחנונים ובבכיות לפני שוכן מרומים, לא אכזב אותו. שמח על-כך רבי יונתן, על שלא שגה, אלא בחר לשבת ליד יהודי ענו וצנוע. אך שמחתו לא ארכה זמן רב.

לקראת הצהריים, בעת קריאת התורה, נקרא אותו יהודי "ענותן" לעלות לתורה "רביעי", ומיד פרץ הוא כלפי הגבאי בשצף-קצף, וצעק: "לפלוגי נתת עליית שלישי", ולי נתת "רביעי"! וכי אינני יהודי הגון כמוהו?

נדהם ומשתומם עמד רבי יונתן במקומו, ולאחר שהתעשת, שאל את אותו יהודי: "הרי רק אמש אמרת 'עפר אני בחיי' – קל וחמר במיתתי...! – ולמי אמרת זאת?" השיב היהודי לרבי יונתן: "לריבוננו של עולם אמרת זאת!

לגבי ריבוננו של עולם אני באמת עפר, אבל לגבי אותו הדיוט שעלה לפני שלישי", אני יהודי הגון ומכובד יותר!"

ענה לו רבי יונתן, על-פי מה שאמרו חז"ל: כשאברהם אמר לפני הקב"ה "ואנכי עפר ואפר" אין זו רבותא (=אין זה דבר גדול). אבל משה רבנו, הענו מפל האדם, כשאמר "ונחנו מה", אמר זאת למתלוננים שבעם, שאפילו לגביהם הוא מחשיב את עצמו כאין וכאפס...!

חג שמח ושבת שלום לכל המתפללים! נא לשמור על קדושת הגיליון!

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"וּבַיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מִלְאכָה לֹא יַעֲשֶׂה בָהֶם אִךְ אֲשֶׁר יֹאכַל לְכֹל נֶפֶשׁ הוּא לְבַדּוֹ יַעֲשֶׂה לָכֶם" (שמות יב, טז) (על פי "אורה של תורה" להרה"ק פינקס פרידמן)

על הכתוב ביום השביעי של פסח, "וביום השביעי... אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם", שואל המקובל האלקי הרה"ק צבי הירש מזידיטשוב זיע"א, מדוע כאן בשביעי של פסח בחר הקב"ה לגלות לנו שמותר לעשות מלאכה לצורך אכל נפש? שהרי, בכל שאר המועדים – שבועות, סוכות, ראש השנה – לא מצוין ענין זה שמותר "אכל נפש" בהג.

ובאר ענין זה הרה"ק צבי הירש מזידיטשוב בדברי קודשו, ואמר: הנה, שנינו בגמרא (פסחים קיח): "קשין מזונותיו של האדם פקריעת ים סוף". וכן למדנו בגמרא בענין זיווגו של האדם (סוטה ב'): "אמר רבה בר בר חנה, אמר רבי יוחנן: וקשין (=וקשה) לזוגן (את האיש ואת האשה) פקריעת ים סוף".

נמצא לפי זה, כי הפרנסה והזיווג של האדם קשים פקריעת ים סוף, היות והמקטרגים מתאמצים בכל כוחם, בכל מיני תחבולות, לבטל את זיווגו ואת פרנסתו של האדם.

והנה, מאחר וכידוע בשביעי של פסח נקרא לישראל הים, לכן נמצא שיום זה הוא יום שמסוגל להמשיך פרנסה וזיווג לכל בית ישראל. שכן, כמו שנבקע לישראל הים (למרות המקטרגים), כן יבקעו להם (=לישראל) שערי פרנסה טובה ושערי זיווג הגון. ולכן בחר הקב"ה להזכיר ענין זה של "אכל נפש" (שזה ענין של פרנסה) דוקא בשביעי של פסח, שבו נבקע לישראל הים, כדי שיתפללו ישראל ביום זה על הפרנסה והזיווג מ"עומקא דלבא", ויבקעו להם שערי שמים.

וכפי שמובא בספר הקדוש "בני יששכר" (ניסן מאמר א, אות ב'): "אמרו רבותינו ז"ל (פסחים קיח): "קשין מזונותיו של האדם פקריעת ים סוף". והנה, ביום ההוא, אשר מסוגל לנס גדול קריעת ים סוף, בקלות הוא (=הקב"ה) יצו חסדו קדוש יעקב, לגזור פרנסה טובה לישראל, אפילו חס וחלילה אין בידם זכות כל-כך. ושמעתי מפי קדוש, מחותני הרב הקדוש מהרצ"ה מזידיטשוב זצוק"ל, שמלאכת אכל נפש שהתירה התורה בכל יום טוב, הנה נכתב בתורה (דוקא) אצל שביעי של פסח כי 'קשין מזונותיו של האדם פקריעת ים סוף', (וביום זה יש זכות לבקוע שערים).

וראוי להוסיף, שעל הכתוב (משלי לא, י'): "אשת חיל מי ימצא", פרש רש"י: מי היא אותה אשת חיל? (ועונה): היא התורה הקדושה. וכן בגמרא (ברכות נז): "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב" אל תקרי (=תקרא את המלה) מורשה, אלא (יש לקרוא אותה) מאורשה". דהינו, שהתורה הקדושה היא בבחינת ארוסה לישראל. ומאחר והתורה היא בת זוגם של ישראל, הנה מזה למדו חז"ל (סנהדרין נט), שגוי שעוסק בתורה חייב מיתה. שהרי, הוא בבחינת הבא על הנערה המאורסה.

על-פי האמור נשפיל להבין, ששביעי של פסח הוא יום מסוגל גם להשגות בתורה הקדושה, שהרי התורה היא בת זוגם של ישראל, ויום שביעי של פסח הוא כאמור יום המסוגל לזיווג ולהתחברות עם בת הזוג. על-כן נמצא שישראל יכולים בשביעי של פסח להתאחד עם התורה, שהיא בת זוגם, ולקבל ממנה שפע סתרים והשגות של התורה הקדושה, כפי שהביא ה"דגל מחנה אפרים" (יתרו), שאדם הזוכה שהתורה היא בבחינת ארוסתו, מגלים לו את סתרי תורה הקדושה ואת כל סודותיה – כפי האשה, המגלה את סודותיה לבעלה.

וכפי דבריו הקדושים של ה"דגל מחנה אפרים": "מה שחנני ה' ברחמי וברוב חסדיו, על-פי מאמר רבותינו ז"ל (אבות פ"ו, מ"א): 'הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה... ומגלין לו רזי תורה, ונעשה כמעין המתגבר, וכנהר שאינו פוסק'. וענין 'מגלין לו רזי תורה' נזכר גם בזהר (עין שם)... על דרך (ש) אין אשה מגלית (=מגלה) מסתורה, אלא לבעלה. (ו)כל מי שלומד תורה לשמה, נעשית התורה לו בבחינת אשה, והוא נעשה לה בעל...".

מכל זה נמצאנו למידים, שיום שביעי של פסח הוא יום מיוחד ל"בקיעת" שערי שמים, וביום זה ראוי להתפלל על הפרנסה, הזיווג והשגות וחידושים בתורה הקדושה.

מעתה, יומתק גם להבין את המנהג הקדוש של רבותינו הקדושים מבעלזא זיע"א לדורותיהם, שהיו שרים בשביעי של פסח את הפתוב בתפילה: "והערב נא ה' אלקינו את דברי תורתך בפנינו..."

שכן, עתה, בשביעי של פסח, כאשר מתאחדים ישראל עם בת זוגם, היא התורה הקדושה, על-כך ראוי להתפלל ולשיר "והערב נא ה'...את דברי תורתך בפנינו" – שבאמת "יערבו" לנו מטעמי התורה הקדושה בפנינו.

"ארבעה צריכין להודות, ואלו הן: יורדי הים, והולכי מדברות, ומי שהיה חולה ונתרפא, ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא"

ידוע, שחז"ל תקנו לנו בליל פסח לשנות ארבע כוסות **יין**, כנגד ארבעה לשונות גאולה (והוצאתי, והצלתי, וגאלתי, ולקחתי), הנזכרים בפסוקים (שמות ו', ו-ז): "לכן אמר לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם ממצרים והצלתי אתכם מעבדתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה... ולקחתי אתכם לי לעם".

בענין זה ראוי להביא את דברי הגאון מוילנא זיע"א, המסביר שכל עניני ליל הסדר ויצאת מצרים סדורים ארבע ארבע לשונות של גאולה, ארבע כוסות, ארבעה בנים, ארבע קושיות.

ויש לומר, כי מספר זה (=ארבע) הוא כנגד "ארבעה (ש) צריכין להודות", שאותם מנו חז"ל במסכת ברכות (נד', עב'): "אמר רב יהודה, אמר רב: ארבעה צריכין להודות, ואלו הן: יורדי הים, והולכי מדברות, ומי שהיה חולה ונתרפא, ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא" (וסימנם "וכל החיים יודוך סלה" "חיים" ראשי תיבות חולה יסורים ים מדבר)..

וצריך לדעת, אומר הגאון מוילנא, שכל ארבעת הענינים הללו נתקיימו ביוצאי מצרים. הא כיצד? הנה, "יורדי הים" נתקיים בישראל כאשר נבקע להם ים סוף, והם הלכו בתוכו בחרבה. "הולכי מדברות", נתקיים בישראל כאשר הלכו ישראל במדבר הגדול והנורא ארבעים שנה. "ומי שהיה חולה ונתרפא", נתקיים בישראל כאשר קבלו את התורה על הר סיני, שאז כדברי חז"ל "נתרפאו כל המומין", כמו שכתוב במדרש (מדרש רבה במדבר ו', א): "במתן תורה...האלהים אמר למלאכים שירדו אצל ישראל וירפאו אותן". וברור שהתקיים בהם "מי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא", שהרי ישראל יצאו ממצרים – מקום שאפילו עבד לא היה יכול לברוח משם. ולזכור זה, אומר הגאון מוילנא, תקנו לנו חז"ל ארבע כוסות **יין** – כדי להזכיר את נסיו וחסדיו של הבורא יתברך בארבעה נסים הללו שעשה לנו...

"דבר אל בני ישראל וישבו ויחננו לפני פי החירות" (יד' ב')

על הפתוב: "דבר אל בני ישראל וישבו ויחננו לפני פי החירות", אומר הצדיק ר' אברהם יהושע השל מאפטא, ה"אוהב ישראל", שראוי שנלמד מדברי הפתוב שלפנינו, בדרך הרמז, מידה טובה אחת, שראוי לו לאדם לדבוק בה כל הימים. וזאת, כפי שרומז הפתוב: "וישבו ויחננו לפני פי החירות" – לפני שהאדם נותן חירות לפיו, להשמיע את דברו, ישוב ויחנה, יתישב בדעתו וישקול היטב כל דיבור ודיבור העתיד לצאת מפיו. וכבר אמר החכם מכל אדם: "שמר פיו ולשונו – שמר מצרות נפשו".

"שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד"

הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א, בעל ה"בני יששכר", היה נוהג בכל ליל פסח, לפני שהיה עורך את הסדר בביתו, ללקת ולראות כיצד עורכים את הסדר המוני העם. פעם אחת, כאשר הלך לראות, שמע איך מכל בתי ישראל בקעו הקולות של הקוראים בהגדה של פסח. ליד אחד הבתים התעכב הרבי, ושמע קול יהודי קורא בהגדה: "כנגד ארבעה בנים דברה תורה: אחד חכם, ואחד רשע...". ובכל פעם שהגיע למילת "אחד" צעק אותו יהודי בקול רם, והאריך "אחד" כמו בקריאת שמע. אחר-כך ספר ה"בני יששכר" בהתפעלות, שהיהודי הפשוט עשה מארבעת הבנים, גם מהפן הרשע, תפילה קדושה של קריאת שמע.

חג שמח ושבת שלום לכל המתפללים! נא לשמור על קדושת הגיליון!

בס"ד "עָנוּיִם, עָנוּיִם, הַגִּיעַ זְמַן גְּאוּלְתְּכֶם... רְאוּ בְּאוּרֵי שְׁזֵרַח עֲלֵיכֶם" (פסיקתא רבתי לוי)

פְּרֻשַׁת הַשְּׁבוּעַ: שַׁבַּת-שְׁבִיעֵי שָׁל פֶּסַח

צִיָּאת הַחֶג: 19:50 ר"ת 20:29

בnei-zion.com

ערש"ק יח' ניסן תשע"ז (14.4.17)

הַפְּטָרָה: "וידבר דוד לה" (לקבלת העלון בדוא"ל שלח הודעה ל moshe45@bezeqint.net) (לפי העיר חיפה)

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"מִפְּנֵי מָה קָרַעַתְּ לָהֶם אֶת הַיָּם?" (על פי "אורה של תורה" להרה"ק פינגוס פרידמן)

על קריעת ים סוף לישראל מובא מדרש פליאה ("שמני"): "בְּשַׁעַה שְׁמַתוֹ נָדַב וְאַבְיָהוּא, שְׁאַלוּ מִלְּאֲכֵי הַשְּׂרָת (אֶת הַקַּב"ה): מִפְּנֵי מָה קָרַעַתְּ לָהֶם (=לְיִשְׂרָאֵל) אֶת הַיָּם? (וּמִיָּד) הִשִּׁיבוּ שְׂרָפֵי הַקֹּדֶשׁ: 'הִשִּׁיבֵנוּ ה' אֵלֶיךָ וְנִשׁוּבָה'."

וְצָרִיכִים אָנוּ לְהִבִּין מִדְּרַשׁ תְּמוּהָ זֶה. שָׁכַן, וְכִי מָה הַקֶּשֶׁר בֵּין קָרִיעַת יָם סוּף לְבֵין מִיתַת בְּנֵי אֶהְרֹן, נָדַב וְאַבְיָהוּא? וְגַם צָרִיךְ לְהִבִּין, מִדּוּעַ הִשִּׁיבוּ הַמְּלָאֲכִים "הִשִּׁיבֵנוּ ה' אֵלֶיךָ וְנִשׁוּבָה"?

הַגַּה"ק בַּעַל הַ"חֲתָם סוֹפֵר" זִיע"א הַסְּבִיר תְּמִיּהָ זֶה בְּאוֹפֵן פְּלִפּוּלִי וְנִפְלֵא, וְאָמַר: יְדוּעַ מָה שֶׁנֶּאֱמַר בְּמִדְרַשׁ (תְּנַחְמוּמָא "תְּצוּהוּ", שְׁמִיתַת נָדַב וְאַבְיָהוּא הִיתָה עוֹנֵשׁ עַל-כֵּךְ שֶׁאֶהְרֹן אָבִיהֶם הִשְׁתַּתַּף בַּחֲטָא הָעֶגְלָה, כְּפִי שֶׁכְּתוּב בַּתּוֹרָה (דְּבָרִים ט', כ'): "וּבְאַהֲרֹן הַתְּאַנַּף ה' מְאֹד לְהַשְׁמִידוֹ", "וְאִין הַשְׁמָדָה, אֲלֵא... כִּילוּי בָּנִים" (רש"י). וְלִמְעֵשָׂה, הָיוּ אֲמוּרִים כָּל אַרְבַּעַת בָּנָיו שֶׁל אֶהְרֹן לָמוּת, אֲלֵא שְׁמִשָּׁה רַבְּנוּ הַתְּפַלֵּל עַל אֶהְרֹן אַחִיו, וְהַצְּלִיחַ לְהַמְתִּיק קִצַּת אֶת הַגְּזִירָה, כְּפִי שֶׁכְּתוּב בַּתּוֹרָה (שָׁם): "וְאֶתְפַּלֵּל גַּם בְּעַד אֶהְרֹן בְּעַת הַהוּא". דְּהִינּוּ, מִכַּח תְּפִילָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה עַל אֶהְרֹן נִצְלוּ שְׁנֵי בָנָיו שֶׁל אֶהְרֹן - אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר.

וְגַם עַל-כֵּךְ תְּמָה וְשׂוֹאֵל הַ"חֲתָם סוֹפֵר": וְכִי אֶהְרֹן הִשְׁתַּתַּף בְּמַעֲשֵׂה הָעֶגְלָה מֵרְצוֹנוֹ? וְהָרִי אָנוּס הִיָּה לַעֲשׂוֹת זֹאת, שְׂאֵם לֹא כֵן הָיוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הוֹרְגִים אוֹתוֹ, כְּמִבּוֹאֵר בְּמִדְרַשׁ (וַיִּקְרָא רַבָּה ל' ג'): "בְּשַׁעַה שֶׁעָשׂוּ יִשְׂרָאֵל אוֹתוֹ מַעֲשֵׂה (=הָעֶגְלָה), בַּתְּחִילָה הִלְכוּ אֶצֶל חוּר (בֶּן מֵרִים), אָמְרוּ לוֹ: (שְׁמוֹת ל"ב) 'קוּם עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים'. כִּיּוֹן שֶׁלֹּא שָׁמַע לָהֶן, עָמְדוּ עָלָיו וְהִרְגוּהוּ (=אֶת חוּר)... אַחַר-כֵּךְ הִלְכוּ אֶצֶל אֶהְרֹן. אָמְרוּ לוֹ: 'קוּם עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים'. כִּיּוֹן שֶׁשָׁמַע אֶהְרֹן כֵּן, מִיָּד נִתְּרָא... אָמַר אֶהְרֹן (בְּלִבּוֹ): מָה אֶעֱשֶׂה? הָרִי הִרְגוּ אֶת חוּר, שֶׁהִיָּה נָבִיא. עַכְשָׁיו, אִם הוֹרְגִים אוֹתִי, שְׂאֵנִי כִּהֵן, מִתְקִים עֲלֵיהֶם הַמְּקַרָּא שֶׁכְּתוּב (אִיכָה ב'): 'אִם יִהְרַג בְּמִקְדָּשׁ אֲדָנִי כִּהֵן וְנָבִיא' - וּמִיָּד הֵם (=יִשְׂרָאֵל) גּוֹלְזִין... אָמַר אֶהְרֹן: אִם בּוֹנִין הֵן אוֹתוֹ (=אֶת הָעֶגְלָה), הַסְּרַחוּן נִתְּלָה בְּהֵן. (לְכֹן), מוֹטֵב שִׁיתְּלָה הַסְּרַחוּן בִּי וְלֹא בְּיִשְׂרָאֵל (וְאֶפְשָׁר שֶׁתְּהִיָּה לָהֶם תְּקֵנָה עַל-יְדֵי תְּשׁוּבָה)".

אִם כֵּךְ, מִדּוּעַ נִעְנַשׁ אֶהְרֹן עַל-כֵּךְ? וְהֵלֵא מִטְּרַתוֹ הִיתָה לְטוֹבַת יִשְׂרָאֵל.

אֲלֵא, מִסְּבִיר הַ"חֲתָם סוֹפֵר", שֵׁישׁ כָּלֵל גְּדוּל בַּתּוֹרָה, שְׂאִין טְעַנַּת 'אוֹנֵס' בְּעִבּוּדָה זָרָה, וְלִכֵּן עַל עִבּוּדָה זָרָה נֶאֱמַר "יִהְרַג וְאֵל יַעֲבוֹר". דְּהִינּוּ, שְׂאֵם אוֹנֵסִים/מְכַרְיָחִים אֶת אִישׁ יִשְׂרָאֵל לַעֲבוֹד עִבּוּדָה זָרָה, וְלֹא - יִהְרַגוּהוּ - צָרִיךְ הוּא לְהִיָּהָרַג וְלֹא לַעֲבוֹר. וְלִכֵּן, אִף שֶׁאֶהְרֹן עָשָׂה זֹאת בְּמִטְרָה מוֹצֵהֶרֶת לְהַצִּיל אֶת עַם יִשְׂרָאֵל מִכְּלִיָּה, מִכָּל מְקוֹם, הַקַּב"ה מְדַקְדֵּק עִם צְדִיקִים כְּחוֹט הַשְּׁעָרָה, וְלִכֵּן נִעְנַשׁ כְּאֶשֶׁר מֵתוֹ שְׁנֵי בָנָיו - נָדַב וְאַבְיָהוּא.

וְהִנֵּה, עַל הַכְּתוּב (שְׁמוֹת י"ד כ"ט), "וְהַמִּים לָהֶם חֲמָה מִיַּמִּינָם וּמִשְׂמָאלָם", אוֹמְרִים חו"ל: "וְהַמִּים... חֲמָה" - חֲמָה (כְּתוּב) בְּלִי ו', לְרִמּוֹז שֶׁהַמִּים הִתְמַלְאוּ חֲמָה, וְרָצוּ לְהַטְבִּיעַ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְזֹאת, כְּפִי שֶׁכְּתוּב בְּמִדְרַשׁ (וַיִּקְרָא שְׁמֵעוֹנִי, "בְּשִׁלַּח", רַמְזוֹ רַל"ד): כְּשֶׁקָּרַע הַקַּב"ה אֶת הַיָּם בְּפָנָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, הִתְמַלְא שָׁרוֹ שֶׁל הַיָּם חֲמָה עֲלֵיהֶם, וְטָעַן לְפָנָיו הַקַּב"ה: מִדּוּעַ מְטַבִּיעַ אֶתְּהָ אֶת הַמְּצָרִים, וְקוֹרַע אֶת הַיָּם לְפָנָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל? הָרִי "הִלְלוּ (=מְצָרִים) עוֹבְדֵי עִבּוּדָה זָרָה, וְהִלְלוּ (=יִשְׂרָאֵל) עוֹבְדֵי עִבּוּדָה זָרָה".

הַשִּׁיב לוֹ הַקַּב"ה: שׁוֹטָה שְׁבַע עוֹלָם! וְכִי לְדַעְתֶּם עִבּוּדָה (=אֶת הָעִבּוּדָה הַזֹּרָה)?! וְהֵלֵא לֹא עִבּוּדָה אֲלֵא מִתּוֹךְ שְׁעִבוּד וּמִתּוֹךְ טְרוּף הַדַּעַת, וְאֶתְהָ דָן שׁוֹגֵג כְּמִזִּיד, וְאוֹנֵס כְּרָצוֹן! כִּיּוֹן שֶׁשָׁמַע זֹאת שָׁרוֹ שֶׁל יָם, הִשִּׁיב אֶת חֲמָתוֹ מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִפְכָה (=וְהִפְנָה אֶת חֲמָתוֹ) עַל הַמְּצָרִים.

אִם כֵּךְ, מָה שֶׁאָמְרוּ חו"ל, שְׂאִין טְעַנַּת 'אוֹנֵס' בְּעִבּוּדָה זָרָה, וְשַׁעַל עִבּוּדָה זָרָה צָרִיכִים לְהִיָּהָרַג וְלֹא לַעֲבוֹר, לֹא הִתְקַיְמָה כְּאֵן, שֶׁהָרִי הַיָּם הִשִּׁיב אֶת חֲמָתוֹ מִיִּשְׂרָאֵל עַל שֶׁהָיוּ אָנוּסִים בְּעִבּוּדָה הַזֹּרָה.

אִם כֵּךְ, מִדּוּעַ מֵתוֹ שְׁנֵי בָנָיו אֶהְרֹן מִחֲמַת הַשְׁתַּתְּפוּתוֹ שֶׁל אֶהְרֹן בְּמַעֲשֵׂה הָעֶגְלָה? וְהָרִי אִף הוּא הִיָּה אָנוּס שְׂמָה וְעָשָׂה עִבּוּדָה זָרָה שְׂמָה יִהְרַגוּהוּ יִשְׂרָאֵל...

תִּזְרָה הַקּוֹשֵׁיָא לְמִקּוֹמָהּ: וְכִי בְמָה הִיָּה גְדוּל כּוֹחַם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל הַמִּצְרִים, שְׁלָהֶם נִקְרַע הַיָּם, וְאִילוּ הַמִּצְרִים טָבְעוּ בַתּוֹכּוֹ? וְהָרִי "הַלְלוּ(=מִצְרַיִם) עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה, וְהַלְלוּ(=יִשְׂרָאֵל) עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה". וְאַף שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל אֲנוּסִים בְּכַךְ, הָרִי "אֵין אֲוֹנִס וְנִס בְּעֲבוּדָה זָרָה"?

וְעַתָּה מוֹבִנֵת הַשְּׂאֵלָה בַּמִּדְרָשׁ: "בְּשַׁעָה שָׁמְתוּ נִדְב וְאֲבִיהוּא, שְׂאֵלוּ מִלְּאֲכֵי הַשָּׂרֵת (אֶת הַקֵּב"ה): מִפְּנֵי מָה קִרְעַת לָהֶם(=לְיִשְׂרָאֵל) אֶת הַיָּם?" (וְהָרִי גַם יִשְׂרָאֵל וְגַם הַמִּצְרַיִם הָיוּ עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה).

אֲלֵא יֵשׁ לּוֹמֵר, הִנֵּה כְּתוּב בַּמִּדְרָשׁ (שְׁמוֹת רַבָּה ג', ד'): "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָאֱלֹהִים מִי אֲנֹכִי כִי אֶלְךָ אֶל פְּרַעֲה וְכִי אוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם...!". (פְּלוֹמֵר), מָה זְכוּת יֵשׁ בְּיָדָם (שֶׁל יִשְׂרָאֵל) שְׂאוּכָל לְהוֹצִיאֵם? אָמַר לוֹ הַקֵּב"ה... 'בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת הָעַם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹהִים עַל הָהָר הַזֶּה...'. – הָיָה יוֹדֵעַ שְׁבוֹכּוֹת הַתּוֹרָה שֶׁהָיוּ עֲתִידִים לְקַבֵּל עַל-יָדְךָ בְּהָר הַזֶּה, הֵם יוֹצֵאִים מִשָּׁם(=מִמִּצְרַיִם). הִנֵּה, מִבּוֹאֵר מִכָּאן, שֶׁלֹּא הִיָּתָה זְכוּת בְּיַד יִשְׂרָאֵל לְצֵאת מִמִּצְרַיִם, אֲלֵא רַק עַל-כֵּךְ שֶׁהֵם עֲתִידִים לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה עַל הָר סִינַי.

וְעַתָּה נִבִּין מָה שֶׁהִשִּׁיבוּ שְׂרָפִי הַקֹּדֶשׁ: "הִשִּׁיבֵנו ה' אֱלֹהֵינוּ וְנָשׁוּבָה". שֶׁהָרִי, כְּשֶׁשָּׁלַח הַקֵּב"ה אֶת מֹשֶׁה בַּפְּעַם הָרִאשׁוֹנָה לְפָרַעֲה, כְּדִי שִׁיּוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, שָׂאל אוֹתוֹ מֹשֶׁה: "מָה זְכוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁתַּעֲשֶׂה לָּהֶם נִס לְהוֹצִיאֵם מִמִּצְרַיִם"? עָנָה לוֹ הַקֵּב"ה: "בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת הָעַם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹהִים עַל הָהָר הַזֶּה" – שֶׁהָרִי עֲתִידִים יִשְׂרָאֵל לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה עַל הָהָר הַזֶּה לְסוֹף שְׁלֹשָׁה חוֹדָשִׁים שִׁיּוֹצִאוּ מִמִּצְרַיִם. כְּלוֹמֵר, אִמָּת שֶׁמִּצְד עֲצָמָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵינָם זֹכָאִים שִׁיעֲשֶׂה עִמָּהֶם נִס, אוּלַם זְכוּת הַתּוֹרָה שֶׁעֲתִידִים הֵם לְקַבֵּל בְּהָר סִינַי תַּעֲמוּד לָהֶם, וְאֶעֱשֶׂה עִמָּהֶם נִס לְמִרוֹת שְׁפָרְגַע אֵינָם זֹכָאִים לְכַךְ.

וְזֶה מָה שֶׁאָמְרוּ הַמְּלֹאכִים, "הִשִּׁיבֵנו ה' אֱלֹהֵינוּ וְנָשׁוּבָה", הַקֵּב"ה גָּאֵל אֶת יִשְׂרָאֵל בְּזְכוּת זֹאת שֶׁכֹּאֲשֶׁר יָשִׁיב אוֹתָם אֵלָיו (כֹּאֲשֶׁר יִקְבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה), מִמִּילָא יַחֲזִרוּ הֵם בַּתְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ.

וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם מֵת עַל שִׁפְתַּת הַיָּם: וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדוּלָּה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם (יד' ל-לא)

עַל הַפְּתוּב בְּקִרְיעַת יַם סוּף, "וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדוּלָּה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם", שׁוֹאֵלִים חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, מִדּוּעַ עָתָה כֹּאֲשֶׁר יִשְׂרָאֵל עוֹמְדִים עַל שִׁפְתַּת הַיָּם וְרוֹאִים אֶת הַמִּצְרַיִם הַמְּתִים שֶׁפָּלְט הַיָּם, נִזְכָּרִים הֵם בַּיָּד הַגְּדוּלָּה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם"? וְהָרִי זֶה קִרְהָ הַרְבֵּה לְפָנָיו כּוֹ, וּמִדּוּעַ עֲכָשְׁיוּ צְרִיכִים הֵם לְהוֹדוֹת עַל-כֵּךְ?

מִסְבִּיר הַגֵּה"ק בַּעַל הַ"בֵּן אִישׁ חַי" זִיע"א, וּמְחַדֵּשׁ כְּאֵן חִידוּשׁ נִפְלֵא, עַל-פִּי הַמְּסוּפֵר בַּגְּמָרָא (בְּרִכּוֹת נד'), שֶׁפְּעַם הֵלֶךְ אַחַד הָאֲמוּרָאִים בְּמִקּוּם שְׁנִקְרָא "עֲרֵבוֹת", וְהָיָה צָמֵא מְאֹד לְמַיִם, וְהַקֵּב"ה עָשָׂה לוֹ נִס, וּבִרְאָ לוֹ שֵׁם מַעֲיָן. מֵאֵז, בְּכָל פְּעַם שֶׁהָיָה עוֹבֵר בְּמִקּוּם, הָיָה אוֹמֵר "בְּרוּךְ שֶׁעָשָׂה לִי נִס בְּעֲרֵבוֹת". לְמַיִם הֵלֶךְ אוֹתוֹ אֲמוּרָא לְמִקּוּם אַחֵר, וְשֵׁם נִפְלַע לְעָלְיוֹ גִּמְלָה שֶׁהִשְׁתַּגַּע, וְהָיָה בְּסִכְנָה מְכֻדָּה, וְגַם אֵז עָשָׂה לוֹ הַקֵּב"ה נִס וְנִפְרָצָה לוֹ שֵׁם הַחוּמָה, וְהוּא בְּרַח מִשָּׁם. מִנֵּי אֵז, בְּכָל פְּעַם שֶׁעָבַר בְּעֲרֵבוֹת אָמַר: "בְּרוּךְ שֶׁעָשָׂה לִי נִס בְּעֲרֵבוֹת וּבְגִמְלָה", וּבְכָל פְּעַם שֶׁעָבַר בְּמִקּוּם הַשְּׁנִי אָמַר: "בְּרוּךְ שֶׁעָשָׂה לִי נִס בְּגִמְלָה וּבְעֲרֵבוֹת". וּמִכָּף לּוֹמְדַת שֵׁם הַגְּמָרָא, שֶׁכֹּאֲשֶׁר נַעֲשִׂים לְאָדָם שְׁנֵי נִסִּים, בְּכָל פְּעַם שֶׁמְזַכֵּר נִס אַחַד, צְרִיךְ לְהוֹדוֹת גַּם עַל הַנִּס הַשְּׁנִי.

עַל-פִּי הָאֲמוּרָא יוֹבֵן לָנוּ עַתָּה עֲנִיָן "הַיָּד הַגְּדוּלָּה בְּמִצְרַיִם", שֶׁהַזְכִּירוּ יִשְׂרָאֵל בְּעוֹמְדִם עַל שִׁפְתַּת יַם סוּף. שְׁפֹן, כֹּאֲשֶׁר רָאוּ אֶת הַמִּצְרַיִם הַמְּתִים שֶׁפָּלְט הַיָּם, וְכָל אַחַד וְאֶחָד מֵהֶם רָאָה בְּאוֹפֵן מוֹחֲשֵׁי אֶת הַנוֹגֵשׁ שְׁלוֹ, זֶה שֶׁעָנָה וְהַתְעַלֵּל בּוֹ, סוֹפֵן בְּדִיוק כְּפִי מַעֲלָלָיו, מִיָּדָה כְּנֶגֶד מִיָּדָה, מִיָּד הוֹדוּ הֵם לָה' יִתְבָּרַךְ. אוּלַם, אֵז נִזְכָּרוּ הֵם גַּם בְּנִס הַנוֹסֵף שֶׁאַרְעָ לָהֶם, "אֶת הַיָּד הַגְּדוּלָּה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם".

וּמַהִי אוֹתָהּ "הַיָּד הַגְּדוּלָּה" שֶׁעָתָה נִזְכָּרוּ בָּהּ דוֹקָא עֲכָשְׁיוּ?

וּבִיאַר הַ"בֵּן אִישׁ חַי" וְאָמַר: הִנֵּה יָדוּעַ, שֶׁכֹּאֲשֶׁר הָיָה מֹשֶׁה בִּיאוֹר (לְאַחַר שֶׁפְּרַעֲה גָזַר "כָּל הַבֵּן הַיְלִוּד הַיֵּאֲרָה תִּשְׁלִיכֶהוּ"), בָּאָה בַּתְּיָה בַת פְּרַעֲה "וְתִשְׁלַח אֶת אִמָּתָהּ(=אֶת יָדָה)" אֶל הַתִּיבָה, וְנַעֲשֶׂה לָּהּ נִס וְהַתְאַרְכָּה יָדָה עַד שֶׁהִגִּיעָה לְאוֹתָהּ תִּיבָה, וּבְכַךְ נִצְלוּ חַיֵּיו שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ.

אִם כֵּן, אוֹמֵר הַ"בֵּן אִישׁ חַי" זִיע"א: אוֹתָהּ הַיָּד הָאֲרוּכָה שֶׁל בַּתְּיָה הִיא אוֹתָהּ "יָד הַגְּדוּלָּה" שֶׁעָלְיָה הוֹדוּ יִשְׂרָאֵל כֹּאֲשֶׁר נִקְרַע לָהֶם הַיָּם. שְׁפֹן, בְּאוֹתָהּ שֶׁעָה כֹּאֲשֶׁר עָמְדוּ עִם יִשְׂרָאֵל עַל שִׁפְתַּת הַיָּם וְרָאוּ אֶת הַנִּס שֶׁנַּעֲשֶׂה לָהֶם, מִיָּד נִזְכָּרוּ גַם בְּנִס שֶׁל הַצִּלְתוֹ הַפְּלֵאִית שֶׁנַּעֲשֶׂה לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְפָנָיו כְּשֶׁמוֹנִים שָׁנָה עַל-יָדֵי בַּתְּיָה בַת פְּרַעֲה, שֶׁנִּשְׁתַּרְבְּבָה וְנִתְאַרְכָּה יָדָה לְהִיּוֹת "הַיָּד הַגְּדוּלָּה". (וְלֹכֵן "הַיָּד הַגְּדוּלָּה" גִּימְטְרִיָה "חֹסֵד", שֶׁצְרִיךְ לְהוֹדוֹת לוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל רוֹב רַחֲמָיו וְחֹסְדוֹ הַגְּדוּלָּים. מֹשֶׁה יִבְנִיאֵלִי) חַג כֶּשֶׁר שְׂמַח לְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל! נָא לְשִׁמּוֹר עַל קְדוּשַׁת הַגִּילְיוֹן!

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"ויש משה את ידו על הים וישב הים לפניו בקר לאיתנו... וינער ה' את מצרים בתוך הים" (שמות יד, כז)

על הפתוב, "וַיֵּשֶׁב הַיָּם לִפְנֵי בְקָר לְאִיתָנוּ", פתב "בעל הטורים": "לְאִיתָנוּ" אותיות לתנאו, שהתנה הקב"ה עם הים במעשה בראשית שיבקע לפני ישראל. ומקור הדברים הוא במדרש (מדרש רבה כא, ו'): "אמר משה לפני הקב"ה: אתה אומר לי שאקרע את הים ואעשה את הים יבשה? והכתיב (=והרי כתוב) (ירמיה ה') 'אשר שמתי חול גבול לים חק עולם ולא יעברנהו, והרי נשבעת שאין אתה קורעו לעולם... אמר לו הקב"ה: לא קראת מתחילת התורה מה כתיב? (בראשית א) 'ויאמר אלהים יקוו המים'. אני הוא שהתניתי עמו כך. התניתי מתחילה שאני קורעו, שנאמר: 'וַיֵּשֶׁב הַיָּם לִפְנֵי בְקָר לְאִיתָנוּ' – לתנאו שהתניתי עמו מתחילה. מיד שמע משה להקב"ה, והלך לקרוע (את) הים".

ותמהו על-כך המפרשים. הלא הפסוק "וַיֵּשֶׁב הַיָּם לִפְנֵי בְקָר לְאִיתָנוּ", שבו נרמז שהקב"ה התנה עם הים שיקרע, כתוב לאחר שכבר נקרע הים לישראל. ולכאורה, צריך הענין להיות רמוז לפני שנקרע הים לישראל. תרוץ נפלא על-כך אומר מהר"י מיניץ (דרוש ח'), שדוקא בעת ששב הים לאיתנו, אז התנה עמו הקב"ה, שכמו שנקרע עכשיו לפני ישראל, כך בכל פעם שיצטרכו ישראל – יקרע להם הים שוב. כמו שבאמת מצינו, שנקרע הירדן לפני יהושע, וכן נהר גינאי נבקע לפני ר' פינחס בן יאיר. ולכן אמר הפתוב: "וַיֵּשֶׁב הַיָּם לִפְנֵי בְקָר לְאִיתָנוּ" – דהינו, למרוצתו הטבעית, אך לתנאי הראשון שהתנה הקב"ה עם הים במעשה בראשית, שיקרע תמיד לפני ישראל כאשר יצטרכו לכך.

והנה כבר למדנו בגמרא (סוטה ב'): "אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: וקשיין (=וקשה) לזוגן (את האיש ואת האשה) כקריעת ים סוף". וזאת, היות והזיווג הוא ענין גבוה מאד, והמקטרגים מתאמצים בכל כוחם, בכל מיני תחבולות, לבטל את הזיווג, וצריך סיעתא דשמאי (=עזרת שמים) כקריעת ים סוף כדי להשלים את הזיווג. על-כן, יש לומר, שפח התנאי שהתנה הקב"ה עם הים, שבכל פעם שיצטרכו ישראל לנס של קריעת הים, הוא יבקע לפניהם, בכח הזה יכלל גם ענין זיווגו של האדם, שהוא קשה כקריעת ים סוף.

ולכן יש מנהג שלפני הנישואין עושים תנאים בין שני הצדדים. וזאת, כדי להזכיר ולעורר את התנאי הראשון שהתנה הקב"ה עם הים, שיקרע תמיד לפני ישראל כשיצטרכו לכך, וממילא שוב לא יוכלו המקטרגים למנוע מזיווג זה שיצא מן הכח אל הפועל. (מנהג ישראל הוא לעשות תנאים בין שני הצדדים, של החתן והכלה. ועין ב"אמרי אמת" (ליקוטים אירוסין), שכתב על-פי התשב"ץ (סימן תסד), שאת כל המנהגים של חתן וכלה אנו למדים מקבלת התורה. שהרי, הקב"ה קדש את ישראל על-ידי התורה, והראה את עצמו כחתן נגד ישראל, שהם הכלה. והנה, מצינו שגם הקב"ה עשה כביכול תנאים בינו לבין כלל ישראל, לפני מתן תורה, כמו שכתוב (שמות יט, ה'): "ועתה אם שמוע תשמעו בקלי, ושמרתם את בריתי, והייתם לי סגלה מכל העמים כי לי כל הארץ ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש". ומזה נובע מנהג ישראל לכתוב תנאים בין שני הצדדים – החתן והכלה).

וראוי להוסיף שבספר "ארץ צבי" להג"ק מקוויגלוב זצ"ל (סוף ח"ב, דרוש ה'), שכתב בשם הגה"ק בעל "חידושי הרי"ם", שכל זיווג של בר ישראל בא בדרך נס. לראיה לכך הביא את ענין אליעזר, עבד אברהם, שבלכתו לקחת אשה ליצחק, קפצה לו הדרך, כמו שכתוב (מה שאמר אליעזר ללכך) (בראשית כד, מב'): "ואבא היום אל העין". ופרש רש"י, בשם המדרש: "היום יצאתי והיום באתי – מכאן שקפצה לו הארץ".

ולכאורה קשה לנו, מדוע נעשה לו נס וקפצה לו הדרך? ואם היה מגיע אליעזר אל מחוז חפצו בדרך הטבע, לאחר כמה ימים, מה יש בכך?

אלא, אומר הגה"ק מקוויגלוב זצ"ל, שכאן רצה הקב"ה ללמד לדורות עולם, שכל זיווג הוא בדרך נס (וכל זיווג

הוא פקריעת ים סוף). ולכן מתאמצים החיצונים **המקטרגים** בכל כוחם לפרוש רשת במניעות שונות, כדי לבטל את השידוך. על-כן, צריך **נס** כדי להימלט מפניהם, שלא ירעו ולא ישחיתו את הזיווג. ולכן מנהג ישראל, שעושים תנאים בגמר השידוך, לפני החתונה. וזאת, כדי להראות **לחיצונים**, שכפיכול כל השידוך הנה הוא רק על תנאי. ומכיון שהחיצונים רואים כך, שענגן זה הוא על תנאי, ויכול להיות שלא יתבצע, הם אינם מתאמצים כל-כך כנגד השידוך.

נמצא לפי זה, שהתנאים שעושים שני הצדדים, החתן והכלה, הם כדי להחליש בתחילה את התנגדות החיצונים (כאשר הם רואים שענגן הזיווג הוא על תנאי). וגם כדי להזכיר ולעורר את התנאי הראשון שהתנה הקב"ה עם הים, שיקרע לישראל כשיצטרכו לכך. ועל-ידי כך לעורר **נס** על הזיווג הזה, כדי לבטל לגמרי את התנגדות החיצונים לזיווג, ולהוציאו בסימן טוב ובמזל טוב מן הכח אל הפועל.

וילסיום, כדי לחזק את החתן והכלה, הנה מצינו, שכמו שקפצה הדרך לאליעזר, עבד אברהם, בדרך לקחת אשה ליצחק, כך מצינו אצל יעקב אבינו, שקפצה לו הדרך כשהלך לתרן למצוא שם את זיווגו. וזאת, על-פי מה שכתוב בגמרא (חולין צא'): "ויצא יעקב מבאר שבע וגו' ויפגע במקום... אמר: אפשר עברתי על מקום שהתפללו בו אבותי, ואני לא התפללתי בו?... כיון שהרהר בדעתיה (=בדעתו)... קפצה ליה ארעא (=קפצה לו הארץ). מיד - ויפגע במקום".

ויש לומר שקפיצת הדרך היתה לו כדי שלא יתעכב בדרך, ויוכל להגיע בעיתו ובזמנו ללבן, בשביל רחל ולאה, אשר בנו את בית ישראל.

מכל זה אנו למדים שכמו שזיווג האבות היה בדרך **נס**, כך בכל זיווג של איש ואשה יש סיוע מן השמים, למעלה מדרך הטבע, בבחינת **נס** של קפיצת דרך.

ויש עוד לומר על הכתוב בגמרא (קידושין כט'): "אמר רב יהודה, אמר שמואל: הלכה היא, שקודם נושא אשה ואחר-כך ילמוד תורה". ועל-כך, שואל שם רבי יוחנן בתמיהה: "ריחיים בצוארו ויעסוק בתורה?". כלומר, עכשיו שהאדם נושא אשה ויש עליו על פרנסה, שהוא כ"ריחיים על צוארו", איך יהיה לו פנאי לעסוק בתורה? אלא, התשובה היא לפי מה שבארנו, שמתעם זה עשה הקב"ה **נס** בזיווגם של יצחק ושל יעקב, שקפצה להם הארץ - כדי ללמדנו, ש"כל המקבל עליו על תורה, מעבירין ממנו על מלכות ועל דרך ארץ".

ועל-כן צריכים החתן והכלה לדעת, שאם ילכו בדרך התורה והמצוות, מובטח להם שהקב"ה יעזור להם, וכמו שקפצה הדרך בזיווג האבות יצחק ויעקב, כך תהיה גם להם "קפיצת דרך", וכל עניני הארציות יקפצו ויסתדרו בקלות, בלי שום טרחה וטרדה, ויבנו בית כשר ונאמן בישראל. (על פי "אורה של תורה" להרה"ק פינחס פרידמן) "ויושע ה' ביום ההוא את ישראל מיד מצרים"

רבי גדליה איסר, מתלמידי ר' שמחה זיסל מקלם, היה מעסיק בביתו בחור עני. באחד הימים נעלם מביתו גביע, והחשד נפל על אותו בחור. ואכן, הבחור הודה, בבכי, כי הוא זה שנטל את הגביע, אך התנצל ואמר שהיה זקוק להלוואה, ולכן נטל בליט ברירה את הגביע, כדי להפקידו כמשכון, ועם פרעון החוב הוא יחזירנו.

ר' גדליה לא גלה את הדבר לאיש, כדי לא לבישו. אולם, הוא מנע מהבחור להמשיך לעבוד בביתו מטעמי זהירות. אך מאידך, הוא קבל על עצמו לתמוך בבחור זה כדי שהוא יוכל להתבסס. וכבר אמר החכם מפל אדם: "שלח לחמוך על פני המים כי ברב הימים תמצאנו" (קהלת יא' א'). והנה, ההשגחה סבבה שהודות לותרנותו וחסדו זה, צמחה לו ישועה, והוא נצל ממות.

לאחר שנים, בזמן המהפכה ברוסיה, כאשר הקומוניסטים עלו לשלטון, "נאשם" ר' גדליה באי-ציות לפקודות השלטון החדש, בכך שהשקה בביתו מכונת כתיבה. על "עונו" זה הוא נידון להוצאה להורג. אימה וחשכה גדולה נפלה על ביתו, ואשתו התדבקה על דלתות ראשי המדינה בעיר המלוכה פטרבורג, כדי להשיג עבורו חנינה, ולפדותו ממותה.

והנה, כאשר התרוצצה בין המשורדים ולשכות השרים, פגשה בצעיר העני שעבד בביתם, אשר במשך השנים נתמנה לתפקיד גבוה בשלטון הקומוניסטי. כשספרה לו על הסכנה שבה עומד מטיבו לשעבר, מיד נסע הוא למקום מאסרו של ר' גדליה בעיר טולא, וסדר שיגרם בפנקסי בית האסורים שהאסיר גדליה הוצא להורג, וכבר בוצע גזר דינו. ומיד לאחר מכן הוא הברית את ר' גדליה וכל משפחתו מחוץ לרוסיה... חג שמח ושבת שלום לכל המתפללים! נא לשמור על קדושת הגיליון!

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"אִזּוּ יִשִּׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיהוָה, וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר אֲשִׁירָה לַיהוָה"

עַל שִׁירַת הַיָּם מְבוֹאֵר בְּסִפְרֵי הַקְּדוּשִׁים, שְׁצִרִיכִים לִזְמַר אֶת הַשִּׁירָה כָּל יוֹם בְּכּוֹנֵה גְּדוּלָּה. וְצִרִיךְ לְכוֹן, כְּאִילוֹ אֲנִי עוֹמְדִים מִמֶּשׁ בְּשַׁעַת קְרִיעַת יָם סוּף, וְנִיצוּלִים מִן הַמְּצָרִים הַסּוֹבְבִים אוֹתָנוּ. וְכַפִּי שְׁמִבּוֹאֵר בְּשֵׁל"ה הַקְּדוּשׁ (מִסְכַּת יוֹמָא, דְּרַךְ חַיִּים אוֹת מו', בְּשֵׁם "סִפְרֵי הַתְּרָדִים"): "יְכוֹן בְּשִׁירַת הַיָּם שְׁאוּמְרִים בְּכָל יוֹם, לְאוֹמְרָה בְּקוֹל וּבְשִׁמְחָה רַבָּה, כְּאִילוֹ אוֹתָהּ שָׁעָה יֵצֵא מִמְּצָרִים. שְׁהָרִי אָמְרוּ בְּמִדְרָשׁ, וַיִּסַּע מֹשֶׁה אֶת יִשְׂרָאֵל מִיָּם סוּף, שֶׁהִסִּיעַם מִצִּוֹנוֹתֵיהֶם – שֶׁנִּמְחָלוּ עַל-יְדֵי הַשִּׁירָה שְׁאָמְרוּ. שְׁכָל מִי שֶׁנִּעְשָׂה לוֹ נֶס וְאוֹמֵר שִׁירָה, מוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל צִוּוֹתָיו. וְהִנֵּה, אַחַר שְׁצִוּוֹנוֹ ה' לִזְמַר שִׁירָה זֶה בְּכָל יוֹם, כְּדִכְתִּיב: 'וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר'. וְכִדְכָתִיב רַשְׁב"י, שְׁרוּצָה לִזְמַר, שְׁנֹאֲמַר אוֹתָהּ (=אֶת הַשִּׁירָה) בְּכָל יוֹם בְּשִׁמְחָה רַבָּה כְּשֶׁעָה רֵאשׁוֹנָה (=כְּמוֹ בַּפֶּעַם הָרֵאשׁוֹנָה) שְׁאָמְרָנוּ אוֹתָהּ, (שְׁאִזּוּ) וְדָאֵי כַח סְגוּלְתָהּ (שֶׁל הַשִּׁירָה) כָּל יוֹם, כְּשֶׁעָה רֵאשׁוֹנָה לְמַהֲדָרִין" (=כְּפִי שְׁאָמְרוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַיָּם).

וְכֵן כְּתִיב הַחִיד"א בְּסִפְרוֹ "עֲבוֹדַת הַקְּדֻשָּׁה" (צִפְרָן שְׁמִיר סִימָן ב', אוֹת כד'): "הַפְּלִיגוּ בְּזֵהָר הַקְּדוּשׁ בְּאַמִּירַת שִׁירַת הַיָּם... וְעַל-כֵּן צִרִיךְ לְאוֹמְרָה בְּשִׁמְחָה רַבָּה וּבְנִיעִמָּה, וַיִּצִיר בְּדַעְתּוֹ כְּאִילוֹ עוֹמֵד בְּיַבְשָׁה בְּתוֹךְ הַיָּם, וְהַמְּצָרִים נִטְבָּעִים וְהוּא נִיצוּל, וְהִיא סְגוּלָּה לְכַפֵּרֶת צִוּוֹתָיו, כִּידוּעַ".

וְרֹאוּי לְהוֹסִיף מִזֶּה שְׁמִצִּינוּ בְּזֵהָר הַקְּדוּשׁ ("בְּשִׁלַּח" נד', מִתּוֹרָגָם): "שְׁנִינוּ, כָּל אָדָם שְׁאוּמֵר שִׁירָה זֶה בְּכָל יוֹם, וּמְכוֹן בָּהּ, זוֹכָה לְאוֹמְרָה לְעֵתִיד לְבוֹא, שְׁהָרִי יֵשׁ בָּהּ (=בְּשִׁירָה) עוֹלָם הַזֶּה, וַיֵּשׁ בָּהּ עוֹלָם הַבָּא... (הִנֵּה כְּתוּב): 'וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר', (שְׁזֵה) לְדוֹרֵי דוֹרוֹת, מִשׁוּם שֶׁלֹּא תִשְׁכַּח מֵהֶם לְעוֹלָמִים, שְׁכָל מִי שֶׁזוֹכָה לְשִׁירָה זֶה בְּעוֹלָם הַזֶּה, זוֹכָה לָהּ לְעוֹלָם הַבָּא. וְזוֹכָה לְשִׁבַּח בָּהּ בִּימֵי מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ, בְּשִׁמְחָתָהּ שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עִם הַקַּב"ה, כִּי כְּתוּב: 'וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר אֲשִׁירָה לַיהוָה'. 'לֵאמֹר' – בְּאוֹתוֹ זְמַן (שְׁיִצְאוּ מִמְּצָרִים), 'לֵאמֹר' – בְּאַרְצֵי הַקְּדֻשָּׁה, בְּזְמַן שְׁשׁוֹרִים יִשְׂרָאֵל בְּאַרְצֵי, 'לֵאמֹר' – בְּגִלּוֹת, (ו') 'לֵאמֹר' – בְּגִאוּלְתָּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, 'לֵאמֹר' – לְעוֹלָם הַבָּא".

נִמְצָאנוּ לְמִדֵּים מְזֵה, שְׁבְּאַמִּירַת הַשִּׁירָה יֵשׁ קוֹ אֶחָד מִשׁוֹתָף, הַמְּקָשֶׁר בֵּין הָעֵבֶר עִם הַהוּוֹה וְעִם הָעֵתִיד לְבוֹא. שְׁכֵן, הָעֵבֶר הָיָה כְּאִשֶׁר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָמְרוּ אֶת הַשִּׁירָה עַל הַיָּם, בְּשֶׁעָה שְׁנִקְרַע לָהֶם יָם סוּף לְגִזְרִים. וְאִילוֹ הַהוּוֹה הוּא הַשִּׁירָה שְׁאָנוּ מְמַשִּׁיכִים וְאוֹמְרִים בְּכָל יוֹם וַיּוֹם בְּתַפִּילָּה. וְאִילוֹ הָעֵתִיד הוּא כְּאִשֶׁר נִזְכָּר לִזְמַר אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת בְּבוֹא מִשִּׁיחַ צְדָקָנוּ, בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן.

"וְלֹא יִכְלוּ לְשִׁתּוֹת מִיָּם מִמֶּרָה כִּי מָרִים הֵם... וַיִּצְעַק אֶל ה' וַיִּוְרָהוּ ה' עֵץ וַיִּשְׁלַךְ אֶל הַיָּם וַיִּמְתְּקוּ הַיָּם"

כְּתוּב בְּמִדְרָשׁ, שְׁבַעַת שְׁבָאוּ יִשְׂרָאֵל לְמָרָה, "וְלֹא יִכְלוּ לְשִׁתּוֹת מִיָּם מִמֶּרָה כִּי מָרִים הֵם", לְמִד הַקַּב"ה אֶת מֹשֶׁה אִיךְ לְהַתְּפִיל לְפָנָיו, כְּדִי לְהַפּוֹךְ אֶת הַמָּר לְמֶתוֹק. וְכַפִּי שְׁכְּתוּב בְּמִדְרָשׁ (שְׁמו"ר מג', ג'): "אָמַר ר' בְּרַכְיָה... כִּיּוֹן שְׁבָאוּ יִשְׂרָאֵל לְמָרָה, מָה כְּתִיב שָׁם? 'וַיִּבְאוּ מִרְתָּה'. הַתְּחִיל מֹשֶׁה מְהֵרָה בְּלָבוֹ, וְאָמַר: הַיָּם (הַמָּרִים) הִלְלוּ, לְמָה נִבְרָאוּ? מָה... (הַנְּאֻה) יֵשׁ לְעוֹלָם בְּהֵן? מוֹטֵב הִיָּה אִילוֹ לֹא נִבְרָאוּ! יִדַּע הַקַּב"ה מָה הִיָּה (מֹשֶׁה) מְחַשֵּׁב בְּלָבוֹ. אָמַר לוֹ הַקַּב"ה (לְמֹשֶׁה): לֹא תֹאמַר כֵּן... הֵן (=וְכִי) יֵשׁ דָּבָר בְּעוֹלָם שֶׁלֹּא נִבְרָא לְצוּרָךְ? אֵלֹא אֲנִי מְלַמְּדֶךָ הֵיאָךְ תִּהְיֶה אוֹמֵר – אָמַר כָּךְ: 'עֲשֵׂה אֶת הַמָּר מְתוֹק'".

וְלִכְאוּרָה יִפְלֵא הַדְּבָר מְאֹד! וְהָרִי כָּל הָאוֹתוֹת שְׁעֲשֵׂה מֹשֶׁה עַד עֵתָה בְּמִצְרַיִם, הָיוּ כָּלן עַל-יְדֵי תְּפִילָּה. אִם כֵּן, מָה נִשְׁתַּנָּה כְּאֵן, שְׁהַקַּב"ה הָיָה צִרִיךְ לְלַמְּדוֹ לְשׁוֹנוֹת שֶׁל תְּפִילָּה?

בְּסִפְר "לְקַט אֲמָרִים" לְהַגֵּה"צ רַבִּי יַעֲקֹב מֵאִיר שְׁכֵטֶר שְׁלִיט"א, מוּבָא, שְׁכְּאִשֶׁר לֹא יִכְלוּ יִשְׂרָאֵל לְשִׁתּוֹת מִן הַיָּם הַמָּרִים, עָמְדוּ לְפָנָיו מֹשֶׁה שְׁתֵּי דְרָכִים: אַחַת לְהַתְּפִיל שְׁה' יִתְּבַרְךָ יִגְלֶה לָהֶם מִיָּם מְתוֹקִים אַחֲרֵים. וְדֶרֶךְ שְׁנִיָּה לְהַתְּפִיל שְׁהַיָּם הַמָּרִים יִהְפְּכוּ לְמְתוֹקִים.

וְלַמְּדוֹ ה' יִתְּבַרְךָ, כִּי הַדְּרָךְ הַנִּכְוֵה הִיא לְהַמְּלִיכוֹ עַל הַיָּם הַמָּרִים. דְּהִינּוּ, לְגִלּוֹת כִּי כּוּחוֹ שֶׁל הַקַּב"ה הוּא לְהַפּוֹךְ

את המר למתוק. וזוהי הדרך הנכונה שצריך להתפלל אל ה', שמתוך הצרה עצמה ימציא לנו פדות ורוחה, כמו שכתוב (ירמיה ל, ז): "ועת צרה היא ליִעֲקֹב, ומִמְנָה(=על-ידי הצרה) יִוָּשַׁע".

וצריך האדם לדעת, שאין הקב"ה מביא סתם צרה על האדם, אלא כל הפונה היא שיקבל האדם את מלכותו יתברך, וידע שעל-ידי כח תפילתו לה, יש לאל ידו "להמתיק את המר", ולהפוך את הצרות לחסדים ולרחמים גדולים. וזהו שאומרת הגמרא: "ארבעה אבות נזיקין (הן): השור, והבור, והמבעה, וההבער. מאי 'מבעה'? רב אמר: 'מבעה' – זה אדם... דכתיב (ישעיה כא, יב): "אמר שומר אתא בקר וגם לילה, אם תבעיון בעיו". ופרש רש"י: "אם תבעיון בעיו" – אם תבקשו בקשותכם". דהינו מהותו של האדם היא לבקש/להתפלל, כפי שאמר דוד המלך "ואני תפלה". ובאמת, כאשר נבדוק מה המהות/התכן/המילוי של "אדם", נמצא שהוא תפילה. הא כיצד? הנה, אותיות המילוי של "אדם" – אֵלֶף דָּלֶת מֶם – הם "מתפלל". (מסומנות באפור).

ואם "אדם" הוא "מבעה", כלשון הגמרא, הבה ונסתפל מהן אותיות המילוי של "מבעה" – מֶם בֵּית עֵין הָה – נמצא שהן אותיות "מיתנה" (=515) – בדיוק הגמטריה של "תפלה" (=515). לומר לך: מהות האדם הוא, להתפלל תפילות לפני ה' יתברך.

"ויבאו מרתה ולא יכלו לשתת מים ממרה פי מרים הם...ויצעק (משה) אל ה', ויורהו ה' עץ וישלך אל המים וימתקו המים" (על פי "אורה של תורה" להרה"ק פינחס פרידמן)

על הכתוב, "ויבאו מרתה ולא יכלו לשתת מים ממרה פי מרים הם", אומר ה"ישמח משה" ("פי תצא" קיז), שהמים המרים רומזים על הדינים המתעוררים על ישראל, חלילה, מחמת העונות. ומוסיף הוא ואומר, שאותם עונות גורמים גם לפרוד בשם ה' יתברך (יהוה).

על-כן, אומר ה"ישמח משה", כדי לתקן ענין זה, ולהמתיק את הדינים מעלינו, צריך לעשות תשובה, ולעסוק בתורה הקדושה. שכן, על-ידי כך מחברים ומיחדים את שם "הויה". וכפי דבריו הקדושים: "וגם ידוע (שה)עונות מפרידין (את) אותיות הויה, וכמו שפרשו (חז"ל את הכתוב) 'למה ה' תעמד ברחוק' (תהילים י', א). (דהינו, למה אותיות השם – יהוה – נפרדות, ועומדות במרחק זו מזו?). ו(אולם) התשובה (שעושים ישראל) הוא יחוד(=חיבור) שם הויה, וכמו שכתוב בספרים: מאי תשובה? (לומר לך, שתשובה היא אותיות) תשוב ה' (להשיב את שם ה', שיהיה מלא). והוא(=וזהו ש)מבואר בזהר הקדוש (ח"ב, ס' ע"ב): "ויורהו ה' עץ וישלך אל המים וימתקו המים, דעץ(=היא התורה שנקראת 'עץ חיים'), הינו (שהעוסקים בה, עושים) יחוד הויה".

בענין זה של מיתוק הדינים, כותב הרה"ק רבי יצחק מראדוויל זיע"א ("אור יצחק", "ויגש"), שהשם "אלהים", הוא שם של מידת הדין, כמו שכתוב (בראשית יט, כט): "ויהי בשחת(=החריב) אלהים את ערי הכפר (סדם)". אך לעומת זאת השם "אל", שהוא חלק משם אלהים, הוא שם של חסד, כמו שכתוב בתהילים (נב, ג'): "חסד אל כל היום". ומכאן, שאותיות הים האחרונות משם אלהים הם דין גמור, ובאותיות אלו(=הים) הכה הקב"ה את מצרים בקריעת ים סוף, כמו שכתוב: "וישב ה' עליהם(=על המצרים) את מי הים...".

לפי זה יאיר לנו להבין מה שאמר הקב"ה למשה בקריעת ים-סוף: "ואתה הרים את מטף ונטה את ירך על הים ובקעהו, ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה". שפאן רמז הקב"ה למשה שיבקע ויחלק את אותיות אלהים ("ונטה את ירך על הים ובקעהו"), כדי להכניע את האותיות 'הים' מהשם "אלהים", הרומזות לדין, ויתגלה השם "אל", שהוא חסד גמור – ועל-ידי כך "ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה".

ועל-כך אמר נעים זמירות ישראל בהלל (תהילים קיד, ג): "הים ראה וינס הירדן יסב לאחור". "הים ראה וינס" – ג' האותיות "הים" מהשם "אלהים" (הרומזות כאמור על הדין) נסו מפני ישראל וחלו על המצרים, והטעם לכך הוא: פיון ש"הירדן יסב לאחור" – ה"ירדן", הרומז למידת הדין (=ירדן' – "ירד דין") "יסב לאחור" – הדין נסוג לאחור, ואז נתגלה החסד לישראל, והם עברו בתוך הים ביבשה.

על-כך רמז בלעם הרשע, באומרו (במדבר כג, כב): "אל מוציאם ממצרים" – בני ישראל יצאו ממצרים על-ידי שקרע להם הקב"ה את הים מהשם "אלהים", ונשאר שם רק 'אל', שם החסד, ועל-ידי כך יצאו ממצרים.

וראויה להוסיף מה שאמרו חז"ל על איש ואשה (סוטה ב): "...קשה לזוגם, כקריעת ים סוף". והקשה על-כך הזהר הקדוש ואמר (תרומה קע): וכי קריעת ים סוף היתה קשה לפני הקב"ה? והרי כתוב שהוא יתברך (נחום א, ד): "גוער

בַּיָּם וַיִּבְשֶׂהוּ וְכָל הַנְּהָרוֹת הַחֲרִיבִים.”

אָלָא, מִתְרַץ הַזֶּהר הַקָּדוֹשׁ וְאוֹמֵר: כְּמוֹ שֶׁבְקָרִיעַת יַם סוּף קִטְרַג **הַשָּׁטָן** וְחִבְרַת מְרַעֲיו עַל יִשְׂרָאֵל, וְאָמַר לְפָנַי הַקֵּב”ה: ”מָה נִשְׁתַּנּוּ אֵלּוּ מֵאֵלּוּ? (הָרִי) הִלְלוּ(=הַמְצַרִּים) עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת זָרָה, וְהִלְלוּ(=יִשְׂרָאֵל) עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת זָרָה.” וּמִצֵּד זֶה הָיָה קָשָׁה כְּבִיכּוֹל לְהַקֵּב”ה לְעִבּוֹר עַל שׁוֹרַת הַדִּין, כִּי ”מִלֶּךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אַרְצִי”(=דִּהְיָנוּ שְׁהַמֶּלֶךְ/הַקֵּב”ה) חָיֵב לְעִשׂוֹת דִּין וּמִשְׁפָּט צָדֵק, וְאֵל לֹא לְהַפְלוֹת וּלְהִיטִיב עִם יִשְׂרָאֵל שְׁחָטָאוּ.

וְעַל-כֵּן אָמְרוּ חֲזוֹ”ל: ”...קָשָׁה לְזַוְּגַם (אֶת הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה), כְּקָרִיעַת יַם סוּף.” שָׁכֵן, הַזְיוּג שֶׁל אִישׁ וְאִשָּׁה הוּא דְבַר נִשְׁגָּב מְאֹד, וְעַל-כֵּן מִתְעוֹרְרִים דִּינִים וּמְקַטְרְגִים כְּדֵי לְמַנוּעַ אֶת הַזְיוּג.

”אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל ה’ אֱלֹהֶיךָ... כִּי אֲנִי ה’ רַפְאֵךְ”

כְּאֲשֶׁר רוּפָא רוּשֵׁם תְּרוּפָה לְחוּלָה, הָרִי יֵשׁ בְּתְרוּפָה מְנַה מְסוּיַמַּת שֶׁל רַעַל, שֶׁתִּפְקִידוֹ לְהַמִּית אֶת הַחֲדִיקִים הָרָעִים, גּוֹרְמֵי הַמַּחֲלָה בְּגוּפוֹ. וְכֵן, הַרוּפָא יוֹדֵעַ בְּמִדּוּק אֶת מִידַת הָרַעַל שֶׁיֵּשׁ בְּתְרוּפָה, וְאִיךְ וְכִיצַד לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ. וְעַל-סִמּוּךְ כָּל זֹאת, הוּא כּוֹתֵב לְחוּלָה בְּמִרְשָׁם אֶת הַתְּרוּפָה, וּמְזַהֲרֵהוּ שְׂאִין לְהוֹסִיף אוֹ לְגְרוֹעַ מִמֶּנָּה. וּמוֹכֵן הַדְּבַר, שְׂאֵם הַחוּלָה לֹא יִשְׁמַר עַל הוֹרָאוֹת הַרוּפָא, וְיוֹסִיף אוֹ יִגְרַע מִן הַתְּרוּפָה, הָרִי הוּא מְסַכֵּן אֶת חַיָּו.

כֵּן הַדְּבַר בְּתוֹרַת הַקָּדוֹשָׁה שֶׁנִּתְנָה לְיִשְׂרָאֵל מֵאֵת ה’ יִתְבָּרֵךְ. ”אֲנִי ה’ רַפְאֵךְ” – הַתּוֹרָה הִיא מְרַשֵּׁם הַתְּרוּפָה שֶׁנִּתְּנָה לָנוּ הַבוֹרָא יִתְבָּרֵךְ, רוּפָא כָּל בָּשָׂר. וְכֵן, הִיא רְפוּאָה לְכָל תַּחֲלוּאֵי הָאָדָם, בְּנַפְשׁוֹ וּבְגוּפוֹ. כְּכַתּוּב (עִירוּבִין דָּף נד, א’): ”חֵשׁ בְּרִאשׁוֹ – יַעֲסֹק בְּתוֹרָה... חֵשׁ בְּגִרוּנוֹ – יַעֲסֹק בְּתוֹרָה... חֵשׁ בְּכָל גּוּפוֹ – יַעֲסֹק בְּתוֹרָה, שְׁנֵאמַר: וְלִכְלֹל בְּשׂוֹרוֹ מִרְפָּא.”

וְאִם כֵּן הַדְּבַר, כְּמָה מְגוּחֲכִים הֵם דְּבָרֵי הַהֲדִיוּטוֹת וְהַרְפּוּרְמִים, עֲמֵי הָאֲרֶץ, הַטּוֹעֲנִים שֶׁיֵּשׁ ”לְתַקֵּן” אֶת הַתּוֹרָה, וְלְהַתְּאִימָה לְפִי טַעֲמָם וּלְפִי טַעַם הַתְּקוּפָה. וְזֶה בְּדִיוֹק כְּאִילוֹ יִכְתִּיב הַחוּלָה לְרוּפָא, אִילוֹ תְרוּפּוֹת הוּא יִתֵּן לוֹ, וְאִף יִכְתִּיב לוֹ אֶת הַמְרַשָּׁם, וּלְבַסּוֹף אִף יִרְצֶה אוֹתוֹ חוּלָה, שֶׁהַרוּפָא יַחֲתוּם עַל הַמְרַשָּׁם הַנִּלְ.”

”וַיֵּאמְרֵנוּ בְּה’ וּבַמִּשָּׁה עֲבָדוּ”

מְסוּפָר עַל אַדְמוֹ”ר אַחַד שֶׁהִסֵּב לְשַׁלְחַן עִם חֲסִידָיו וּפְתָאוּם שָׂאל אוֹתָם: הֵאֵם מְאֵמִינִים אַתֶּם בְּבוֹרָא עוֹלָם? עָנוּ כָּלָם פֶּה-אַחַד: אִיזוֹ מִן שְׂאֵלָה זֹאת בּוֹדָאֵי שְׂאֵנוּ מְאֵמִינִים בְּבוֹרָא עוֹלָם.

אָמַר לָהֶם אוֹתוֹ אַדְמוֹ”ר: דְּעוּ לָכֶם שְׂאֵנִי לֹא מְאֵמִין! תִּמְהוּ חֲסִידָיו וְשְׂאֵלוֹ אוֹתוֹ: רַבְּנוּ, כִּיצַד יָכוֹל אַתָּה לְהַגִּיד שְׂאֵינְךָ מְאֵמִין, חֲלִילָה, בְּבוֹרָא עוֹלָם? אָמַר לָהֶם הַאֲדְמוֹ”ר: הֵאֵם אַתֶּם מְאֵמִינִים שֶׁהַדְּבַר שְׂאֵנוּ מְסוּפִים סְבִיבוֹ הוּא שְׁלַחַן? עָנוּ הַחֲסִידִים: הֵאֵם אָנוּ צְרִיכִים לְהֵאֲמִין שׁוֹה שְׁלַחַן? וְהָרִי אָנוּ רוֹאִים בְּעֵינֵינוּ שׁוֹה שְׁלַחַן! הִשִּׁיב לָהֶם הַאֲדְמוֹ”ר: וְכִי אֲנִי זְקוּק לְהֵאֲמִין שֶׁיֵּשׁ בּוֹרָא לְעוֹלָם? וְהָרִי אֲנִי רוֹאֶה זֹאת מִמֶּשׁ בְּעֵינַי שֶׁיֵּשׁ מְנַהֵג לְבִירָה... ”וַיּוֹשַׁע ה’ בַּיּוֹם הַהוּא אֶת יִשְׂרָאֵל” (יֵד’ ל’)

מְסוּפָר עַל הַרוּפָא הַיְהוּדִי ד”ר אֶהֱרֵן גְּאֵרְדִּיָה (מְגִדוּלֵי הַרוּפָאִים בְּאֲשֶׁכְּנוּ בְּסוּף הַמַּאָה הַשְּׂמוּנָה-עֶשְׂרֵה, וְרוּפָאוֹ הָאִישִׁי שֶׁל פְּרִידְרִיךְ הַגְּדוּל, מֶלֶךְ פְּרוּסְיָה), שֶׁפַּעַם נִכְנְסָה לְבֵיתוֹ נַעֲרָה יְהוּדִיָּה, וְקָרְאָה בְּקוֹל נִפְתָּח, שֶׁיִּמְהַר לְבוֹא לְבֵיתָהּ, שָׁכֵן אָבִיהָ חוּלָה אָנוּשׁ. הַחַל ד”ר גְּאֵרְדִּיָה בְּהַכְּנוֹת אַרוּכּוֹת לְקִרְאָת הַיְצִיאָה, הוֹצִיא מִן הָאָרוֹן חֲלִיפָה מְיוֹחֶדֶת, נָקָה אוֹתָהּ בְּמִבְרַשֶׁת, אַחַר הַבְּרִישׁ בְּמִתְיַנּוֹת אֶת כּוֹבְעוֹ, וְצַחֲצַח אֶת נַעֲלָיו. כְּאֲשֶׁר רָאֵתָה הַנַּעֲרָה שֶׁהַרוּפָא מִשְׁתַּהַר מְלַצָּאת לְדֶרֶךְ, פָּכְרָה אֶת יְדֶיהָ בְּצַעַר וּבִיאוּשׁ, וְקָרְאָה בְּקוֹל בּוֹכִים: רִיבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם! אִם הַרוּפָא אִינוּ נִחְפְּזוּ לְבוֹא, הוֹשִׁיעַ אַתָּה לְבָדְךָ אֶת אָבִי!

מִיַּד הַרְפִּין עֲצָמוֹ ד”ר גְּאֵרְדִּיָה לְעִבְרַת הַנַּעֲרָה הַבּוֹכִיָּה, וְאָמַר לָהּ: לְכִי לְבֵיתְךָ, שָׁכֵן כְּבָר הוֹטֵב בְּעִזְרַת ה’ לְאָבִיךָ. מִיַּד מְהֵרָה הַנַּעֲרָה לְבֵיתָהּ, וְאָכֵן מְצָאָה שְׁחַל מְפָנָה לְטוֹבָה בְּמִצְבוֹ שֶׁל אָבִיהָ, וְלֵאחֶר זְמַן-מָה הַבְּרִיא אָבִיהָ כְּלִיל מִמַּחֲלָתוֹ הַקָּשָׁה.

לְיָמִים, נִשְׂאֵל ד”ר גְּאֵרְדִּיָה, מִדּוּעַ הִשְׁתַּהַר כָּל-כֵּן מְלָבוֹא לְבֵית הַנַּעֲרָה בְּאוֹתוֹ בְּקָר? הִשִּׁיב לָהֶם הַרוּפָא, וְאָמַר: כְּשֶׁבָאָה אֵלַי הַנַּעֲרָה בְּקוֹל בְּכִי, הַבְּנֵתִי שְׂמֵצָב אָבִיהָ הוּא לֵאחֶר יְאוּשׁ, וְרַק בְּכּוּחוֹ שֶׁל ה’ יִתְבָּרֵךְ, שֶׁהוּא ”בוֹרָא רְפוּאוֹת”, אֲפָשֶׁר לְהַחֲיֵשׁ לְאָבִיהָ יְשׁוּעָה וּמְרָפָא. וְלָכֵן הִשְׁתַּהֲיִתִי כָּל-כֵּן, כְּדֵי לְשַׁבּוֹר אֶת לֵב הַנַּעֲרָה עוֹד יוֹתֵר, עַד שֶׁתִּצְעַק מִעֲמֻקֵּי נִשְׁמַתָּה לְבוֹרָא עוֹלָם, שֶׁיְבִיא מְרָפָא וּמְזוֹר לְאָבִיהָ מִמְרוֹם, וְאָכֵן כֵּן הָיָה בְּאַמְתָּ...!

נָא לְשִׁמּוֹר עַל קְדוּשַׁת הַגִּילְיוֹן!

חַג כְּשֶׁר שְׂמַח לְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל!

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"מִקְדָּשׁ אֲדֹנָי כּוֹנְנוּ יְדִיד"

על הפתוב בפרשתנו, "מִקְדָּשׁ אֲדֹנָי כּוֹנְנוּ יְדִיד", אומרים חז"ל בגמרא (סוכה מא'): לַעֲתִיד לְבוֹא יֵרֵד מִן הַשָּׁמַיִם בֵּית מִקְדָּשׁ שֶׁל אֱשׁ, בְּנוֹי וּמְשׁוֹכְלָל, וְכַלְשׁוֹן רִש"י הַקְּדוּשׁ: "מִקְדָּשׁ הָעֲתִיד שְׁאֵנוּ מְצַפִּין (לו), בְּנוֹי וּמְשׁוֹכְלָל, הוּא יִגְלֶה וְיָבוֹא מִשָּׁמַיִם, שְׁנֵאמַר (שמות טו', יז): 'מִקְדָּשׁ אֲדֹנָי כּוֹנְנוּ יְדִיד'."

וְהִנֵּה, בְּשׁו"ת (=בשאלות ותשובות) לרשב"א (חלק ד' סימן קפו'), הוּא מְבִיא שֵׁם אֶת קוּשִׁית הַמִּינִים (=הכופרים), הַשְּׁוֹאֲלִים: אֵיךְ אָנוּ מְאֲמִינִים בְּבִנְיַן הַבַּיִת הַשְּׁלִישִׁי? הֲלֹא מִקְרָא מְלֵא דְבַר הַפְּתוּב עַל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשְּׁנִי (חגי ב', ט'): "גְּדוֹל יִהְיֶה כְבוֹד הַבַּיִת הַזֶּה הָאֲחֵרוֹן, מִן הָרֵאשׁוֹן אֲמַר ה' צְבָאוֹת". הֲרִי מְבוֹאֵר מִכָּאן, כִּי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשְּׁנִי הוּא הַבַּיִת הָאֲחֵרוֹן (חלילה), וְאֵין בֵּית מִקְדָּשׁ אֲחֵרִיו.

וְתִרְץ עֲנִין זֶה הַרְשֵׁב"א וְאֲמַר, כִּי הַלְשׁוֹן "אֲחֵרוֹן" הוּא רַק בְּיַחַס לְקוֹדֵם אֵלָיו. אֲבָל אֲפֹשֶׁר שִׁיבּוֹא אֲחֵרִיו עוֹד אֶחָד. וְהִבִּיא הַרְשֵׁב"א רְאִיָּה לְכַךְ מֵהָאוֹתוֹת שְׁצוּהָ הַקַּב"ה אֶת מֹשֶׁה (בְּשִׁלְיָהוּת הָרֵאשׁוֹנָה), כְּאֲשֶׁר אָמַר לְמֹשֶׁה לְלַכֵּת לְמִצְרַיִם, וּלְבַשֵּׁר לְיִשְׂרָאֵל שֶׁהִגִּיעָה עַת גְּאוּלְתֶּם. וּכְדִי שִׁיֵּאֲמִינוּ יִשְׂרָאֵל בְּמֹשֶׁה, כִּי ה' שִׁלְחוּ לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, צוּהָ הַקַּב"ה אֶת מֹשֶׁה לַעֲשׂוֹת לְפָנֵיהֶם אֶת אוֹת הַמַּטֵּה שֶׁנִּהְפָּךְ לְנַחֵשׁ ("וַיֹּאמֶר הַשְּׁלִיכֵהוּ אֶרְצָה, וַיִּשְׁלַכְהוּ אֶרְצָה וַיְהִי לְנַחֵשׁ"), וְאֶת אוֹת הַיָּד, שֶׁהִכְנִיס מֹשֶׁה בְּחִיקוֹ וּנְצַטְרְעָה, וְאַחַר שׁוּב הַכְּנִיסָה לְחִיקוֹ וְשָׁבָה וְנִרְפְּאָה ("הִבֵּא נָא יָדְךָ בְּחִיקְךָ... וַיּוֹצֵאָהּ וְהִנֵּה יָדוֹ מִצְרַעַת... וַיֵּשֶׁב יָדוֹ אֶל חִיקוֹ וַיּוֹצֵאָהּ מִחִיקוֹ וְהִנֵּה שָׁבָה כְּבָשָׂרוֹ").

וְהִנֵּה, לְאַחַר שְׁצוּהָ הַקַּב"ה אֶת מֹשֶׁה לַעֲשׂוֹת אֶת שְׁנֵי הָאוֹתוֹת הַלְלוֹ לְפָנֵי הָעָם, אָמַר לוֹ הַקַּב"ה: "וְהָיָה אִם לֹא יֵאֲמִינוּ לָךְ (יִשְׂרָאֵל), וְלֹא יִשְׁמְעוּ לְקַל הָאֵת הָרֵאשׁוֹן (שֶׁל הַפִּיכַת הַמַּטֵּה לְנַחֵשׁ), וְהֵאֲמִינוּ לְקַל הָאֵת הָאֲחֵרוֹן (שֶׁל הַיָּד שֶׁנְצַטְרְעָה וְאַחַר-כֵּן נִתְרַפְּאָה). וְהָיָה אִם לֹא יֵאֲמִינוּ גַם לְשְׁנֵי הָאוֹתוֹת הָאֵלֶּה, וְלֹא יִשְׁמְעוּן לְקַלְךָ, וְלִקְחַת מִמִּימֵי הַיָּאֵר וְשִׁפְכָתָהּ הַיֵּבֶשָׁה וְהָיוּ הַמַּיִם אֲשֶׁר תִּקַּח מִן הַיָּאֵר וְהָיוּ לְדָם בַּיַּבֶּשֶׁת".

הִנֵּה, רוֹאִים אָנוּ, שְׁגָם אֲחֵרֵי "הָאֵת הָאֲחֵרוֹן", שֶׁל "הִבֵּא נָא יָדְךָ בְּחִיקְךָ", נְצַטְרְעָה מֹשֶׁה (אִם לֹא יֵאֲמִינוּ לוֹ הָעָם) לַעֲשׂוֹת עוֹד אוֹת אֶחָד (אֶת אוֹת הַיָּד). אִם כֵּן, מוֹכַח מִכָּאן כִּי הַלְשׁוֹן "אֲחֵרוֹן" אֵינוֹ בְּהִכְרַח אֲחֵרוֹן מִמֶּשׁ, וְאֲפֹשֶׁר שִׁיבּוֹא עוֹד אוֹת אֲחֵרִיו.

וְלָכֵן, אֲמַר הַרְשֵׁב"א, גַּם מָה שֶׁאֲמַר הַנְּבִיא חֲגִי עַל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשְּׁנִי, "אֲחֵרוֹן", ("גְּדוֹל יִהְיֶה כְבוֹד הַבַּיִת הַזֶּה הָאֲחֵרוֹן מִן הָרֵאשׁוֹן"), הוּא רַק בְּיַחַס לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ הָרֵאשׁוֹן, הַמוֹקֵדִם לוֹ, אֲבָל בְּוַדָּאֵי יֵשׁ אֲחֵרֵי בֵּית מִקְדָּשׁ שְׁלִישִׁי. וַיֵּשׁ לוֹמַר שֶׁעַל-כֵּן רוֹמְזוּ הַפְּסוּקִים (יב', יג'): "וְהָיָה הַדָּם לְכֶם לְאֵת עַל הַפְּתָיִם". דְּהֵינּוּ, אוֹת הַדָּם, שֶׁבֵּא לְאַחַר הָאוֹת הַ"אֲחֵרוֹן" שֶׁנְצַטְרְעָה מֹשֶׁה לַעֲשׂוֹת לְפָנֵי הָעָם, הִנֵּה הוּא יִהְיֶה לְכֶם לְאוֹת וְלְרְאִיָּה "עַל הַפְּתָיִם" – עַל בְּתֵי הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁלַעֲתִיד לְבוֹא נֹכַח לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ הַשְּׁלִישִׁי. שְׁהָרִי, מֵאוֹת הַדָּם מוֹכַח, כִּי לְשׁוֹן "אֲחֵרוֹן" אֵינוֹ מִמֶּשׁ אֲחֵרוֹן.

וְלָכֵן, אִף שֶׁהַתְּבִטָּא הַנְּבִיא חֲגִי עַל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשְּׁנִי בְּלְשׁוֹן "אֲחֵרוֹן", אֵינוֹ בְּהִכְרַח כֵּן, וּבְוַדָּאֵי יִתְקַים הַפְּתוּב: "מִקְדָּשׁ אֲדֹנָי כּוֹנְנוּ יְדִיד". וְלַעֲתִיד לְבוֹא יֵרֵד מִן הַשָּׁמַיִם בֵּית מִקְדָּשׁ שֶׁל אֱשׁ, בְּנוֹי וּמְשׁוֹכְלָל, וְכַלְשׁוֹן רִש"י הַקְּדוּשׁ: "מִקְדָּשׁ הָעֲתִיד שְׁאֵנוּ מְצַפִּין (לו), בְּנוֹי וּמְשׁוֹכְלָל, הוּא יִגְלֶה וְיָבוֹא מִשָּׁמַיִם". עַד כָּאן דְּבָרֵינוּ הַמְּתוּקִים שֶׁל הַרְשֵׁב"א. (עַל פִּי "אוֹרְהַ שֶׁל תוֹרָה" לְהַרְה"ק פִּינְחָס פְּרִידְמָן)

"הֵיִם רָאָה וַיִּנְס" (תהילים קיד' ג')

יְדוּעַ מָה שֶׁאֲמַרו חז"ל, שֶׁכָּלֵל יִשְׂרָאֵל שֶׁקָּעוּ בְּמִצְרַיִם בְּ-מַט' שְׁעָרֵי טוּמְאָה. אוּלָּם, בְּכָל זֹאת זָכוּ לְהִיגָאֵל מִמִּצְרַיִם, בְּזָכוֹת שֶׁלֹּא שִׁינּוּ אֶת שְׁמֵם, לְשׁוֹנָם וּמְלַבּוּשָׁם, וּבְעִיקָר מַחֲמַת שְׁהִיוּ גְדוּרִים בְּעַרְיּוֹת. וְצָרִיכִים אָנוּ לְהִבִּין עֲנִין זֶה. שֶׁכֵּן, מֵהִיכֵן שֶׁאָבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַכַּחַשׁ שֶׁלֹּא לְשָׁנוֹת אֶת שְׁמֵם, לְשׁוֹנָם וּמְלַבּוּשָׁם, וְלִהְיוֹת גְּדוּרִים בְּעַרְיּוֹת?

הנה, על-ידי כֹּף סָלַל אֶת הַדָּרֶךְ לְכָל יִשְׂרָאֵל, שְׂיוֹכְלוּ לְעֲמוּד **בְּקְדוּשָׁתָם**, בְּהִיוֹתָם בְּגִלוּת מִצְרַיִם. וְזֹאת, כְּמִבּוֹאֲךָ בְּמִדְרָשׁ (ויקרא רבה לב', ה'): "יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערונה (=ונות, וימה) (ולא רק בנסיון של אשת פוטיפר), ונגדרו ישראל בזכותו. אמר ר' חייא בר אבא: כדאי (=טוב) היה גדור ערונה עצמו, שנגאלו ישראל על-ידי" (=בזכות יוסף נגאלו ישראל).

הנה, מִבּוֹאֵר מִכָּאן, **שְׂקְדוּשָׁתוֹ** שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק, שֶׁהַתְּקַדְשׁ כָּל-כֹּף בְּאַרְץ מִצְרַיִם, אֶרֶץ שֶׁהִיְתָה מְלֵאָה בְּזִימָה וּבַתּוֹעֵבָה, הִיא שֶׁהַשְּׁפִיעָה עַל כָּל יִשְׂרָאֵל שִׁירְדוּ לְמִצְרַיִם, שֶׁלֹּא יִכְשְׁלוּ בְּעַרְיֹת, וּבְזִכּוֹת דָּבָר זֶה נִגְאָלוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם.

וְצָרִיכִים אָנוּ בִּיאור עַל-כֹּף. שֶׁכֵּן, אֲמַת הַדָּבָר שֶׁכְּשֶׁהִיָּה יוֹסֵף הַצַּדִּיק בְּחַיִּים, יִכּוֹל הִיָּה לְהַשְׁפִּיעַ מִקְדוּשָׁתוֹ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל, כְּדֵי שְׂיוֹכְלוּ גַם הֵם לְעֲמוּד בְּקְדוּשָׁתָם. אֲבָל אִיךָ הוֹעִילָה צְדָקְתוֹ וּקְדוּשָׁתוֹ שֶׁל יוֹסֵף לְכָל יִשְׂרָאֵל, לְאַחַר שֶׁכָּבַר נִפְטָר (יוסף), וְעָבַר מִן הָעוֹלָם?

אוֹמֵר עַל-כֹּף הַ"אֲהַבְתָּ שְׁלוֹם": הֵנָּה, עַל הַפְּתוּב (בראשית כח', י'), "וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה", פֶּרֶשׁ רש"י: "לא היה צריך לכתוב, אלא וַיֵּלֶךְ יַעֲקֹב חֲרָנָה". (אם כן), וְלָמָּה הַזִּכְרִיר יִצְיָאָתוֹ ("וַיֵּצֵא יַעֲקֹב")? אֵלָּא, מְגִיד שִׁיִּצְיָאָת צַדִּיק מִן הַמְּקוֹם עוֹשֶׂה רָשָׁם". כְּלוּמָר, אוֹמֵר הַ"אֲהַבְתָּ שְׁלוֹם", רש"י מְלַמֵּד אוֹתָנוּ, שֶׁאֲפִילוֹ שֶׁהַצַּדִּיק יוֹצֵא מִן הַמְּקוֹם, לְמֵרוֹת זֹאת נִשְׁאָר רָשָׁם מִהַקְדוּשָׁה שֶׁלּוֹ בְּאוֹתוֹ מְקוֹם. וְזֶהוּ שֶׁאוֹמֵר רש"י: "מְגִיד שִׁיִּצְיָאָת צַדִּיק מִן הַמְּקוֹם עוֹשֶׂה רָשָׁם" (בְּאוֹתוֹ מְקוֹם שְׁעוֹב).

וְלָכֵן, אוֹמֵר הַ"אֲהַבְתָּ שְׁלוֹם", כֹּף גַּם יוֹסֵף הַצַּדִּיק, שֶׁקִּדְשׁ עֲצֻמוֹ בְּמִצְרַיִם בְּקְדוּשָׁה כָּל-כֹּף גְּדוּלָּה, וְעַמֵּד בְּנִסְיוֹן הַקְּשָׁה שֶׁהִיָּה לוֹ עִם אֲשֶׁת אֲדוֹנָיו, הֵנָּה לְאַחַר שֶׁנִּפְטָר מִן הָעוֹלָם, נִשְׁאָר רָשָׁם הַקְדוּשָׁה שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק בְּמִצְרַיִם, וְעַל-יְדֵי רָשָׁם זֶה נִתְקַדְשׁוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, וְהָיוּ גְדוּרִים בְּעַרְיֹת.

(וַיֵּשׁ לֹמֵר, שֶׁאֵת הַכֹּחַ שֶׁלֹּא לְשֵׁנוֹת אֶת שְׁמֵם, לְשׁוֹנָם וּמְלִבוּשָׁם שֶׁאָבוּ יִשְׂרָאֵל מִיַּעֲקֹב אֲבִינוּ, שֶׁעָלְיוֹ נֶאֱמַר (בראשית לג', יח'): "וַיָּבֵא יַעֲקֹב שְׁלָם, עִיר שְׁכָם". "שְׁלָם" – רָאשֵׁי-תִיבוֹת: שֵׁם לְשׁוֹן מְלִבוּשׁ. לֹמֵר לָנוּ, שְׁמָה שְׁזָכָה יַעֲקֹב אֲבִינוּ לְחֹזֵר בְּשִׁלְמוֹת מִבֵּית לָבָן, בְּלֹא חֶטָּא, הוּא מַחְמַת שְׁנוּהָר שֶׁלֹּא לְשֵׁנוֹת אֶת אֲשֶׁר נָהַג בְּבֵיתוֹ – לֹא בִשְׁם, לֹא בְּלִשׁוֹן, וְלֹא בְּלִבוּשׁ).

וּמַעֲתָה יֵאִיר לָנוּ גַם הַפְּתוּב בְּמִדְרָשׁ (תהילים קיד'): "הֵיִם רָאָה וַיִּנְס'. (מָה רָאָה)? – רָאָה אַרְוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף יוֹרֵד לָיִם. אָמַר הַקַּב"ה: יָנוֹס (הַיָּם) מִפְּנֵי הַנֶּס (=מִפְּנֵי יוֹסֵף, שֶׁנֶּס וּבְרַח מֵאֲשֶׁת אֲדוֹנָיו), שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית לט', יב) 'וַתִּתְּפָשׂוּהוּ בְּבִגְדוֹ... וַיִּנְס וַיֵּצֵא חֲחוּצָה' – אֵף הַיָּם יִהְיֶה נֶס מִפְּנֵינוּ...".

וְהַבִּיאור הוּא, שֶׁבַתְחִילָה לֹא רָצָה הַיָּם לְהִיקָרַע לְפָנָיו יִשְׂרָאֵל. שֶׁכֵּן, בְּאִיזוֹ זְכוֹת יִקְרַע הַיָּם לְיִשְׂרָאֵל. אוֹלָם, כֹּאֲשֶׁר רָאָה הַיָּם אֶת קְדוּשַׁת אַרְוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף, אֶת הַרָשָׁם שֶׁל קְדוּשָׁתוֹ, שֶׁאֲפִילוֹ לְאַחַר פְּטִירָתוֹ נִשְׁאָר רָשָׁם עֲצוּם מִקְדוּשָׁתוֹ, נֶס הַיָּם וְנִקְרַע מְלִפְנָיו.

וְרֵאוּי לְהוֹסִיף כָּאן אֶת דְּבָרֵי כ"ק מֶרֶן הָאֲדַמּוֹר מְהַר"י מִבְּעֵלְזָא זִיע"א, שֶׁשָּׂאֵל, מִדּוּעַ לֹא נִקְרַע הַיָּם בְּזִכּוֹת מֹשֶׁה רַבְּנוֹ וְשֵׁשִׁים רְבּוּא יִשְׂרָאֵל – אֵלָּא, הִיָּה צָרִיךְ דּוֹקָא אֶת זְכוֹת אַרְוֹן יוֹסֵף?

וְעוֹנָה עַל כֹּף וְאוֹמֵר מֶרֶן הָאֲדַמּוֹר מְהַר"י מִבְּעֵלְזָא: הֵנָּה, בְּשַׁעָה שֶׁעֲמַדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל הַיָּם, וְהָיוּ בְּצָרָה גְּדוּלָּה (מִצְרַיִם מֵאֲחֻרֵיהֶם וְהַיָּם לְפָנֵיהֶם), בּוֹדָאֵי הִרְהָרוּ בְּלָבָם, שֶׁהַקַּב"ה לֹא יַעֲזֹב אוֹתָם, וְתַעֲמוּד לָהֶם זְכוֹתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבְּנוֹ. וְכָל עוֹד מֹשֶׁה רַבְּנוֹ בְּחַיִּים, אֵינן לָנוּ מָה לְחַשׁוֹשׁ, כִּי בְּטוּחִים אָנוּ שְׂזִכּוֹתוֹ תִּגַּן עָלֵינוּ בְּכָל עֵת שִׁתְּפָלֵל בְּעַדֵּינוּ. אֲבָל, בּוֹדָאֵי גַם הִרְהָרוּ, וְחָשְׁבוּ, מָה יִהְיֶה לְאַחַר פְּטִירָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, כֹּאֲשֶׁר יִסְתַּלַּק מִהָעוֹלָם? בְּאִיזוֹ זְכוֹת נִשְׁעַ מִכָּל צְרוּתֵינוּ? עַל-כֵּן הִרְאָה הַבּוֹרָא יִתְבַּרְךָ שְׁמוֹ לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁקָּרִיעַת יָם סוּף לֹא הִיְתָה רַק בְּזִכּוֹת מֹשֶׁה לְבָדוּ, אֲלֵא גַם בְּזִכּוֹת אַרְוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף, כְּדֵי שִׁלְמָדוּ יִשְׂרָאֵל דַּעַת, שְׂזִכּוֹת הַצַּדִּיק אֵינָה רַק בְּזִמָּן שֶׁהוּא בְּחַיִּים בְּעוֹלָם הַזֶּה. וְגַם לְאַחַר פְּטִירָתוֹ, כְּשֶׁהַצַּדִּיק בְּעוֹלָם הָאֲמַת, גַּם אַז זְכוֹתוֹ קִיַּמַת לְיִשְׂרָאֵל, לְעַד וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים.

וְעַל-כֹּף אוֹמֵר הַנְּבִיא (ישעיה סג', יב'): "מוֹלִיךְ לִימִין מֹשֶׁה זְרוּעַ תְּפָאֲרָתוֹ, בּוֹקֵעַ מִיָּם מִפְּנֵיהֶם לְעִשׂוֹת לוֹ שֵׁם עוֹלָם". דְּהֵינּוּ, הַקַּב"ה סָבַב שְׁאֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף הֵלֶךְ דּוֹקָא לִימִין מֹשֶׁה ("מוֹלִיךְ לִימִין מֹשֶׁה"), כְּדֵי לְהִרְאוֹת לְיִשְׂרָאֵל שֶׁהֵיִם נִבְקָע גַם בְּזִכּוֹת יוֹסֵף הַצַּדִּיק. וְזֶהוּ "בּוֹקֵעַ מִיָּם מִפְּנֵיהֶם" – דּוֹקָא "מִפְּנֵיהֶם" – בְּזִכּוֹת שְׁנֵיכֶם – מֹשֶׁה רַבְּנוֹ וְיוֹסֵף הַצַּדִּיק. וְכָל זֹאת – כְּדֵי "לְעִשׂוֹת לוֹ שֵׁם עוֹלָם" – לְעִשׂוֹת לְצַדִּיק שֵׁם עוֹלָם, לְהִרְאוֹת שְׂזִכּוֹתוֹ עוֹמְדַת לְעוֹלָם וּלְנֶצַח נְצָחִים, אֲפִילוֹ שֶׁהוּא כָּבַר בְּעוֹלָם הָאֲמַת בְּגַבְהֵי מְרוֹמִים.

חַג כָּשֶׁר שִׁמַּח לְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל! נָא לְשִׁמּוֹר עַל קְדוּשַׁת הַגִּילְיוֹן!

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"מוֹטֵב יִכְנַס הַחֵץ בִּי וְלֹא בְּבָנִי"

רש"י מְבַאֵר עַל הַפְּסוּק: "אַתֶּם רְאִיתֶם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְמִצְרַיִם, וְאַשָּׂא אֶתְכֶם עַל כַּנְפֵי נְשָׂרִים" (שמות יט', ד) – הַנְּשָׂר הַזֶּה אֵינוֹ מִתִּירָא, אֲלֵא מִן הָאָדָם, שְׂמָא יִזְרוּק בּוֹ חֵץ, וְלִפִּי שְׂאִין עוֹף פּוֹרַח עַל גְּבִיו (=מְעֻלָּיו), לְכֵן נּוֹתְנָם (=אֵת גּוֹזְלָיו) עַל כַּנְפָּיו, וְאוֹמֵר: מוֹטֵב יִכְנַס בִּי הַחֵץ וְלֹא בְּבָנִי. אִף אֲנִי עָשִׂיתִי כֵן (כָּךְ הַקֵּב"ה אוֹמֵר), שְׂנַאֲמַר: 'וַיִּסַּע מִלְּאֵךְ הָאֱלֹהִים... וַיָּבֵא בֵּין מַחְנֵה מִצְרַיִם וּבֵין מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל... וְהָיוּ מִצְרַיִם זוֹרְקִים חֲצִיִּים וְאַבְנֵי בְּלִיסְטְרָאוֹת (=אֲבָנִים כְּבִדוֹת), וְהָעֵנָן מְקַבְּלָן (קוֹלֵט אוֹתָן, כְּדִי שְׂלֵא יִפְגְּעוּ בְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל)".

לְכַאוּרָה תְּמוּנָה הַדְּבַר מֵאֵד: אֵת הַנְּשָׂר – שְׂמוּכָן לְהִיפָּגַע מִהַחֵץ וְאוֹמֵר: מוֹטֵב יִכְנַס הַחֵץ בִּי וְלֹא בְּבָנִי – אֲנוּ מִבְּנֵינִים. אֲבָל, אֲצֵל הַקֵּב"ה, שְׂחֲצִיִּים וּבְלִיסְטְרָאוֹת גְּשָׂמִיִּים אֵינָם יְכוּלִים לְפָגוּעַ בּוֹ כָּלֵל, אִיךְ אֲפָשָׁר לֹמַר עַל הַקֵּב"ה, שְׂאֲמַר: "מוֹטֵב יִכְנַס הַחֵץ בִּי וְלֹא בְּבָנִי"?

וּפְרַשׁ חִידוּשֵׁי הַרִ"ם: הַחֲצִיִּים וְהַבְּלִיסְטְרָאוֹת שְׂזַרְקוּ הַמִּצְרַיִם עַל יִשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ רַק חֲצִיִּים גְּשָׂמִיִּים, אֲלֵא הַכּוֹנֵה הָיָא עַל טַעֲנַת שָׂר מִצְרַיִם שְׂבִשְׂמִיִּים, שְׂאֲמַר לְהַקֵּב"ה בְּשַׁעַת קְרִיעַת יַם סוּף: מָה נִשְׁתַּנּוּ אֵלּוּ מֵאֵלּוּ (בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִהַמִּצְרַיִם), הָרִי הִלְלוּ עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה וְהִלְלוּ עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה.

וְהֵנָּה, מַכִּיּוֹן שְׂ"מִלְּךָ בְּמִשְׁפַּט יַעֲמִיד אֲרִיץ" (=הַמִּלְּךָ חָיֵב לַעֲשׂוֹת דִּין וּמִשְׁפַּט צְדָק, הַשּׁוֹיִם עִם כָּל בְּנֵי הָאָדָם). וְכֵאֵן, נִרְאָה לְמִרְאִית עֵינַי, שְׂהַמִּלְּךָ מוֹתֵר עַל כָּלֵלִי הַמִּשְׁפַּט, בְּכַךְ שְׂמִפְּלָה כְּבִיכּוֹל אֵת יִשְׂרָאֵל עַל הַמִּצְרַיִם, וְהָרִי זֹו פְּגִיעָה בְּכַבּוּדוֹ שֶׁל הַמִּלְּךָ. לְמִרוֹת זֹאת (לְמִרוֹת טַעֲנַת הַשָּׂר שֶׁל מִצְרַיִם שְׂבִנֵי יִשְׂרָאֵל מוֹפְלִים לְטוֹבָה), אֲמַר הַקֵּב"ה לְקְרוּעַ לָהֶם אֵת הַיָּם, כִּי "מוֹטֵב יִכְנַס הַחֵץ בִּי וְלֹא בְּבָנִי" – דְּהֵינּוּ, מוֹטֵב שְׂהַטַּעֲנוֹת יִהְיוּ עָלַי, וְלֹא יִפְגְּעוּ בְּנִי – בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

"וַיִּקַּח שֵׁשׁ מֵאוֹת רֶכֶב בַּחּוּר" (יד' ז')

בְּאַחַת מֵאַגְרוֹתָיו שֶׁל הַמַּהֲרָם שִׁיף, נִמְצָא סִיּוּם הַכּוֹלֵל פְּסוּק מִפְּרֻשַׁת "בְּשִׁלַּח", הָעָרוּךְ בְּצוּרַת חִידָה, וְכָךְ כְּתוּב: "וַיִּקַּח שֵׁשׁ מֵאוֹת רֶכֶב (נוֹתֵר) בַּחּוּר". וְהִיא הַדְּבַר לְתַעֲלוּמָה: לְמָה הַתְּכַוֵּן רַבְּנּוֹ הַמַּהֲרָם? לְאַחַר נְסִיּוֹנוֹת מִיַּגְעִים פּוֹעֲנָחָה חִידָה מְבִרִיקָה זֹו בְּדֶרֶךְ הַבְּאָה: "וַיִּקַּח שֵׁשׁ" – כְּשִׂאֲתָה לֹקַח (=מִפְּחִית) מִסְפָּר שֵׁשׁ, "מֵאוֹת רֶכֶב" – מֵאוֹתוֹת "רֶכֶב", שֶׁהֵן בְּגִימְטְרִיָה 222 – נוֹתֵר "בַּחּוּר" – נוֹתֵר בְּיַדֵּינוּ הַמִּסְפָּר 216, מִסְפָּר הָעוֹלָה לְגִימְטְרִיָה שֶׁל "בַּחּוּר".

"נִקְמַת יֶלֶד קָטָן לֹא בְּרָא הַשֶּׁטֶן"

בְּשַׁעַת שְׂטַבְעוֹ מִצְרַיִם בָּיָם, בְּקִשׁוֹ מִלְּאֲכֵי הַשָּׂרֵת לֹמַר שִׁירָה. אֲמַר לָהֶם הַקֵּב"ה: "מִעֲשֵׂי יָדַי טוֹבְעִים בָּיָם, וְאַתֶּם מִבְּקָשִׁים לֹמַר שִׁירָה"?

מִדְּרַשׁ זֶה מְגַלֵּה לָנוּ אֵת עוֹצְמַתָּהּ שֶׁל מִידַת הַרְחָמִים, עַד שְׂאֲפִילוֹ הַקֵּב"ה חָס עַל אוֹתָם רְשָׁעִים שְׂשַׁעְבְּדוּ אֵת בְּנָיו, וְאִין הוּא מֵאֲפָשָׁר לְמִלְּאֲכֵיוֹ לֹמַר שִׁירָה בְּשַׁעַת שְׂהַמִּצְרַיִם טוֹבְעִים. וְלְכַאוּרָה נִשְׂאֵלֵת הַשְּׂאֵלָה, מִדּוּעַ לֹא הוֹעִילָה מִידַת הַרְחָמִים לְהַצִּיל אֵת הַמִּצְרַיִם מִלְּטַבּוּעַ בָּיָם?

תְּשׁוּבָה עַל-כֵּךְ מְבִיא הַמְּדַרְשׁ (וּלְקוּט שְׂמַעוּנִי יֵד, רַמְזוֹ): בְּשַׁעַת שְׂבִקֵּשׁ הַקֵּב"ה לְהַטְבִּיעַ אֵת הַמִּצְרַיִם, עָמַד עוֹנָא, שָׂר מִצְרַיִם, וְהַשְׁתַּטַּח לְפָנָי הַקֵּב"ה, וְאוֹמֵר: רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הֲלֵא בְּמִידַת הַרְחָמִים בְּרָאֵת אֵת עוֹלָמָךְ, וְלָמָּה אֵתָה רוֹצֵה לְהַטְבִּיעַ אֵת בְּנֵי? מִיֵּד כִּנַּס הַקֵּב"ה אֵת כָּל הַפְּמִלְיָא שֶׁל מַעֲלָה, וְאוֹמֵר לָהֶם: מָה דִּינָה שֶׁל אוֹמָה זֹו? הַתְּחִילוּ שָׂרֵי הָאוּמוֹת מְלַמְדִים זְכוֹת עַל מִצְרַיִם.

כִּיּוֹן שְׂרָאָה כָּךְ הַמִּלְּאֵךְ מִיכְאֵל, רַמְזוֹ לְמִלְּאֵךְ גְּבִרְיָאֵל, וְזֶה טָס לְמִצְרַיִם, וְהִבִּיא מִשָּׁם לְבִנָּה אַחַת שֶׁל טִיט, שְׂהִיא מְשׁוּקַע בְּתוֹכָהּ תִּינוּק אֶחָד שֶׁל יִשְׂרָאֵל, בָּא לְפָנָי הַקֵּב"ה וְהִנִּיחָהּ לְפָנָיו, וְאוֹמֵר: רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, כָּךְ שְׂעַבְדוּ מִצְרַיִם

את בְּנֵיךְ, שְׁהִיוּ מְשַׁקְעִים אֶת תִּינוּקוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּאִשֶּׁר לֹא הִסְפִּיקוּ יִשְׂרָאֵל לְהַכִּין אֶת מַכְסַת הַלְּבָנִים. מִיָּד יֵשֶׁב עֲלֵיהֶם הַקֵּב"ה **בְּמִידַת הַדִּין**, וְהִטְבִּיעַם בָּיִם.

וְעַל-כֵּן נֶאֱמַר: "נִקְמַת יֶלֶד קָטָן לֹא בְּרַא הַשֵּׁטֶן" – עַם, הַמְשַׁלֵּיךְ תִּינוּקוֹת בְּנֵי יוֹמָם לְיָאוֹר, וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם כְּחוֹמֶר לְבִנְיַת הַחוֹמוֹת, לֹא יוּכַל בַּיּוֹם הַדִּין לְבּוֹא וּלְבַקֵּשׁ שִׁינְהֵגוּ בּוֹ **בְּמִידַת הַרַחֲמִים**.
 "וַיִּסַּע מֹשֶׁה... וַיִּלְכּוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים... וְלֹא מִצְאוּ מַיִם... וְלֹא יָכְלוּ לְשִׁתּוֹת מַיִם מִמֶּרָה כִּי מָרִים הֵם"

חֲכָמֵינוּ אוֹמְרִים, כִּי כָּלל יְדוּעַ הוּא, שְׂאִין שׁוֹם דְּבַר בְּעוֹלָם שְׁהוּא מְקַרְהָ, אֲלֵא הַכֹּל הוּא בְּהַשְׁגַּחַת הַמְשַׁגִּיחַ, הוּא הַבּוֹרָא יִתְבַּרְךְ, הַמְסוּבֵב כָּל הַסִּיבוֹת. וְאִם כֵּן, מִדּוּעַ סִבֵּב הַקֵּב"ה כֵּן, שֶׁלֹּא מִצְאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מַיִם? וְכִשְׁכַּבְר מִצְאוּ מַיִם לְשִׁתּוֹת, לֹא יָכְלוּ לְשִׁתּוֹת, "כִּי מָרִים הֵם"?

אֲלֵא, אָמְרוּ חוֹ"ל בְּגִמְרָא עַל מְקָרָא זֶה: "וַיִּלְכּוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בְּמִדְבָּר וְלֹא מִצְאוּ מַיִם...". – אֵין מַיִם אֲלֵא **תּוֹרָה**, שְׁנֶאֱמַר (ישעיה נה, א): 'הוֹי כָּל צָמֵא לָכוּ לְמַיִם'. וְכִיּוֹן שֶׁהִלְכוּ שְׁלֹשָׁה יָמִים בְּלֹא **תּוֹרָה**, מִיָּד נִלְאוּ (=נִכְשְׁלוּ)... עָמְדוּ נְבִיאִים שְׂבָהֶם, וְתִקְנּוּ לָהֶם שִׁיְהִיו קוֹרִינִי (=בְּתוֹרָה) (בַּיָּמִים שֶׁבַת, שְׁנֵי וַחֲמִישִׁי)... שֶׁלֹּא יִלְיֵנו ג' יָמִים בְּלֹא **תּוֹרָה**.
 נִמְצְאוּ לְמַדְרֵים מְדַבְּרֵי חוֹ"ל, כִּי מָה שֶׁלֹּא מִצְאוּ יִשְׂרָאֵל **מַיִם** שְׁלֹשֶׁת יָמִים הוּא כְּעוֹנֵשׁ עַל שֶׁלֹּא עָסְקוּ **בְּתוֹרָה**, שְׁנִקְרְאוּ **מַיִם**, שְׁלֹשָׁה יָמִים. וְצָרִיכִים אָנוּ בְּאוֹר, כִּי צִדָּד נִפְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמְדַּרְגָּתָם, שֶׁלֹּא לְעִסּוֹק **בְּתוֹרָה** שְׁלֹשָׁה יָמִים? נִיתֵן לְבָאָר זֹאת עַל-פִּי מָה שֶׁפָּרַשׁ רַש"י עַל הַפְּסוּק "וַיִּסַּע מֹשֶׁה אֶת יִשְׂרָאֵל": "הַסִּיעַם בְּעַל-כוֹרְחָם, שֶׁעָטְרוּ מִצְרִים אֶת סוּסֵיהֶם בְּתַכְשִׁיטֵי זָהָב וּבְאַבְנֵים טוֹבוֹת, וְהִיוּ יִשְׂרָאֵל מוֹצִיאִין אוֹתָם בָּיִם. וְגִדּוּלָה הִיְתָה בִּיּוֹת הַיָּם מִבִּיּוֹת מִצְרַיִם... לְפִיכֵךְ הוֹצֵרְךָ לְהַסִּיעַם בְּעַל-כוֹרְחָם".

וּמַעַתָּה מוֹבֵן הַיֵּטֵב שֶׁרַשׁ הַפִּישְׁלוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל: הַיּוֹת וְרַדְפוּ אַחֲרֵי הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב שֶׁפִּלְט הַיָּם, אַחֲרֵי שֶׁטְבְּעוּ מִצְרַיִם בָּיִם, הִיְתָה צָרִיךְ מֹשֶׁה רִבְנוֹ לְהַסִּיעַם בְּעַל כוֹרְחָם מִשָּׁם, וְעַל-יְדֵי זֶה נִתְרַחְקוּ **מֵהַתּוֹרָה** – "וַיִּלְכּוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בְּמִדְבָּר וְלֹא מִצְאוּ מַיִם", וּמִכִּיּוֹן שֶׁנִּתְרַחְקוּ **מֵהַתּוֹרָה**, שְׁנִקְרְאוּ **מַיִם**, נִעְנְשׂוּ מִיָּדָה כַּנֶּגֶד מִיָּדָה, בְּכֵךְ שֶׁלֹּא מִצְאוּ מַיִם. וְגַם לְאַחַר שֶׁמִּצְאוּ מַיִם, לֹא יָכְלוּ לְשִׁתּוֹת, כִּי מָרִים הֵם, כִּיּוֹן שֶׁלֹּא הִרְגִישׁוּ טַעַם מִתּוֹק **בְּתוֹרָה**, בְּגִלְלַת הַתְּרַחְקוּתָם מֵהַתּוֹרָה, וְהִרְדִּיפָה אַחֲרֵי הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב. (עַל פִּי "אוֹרָה שֶׁל תּוֹרָה" לְהַרְה"ק פִּינְחָס פְּרִידְמָן)

"וַיְהִי בְשִׁלַּח פְּרַעַה אֶת הָעָם, וְלֹא נָחַם אֱלֹהִים דְּרֹךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים"

מְסוּפָּר עַל עֲשִׂיר אֶחָד, שֶׁהָיָה בּוֹר וְעַם הָאֶרֶץ, אֲבָל הָיָה אוֹהֵב מְאֹד אֶת הַתּוֹרָה וְלוֹמְדֶיהָ. וְלֹאֲדָם זֶה הִיְתָה בַת צְדָקָת וּמוֹכְשֵׁרָת, שֶׁרָצָה הוּא בְּכָל לְבוֹ לְהַשִּׁיָּאָה לְבֵן תּוֹרָה.

פְּעַם אַחַת, כְּשֶׁהִגִּיעַ אֵלָיו בְּחוֹר כְּדֵי לְבַקֵּשׁ אֶת יָד בְּתוֹ, אָמַר הָעֲשִׂיר בְּלִבּוֹ: לֹא אֶתֵּן לוֹ אֶת בְּתִי לְאִשָּׁה, עַד "שְׂאֵבְחֵן" אוֹתוֹ בְּתוֹרָה תַּחֲלִילָה, וְאִם יִצְלִיחַ בְּמִבְחָן – יִזְכֶּה לְקַחַת אֶת בְּתִי לוֹ לְאִשָּׁה. מִיָּד נִגַּשׁ הָעֲשִׂיר לְבַחוֹר, וְאָמַר לוֹ: "יֵשׁ לִי קוֹשִׁיָּה עֲצוּמָה בְּמִשְׁנֵיּוֹת 'בְּמָה מְדַלִּיקִין', שְׂאוּמְרִים בְּכָל עָרֵב שֶׁבַת, וְהָרִי שֶׁם נֶאֱמַר: 'אֵין מְדַלִּיקִין לֹא בְּלֶכֶשׁ וְלֹא בְּחֶסֶן... וְלֹא בְּאֵלִיָּה וְלֹא בְּחֶלֶב נְחוֹם'.

וְנִתְקַשָּׁה לִי הַדְּבַר: 'וְלֹא בְּחֶלֶב נְחוֹם'. וְכִי אֵיזָה חֲטָא עָשָׂה נְחוֹם, שֶׁלֹּא מְדַלִּיקִים בְּחֶלֶב שְׁלוֹ? – הַשִּׁיב לוֹ הַבְּחוֹר: "אֲדוֹנֵי הַנִּכְכָּב! טְעוֹת הֵיא בִּידְךָ כְּשֶׁאַתָּה קוֹרָא 'וְלֹא בְּחֶלֶב נְחוֹם'. צָרִיךְ לוֹמַר 'וְלֹא בְּחֶלֶב', וְאַחַר-כֵּן לְקַרְוֹא אֶת הַמְּשֻׁךְ הַפְּסוּק 'נְחוֹם הַמְּדִי אוֹמֵר: מְדַלִּיקִין, וְכוּ'". אָמַר לוֹ הָעֲשִׂיר: "אֲנִי רוֹאֶה שְׂאֵתָה מִתְחַמֵּק מִלְּעֲנוֹת לִי, כִּיּוֹן שְׂאֵין לְךָ תִּירוּץ... וְלָכֵן אֵין אֶתָּה רְאוּי לְהִיּוֹת חֲתָנִי...". וְכֵךְ שִׁלַּח הָעֲשִׂיר אֶת הַבְּחוֹר מִבֵּיתוֹ.

לְאַחַר מִכּוֹן, בָּא בְּחוֹר אַחַר כְּדֵי לְהַשְׁתַּדֵּךְ עִם בְּתוֹ, וְגַם אוֹתוֹ "בְּחֵן" הָעֲשִׂיר, וְגַם הוּא לֹא עָמַד בְּמִבְחָן... וְכֵךְ הָיָה עִם עוֹד כְּמָה בְּחוֹרִים. לְבִסוּף בָּא בְּחוֹר פִּקַּח וְנָבוֹן, וְלְאַחַר שֶׁשָּׁמַע מֵהַבְּחוֹרִים הַקּוֹדְמִים עַל הַמִּבְחָן שֶׁעָתִיד הוּא לְהִיבְחֵן אֲצֵל הָעֲשִׂיר, אָמַר בְּלִבּוֹ: אֲנִי, בְּעִזְרוֹת ה', אֲצְלִיחַ לְפָרַק אֶת קוֹשִׁיתוֹ הָעֲצוּמָה... וּמִיָּד כְּשֶׁהָעֲשִׂיר הִקְשָׁה לוֹ אֶת קוֹשִׁיתוֹ, הַשִּׁיב לוֹ הַבְּחוֹר בְּבִיטָה: "וְדַאי שְׁנְחוֹם אֲשֶׁם בְּכֵךְ שֶׁלֹּא מְדַלִּיקִים בְּחֶלֶב שְׁלוֹ, שְׁהָרִי כְּתוּב בְּתוֹרָה: 'וַיְהִי בְשִׁלַּח פְּרַעַה אֶת הָעָם, וְלֹא נָחַם' (בְּמִקּוֹם "וְלֹא נְחוֹם", אָמַר לְעֲשִׂיר "וְלֹא נְחוֹם"), כְּלוּמַר שְׁנְחוֹם לֹא רָצָה לְצַאֵת מִמִּצְרַיִם יַחַד עִם כָּל יִשְׂרָאֵל, וְלָכֵן קָנְסוּ אוֹתוֹ, שֶׁלֹּא יְדַלִּיקוּ מֵהַחֶלֶב שְׁלוֹ...". כְּשֶׁשָּׁמַע הָעֲשִׂיר "תִּירוּץ גְּאוּנֵי" זֶה, אוֹרוֹ עֵינָיו, וְאָמַר לוֹ: "אֶתָּה רְאוּי לְהִיּוֹת חֲתָנִי, כִּיּוֹן שֶׁהִנַּחַת אֶת דַּעְתִּי, וְתִרְצַת תִּירוּץ אֲמִיתִי הַמִּתְקַבֵּל עַל הַלֵּב...".

נָא לְשִׁמּוֹר עַל קְדוּשַׁת הַגִּילּוּן!

חֲגַ כְּשֶׁר שְׁמַח לְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל!